

پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی (مد ظله العالی) به گردهمایی وقف:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گردهمایی وقف فرصت مغتنمی است برای تدبیر در این حکم والای اسلامی و تشویق مؤمنان متمکن به پیروی از این سنت سنیه دینی. این یکی از کارسازترین و سالمترین شیوه‌هایی است که تمکن مالی را به صورت احسانی ماندگار، در خدمت نیازهای جامعه قرار می‌دهد و اراده نیک آدمی را پس از طی دوران زندگی، همچنان زنده و کارساز نگه می‌دارد. متولیان و مباشران امور اوقاف و وظیفه‌ای بزرگ و مسئولیتی خطیر بر عهده دارند و دین و وجدان، آنان را به امانت و درستکاری و تلاش سالم فرامی‌خواند. امید است این همایش در تحقق هدفها و تکالیف مربوط به وقف، تأثیری سازنده بر جای بگذارد. توفیق همگان را از خداوند متعال مسئلت می‌کنم.

والسلام علیکم ورحمةالله

سید علی خامنه‌ای - ۱۳۸۱/۰۲/۱۵

بیتنا

دوهفته نامه تخصصی

خبرگزاری قرآنی ایران
(ایکنا)

سال ششم، شماره ۸۱، دی ماه ۱۳۸۹

وقف در آینه قرآن و سنت

مدیر مسئول: عیسی علیزاده

سردبیر: طاهره خیرخواه

مدیر هنری و صفحه‌آرا: احسان حسینی

دبیر تحریریه: غلامرضا حسین پور

مشاور مطبوعاتی: مرتضی نجفی قدسی

هیئت تحریریه: سرویس اجتماعی؛ حبیب‌الله ترکاشوند

مرضیه منگلی (دبیر)، زهرا ابرجی، لیلا محمدی، محمد محمودی کیا

سرویس عکس: سید محمد نمازی، نقی خوش خلق، امیر حسامی نژاد،

حسن آقا محمدی، پیام اکبری

فصل نخست: نگاه ویژه؛ وقف در آینه قرآن، روایات و کلام بزرگان ۵-۱۸

فصل دوم: تعریف، پیشینه و شیوه‌های وقف ۱۹-۴۴

فصل سوم: آسیب‌ها و موانع وقف ۴۵-۶۶

فصل چهارم: راهکارهای ارتقا جایگاه و ترویج وقف ۶۷-۹۰

این شماره از «رایحه» با مشارکت و حمایت

سازمان اوقاف و امور خیریه تدوین و منتشر شده است.

نشانی نشریه: تهران، خیابان قدس، خیابان بزرگمهر، پلاک ۸۵، خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

پست الکترونیک نشریه: Rayche@iqna.ir تلفن: +۹۸-۲۱-۶۶۴۷۰۲۱۲

سخن نخست

و به پروردگارشان اعتماد دارند بهتر و پایدارتر است» (شوری-۳۶)

نشانه‌های هر فرهنگ، روشی برای شناخت آن محسوب می‌شود و راهکاری برای بررسی تکامل آن فرهنگ در زمینه‌های مختلف که البته خود منتج از استراتژی و جهان بینی خاص آن فرهنگ است و در اسلام، «وقف» به عنوان راهکاری برای کمک بی منت و حفظ آبروی سایر همدینان و همکیشان محسوب می‌شود. از نظر اقتصادی، وقف ابزاری برای رفع فقر در جامعه است که بصورت خودجوش توسط مردم و برای خود مردم اجرا می‌شود تا نتایج زیانبار فقر از جامعه رخت بر بندد و در بدنه جامعه‌ای فرهنگی، وقف ابزاری برای توسعه علم و فرهنگ می‌شود تا بزرگانی از طبقات ضعیف جامعه، به واسطه برکت جاری این رویه، مدارج ترقی و پیشرفت را طی کنند و بلوغ جامعه را بیش از پیش تضمین نمایند. احیای این سنت زیبای نبوی براساس نیازهای روز و به صورت کاربردی راهکاری برای شکل‌گیری بخشی از اقتصاد اسلامی و روشی مؤثر و روزآمد برای رفع چهره نازیبای فقر از میان جامعه مسلمانان است.

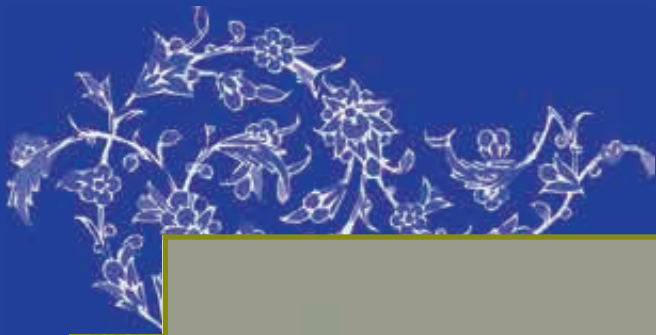
مرضیه منگلی
دبیر سرویس اجتماعی

زمانی که نیت احرام می‌کنی و به مسجد شجره مشرف می‌شوی، دل از مال و اموال و فتنه‌های دنیایی خواهی شست و رو به وجه دوست خواهی کرد، اما کمی آن سوتر هنوز صدای تیشه‌های مولا به گوش می‌رسد.

اما این صدا، لرزه‌های مال دنیا نیست که این چنین پس از سال‌ها به گوش می‌رسد، «آبار علی» برکتی جاری از سال‌های دور است؛ نه از اموال فانی دنیا، که صدقه‌ای جاری و برکتی ماندگار است از مولای شیعیان که سنتی عالی را مهربانانه نهاد.

علی (ع) با اقتدا به اولین و بزرگترین شخصیت اسلام، محمد مصطفی (ص)، میراثی را برای مسلمین باقی گذاشت که فیض و جوشش آن هرگز از حرکت باز نمی‌ایستد؛ پلی از جنس برکت، که در همه دوران‌ها حیات اقتصادی را به مستحقان و حیات معنوی را به صاحب آن می‌رساند، برکتی جاری از دل‌های بخشنده به دستان نیازمند و آن سنت حسنه «وقف» است.

و قال الله العظيم: «فَمَا أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ؛ و آنچه به شما داده شده برخورداری [او کالای] زندگی دنیاست و آنچه پیش خداست برای کسانی که گرویده‌اند

دوره شانزدهم

راهی

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۵

فصل نخست

نگاه ویژه؛

وقف در آیینه قرآن،
روایات و کلام بزرگان

وقف در آیینه قرآن و سنت

وقف در قرآن

بروز اختلافات فاحش طبقاتی به صورتی معقول مبارزه می‌شود و برگ سبزی است که به گور فرستاده می‌شود. (مزمّل، آیه ۲۰) و سرانجام عاملی است که نام واقف را نیز جاودان می‌سازد و وی را به نوعی خلود و بقا می‌رساند.

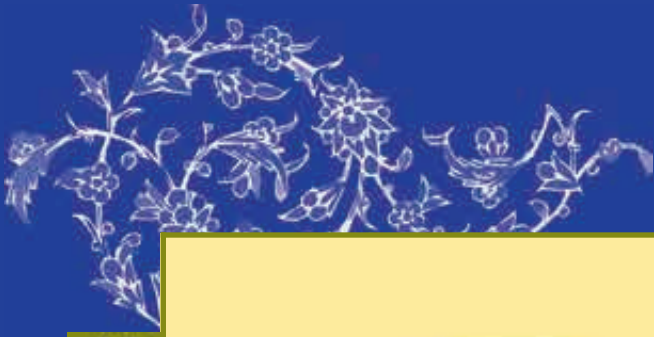
از جمله آیاتی که می‌توان از مفهوم آن‌ها وقف را استنتاج کرد آیات زیر است: (سوره بقره آیات: ۴۴، ۱۴۸، ۱۹۵، ۲۷۲، ۲۶۲، ۲۵۴، ۲۶۱، ۲۱۵، ۲۶۳، ۲۷۱، ۲۷۰)؛ (سوره کهف آیات: ۷، ۴۶)؛ (سوره معارج آیات ۲۴، ۲۵)؛ (سوره ابراهیم آیه ۳۱)؛ (سوره قصص آیات: ۵۴، ۸۰)؛ (سوره حج آیه ۳۵)؛ (سوره منافقون آیه ۱۰)؛ (سوره حدید آیات: ۷، ۱۰، ۱۸)؛ (سوره تغابن آیه ۱۶)؛ (سوره آل عمران آیات: ۱۷، ۹۲، ۱۱۵، ۱۳۴)؛ (سوره نساء آیه ۳۸)؛ (سوره توبه آیات: ۳۴، ۱۲۱)؛ (سوره نحل آیات: ۹۷، ۱۲۸)؛ (سوره فصلت آیات: ۳۴، ۴۶)؛ (سوره انسان آیات: ۷، ۸، ۹)؛ (سوره تکوین آیات: ۱، ۲)؛ (سوره همزه آیات: ۱، ۲، ۳، ۴)؛ (سوره مائده آیات: ۲، ۹)؛ (سوره اسراء آیه ۹)؛ (سوره محمد آیه ۳۸)؛ (سوره انفال آیات: ۲۴، ۳۷)؛ (سوره سبأ آیه ۳۹)؛ (سوره شوری، آیه ۳۸)؛ (سوره بینه آیه ۷)؛ (سوره انعام، آیات: ۱۵۸، ۶۰)؛ (سوره یونس آیه ۲۶)؛ (سوره رعد آیه ۲۹)؛ (سوره مریم آیه ۹۶)؛ (سوره طلاق آیه ۱۱)؛ (سوره نور، آیه ۵۵)؛ (سوره عنکبوت آیه ۹)؛ (سوره طه آیه ۱۱۲)؛ (سوره مؤمنون آیه ۵۲)؛ (سوره فاطر آیه ۱۰)؛ (سوره هود آیه ۷)؛ (سوره جائیه آیه ۲۲).

خداوند در قرآن کریم از هر آنچه که به سود بشریت است سخن گفته است، گاهی صریح و روشن و گاهی در پرده و غیرمستقیم، خداوند در قرآن از خوبی‌ها و خیرات سخن گفته است اما واژه وقف بطور صریح در قرآن مجید نیامده است. اما اکثر مفسران قرآن از دلالت برخی آیات شریفه بر وقف سخن گفته و وقف را یکی از مصادیق واژه‌های مطرح شده در قرآن عنوان کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به آیات مربوط به «احسان و انفاق»، «قرض الحسنه»، «تعاون» و «صدقه»، «پر»، «باقیات الصالحات» و «خیر» اشاره کرد.

در حقیقت برای نگرش به مقام «وقف» در قرآن کریم بایستی آیات شریفه‌ای را که بر «انفاق، احسان، عمل صالح، خیرات، مبرات، باقیات صالحات، ایثار، ...» صراحت دارد در نظر گرفت و از طرفی مبارزه بی‌امان و وحی الهی با «کنز مال، تکاثر، تفاخر، استکبار، سرقت، طغیان، کسب حرام، حب مال، راندن قهرآمیز یتیم، پرخاش برسائل و ...» را با تعمیقی وسیع نگریست.

وقف عملی است صالح و باقی و مصداق روشنی است از تعاون و تعاضد، و انفاقی است عاری از منت، و احسانی است خالی از اذیت و بدور از تحقیر شخصیت دیگران و تصدقی است دایمی و مستمر و بدون ریا، و وامی است بدون اضطراب و تکاثر (تکاثر، آیات ۱ و ۲) که به وسیله آن با

آیت الله گرامی در پاسخ به استفتاء ایکننا: نماز در موقوفه ای که به نیت واقف آن عمل نشده صحیح؛ ولی به خاطر غضب حرام است

آیت الله گرامی در پاسخ به استفتاء ایکننا درباره حکم نماز در موقوفه ای که به نیت واقف آن عمل نشده است، با اشاره به این نکته که نماز در موقوفه ای که به نیت اصلی واقف آن عمل نشده صحیح است، آن را به علت غضبی بودن عمل حرام دانستند.

طی استفتائی از آیت الله محمدعلی گرامی، از مراجع عظام تقلید، سؤال شد که نماز در موقوفه ای که به نیت واقف آن عمل نشده است و تغییر کاربری داده شده چه حکمی دارد؟ و ایشان بیان کردند: «حکم نماز در محل غضبی را دارد که نوعاً اشکال کرده اند گرچه به عقیده اینجانب نماز صحیح و در عین حال بخاطر غضب، حرام است؛ بر خلاف لباس غضبی که نماز باطل است.»

ایشان در پاسخ به این سؤال که آیا عدم پیگیری در مورد زمین هایی که شبهه موقوفه دارند، گناه است و حکم موقوفه خواری دارد؟ مرقوم داشت: «اگر تحت ید شخصی به عنوان ملک می باشد پیگیری لازم نیست و ید علامت ملکیت است، مگر آنجایی که خود صاحب ید معترف است که ملک او نیست.»

آیت الله العظمی مکارم شیرازی در پاسخ به استفتاء ایکننا: مصرف دقیق اوقاف در جای خود، مردم را به وقف تشویق خواهد کرد

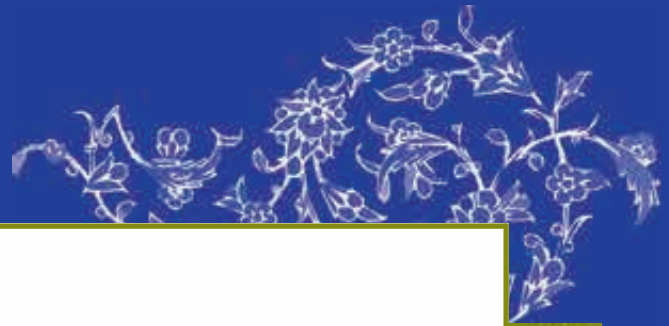
آیت الله العظمی مکارم شیرازی در پاسخ به استفتائی درباره چگونگی نهادینه و جاودانه کردن وقف در میان مردم پاسخ دادند: در صورتیکه همه اوقاف در جای خود دقیقاً مصرف شود، مردم تشویق به وقف خواهند شد.

آیت الله العظمی مکارم شیرازی در پاسخ به استفتائی درباره چگونگی نهادینه و جاودانه کردن وقف در میان مردم پاسخ دادند: در صورتیکه همه اوقاف در جای خود دقیقاً مصرف شود، مردم تشویق به وقف خواهند شد.

آیت الله العظمی مکارم شیرازی در پاسخ به این سؤال که آیا عدم اشاره مستقیم قرآن کریم به مقوله وقف از اهمیت آن می کاهد و آیا می توان این امر را در حوزه انفاق و صدقه پیگیری کرد، فرمودند: وقف مطلبی است که قبل از اسلام بوده و اسلام آن را امضا کرده است. در عنوان صدقات می توان آن را مطرح کرد.

همچنین خبرنگار ایکننا از این مرجع تقلید در مورد مالکیت های جدید و امکان وقف مالکیت حق چاپ کتاب و یا نرم افزارها سؤال کرد که ایشان پاسخ دادند: وقف مالکیت های معنوی اشکالی ندارد.

نگاه اسلام به وقف، نگاه به اقدامات ماندگار اجتماعی

در قرآن کریم برای وقف وجود ندارد، اظهار کرد: یکی از موضوعاتی که در میان مسلمانان به عنوان یک سنت حسنه وجود دارد، وقف بوده و به طور کلی وقف از موضوعاتی است که به عنوان راه‌گشا و کارگشا برای حل مشکلات اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

وی در ادامه با اشاره به اینکه مسلمانان برای حل مشکلات اجتماعی جامعه خود و دریافت پاداش از خداوند به سنت حسنه وقف روی می‌آورند، افزود: قرآن کریم بر کارهایی که برای انسان جنبه ماندگاری داشته، تأکید دارد و وقف نیز به این دلیل که از جمله کارهای ماندگار بوده و علاوه بر ثواب برای فرد واقف، برای سایر افراد جامعه نیز می‌ماند، از اهمیت بالایی برخوردار است.

این پژوهشگر قرآنی در بخش دیگری از سخنان خود با یادآوری اینکه فرد واقف علاوه بر بردن اجر و ثواب و گرفتن پاداش از خداوند شرایطی را ایجاد می‌کند تا سایر افراد جامعه نیز از ملک یا زمینی که وقف شده استفاده کرده و بهره‌برداری لازم را ببرند به آیه ۴۶ سوره مبارکه کهف که می‌فرماید «الْمَالُ

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن معتقد است که نگاه به وقف در اسلام بیشتر نگاه به اقدامات ماندگار اجتماعی برای رفع خلأها و نیازهای موجود در جامعه و رفع بسیاری از مشکلات اجتماعی و اقتصادی جوامع است.

حجت الاسلام والمسلمین محمدصادق یوسفی مقدم، مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن، با بیان اینکه وقف برای حل مشکلات اجتماعی و اقتصادی طراحی شده است، اظهار کرد: نگاه به وقف در اسلام بیشتر نگاه به اقدامات ماندگار اجتماعی است و در اسلام سعی شده تا جامعه و انسان‌هایی که برخوردار بوده و توانایی وقف مال یا زمینی را دارند، از فرصتی که خداوند به آنان داده استفاده کرده و هم در دنیا و هم در آخرت برای خود اجر و ثواب ذخیره کنند و از این راه اقدامات ماندگار اجتماعی را برای رفع خلأها و نیازهای موجود در جامعه انجام دهند تا بسیاری از مشکلات اجتماعی و اقتصادی جوامع حل شود.

حجت الاسلام یوسفی با بیان اینکه به طور خاص آیه‌ای

جهت گسترش نیافتن وقف در جامعه است و در این میان ما هنوز نتوانسته ایم اهمیت و جایگاه وقف را آن طور که شایسته است تبیین و به جامعه معرفی کنیم و البته دومین مشکل نیز ترسیم نکردن درست نیازهای موجود در امر وقف است که در این مسیر نیز نتوانسته ایم نیازهای وقف را برای افرادی که روحیه وقف را داشته و توانایی وقف ملک یا زمینی را دارند، ترسیم کنیم و آنان را به طور شایسته با وقف و تأثیرات فردی و اجتماعی آن آشنا کنیم.

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن یادآور شد: مشکل سوم که در بحث ترویج فرهنگ وقف وجود دارد این است

که بسیاری از افراد جامعه ممکن است گمان کنند که موقوفات در جهت درست خود استفاده نمی شوند و به همین دلیل نیز نوعی بی اعتمادی در میان این افراد به وجود می آید که البته این مسئله در بعضی مواقع دیده می شود که فردی ملکی را وقف می کند، اما این ملک به دست متولیانی می افتد که از آن ملک در جهت نیت فرد واقف استفاده نکرده و از این طریق بی اعتمادی را در میان مردم ایجاد می کنند.

حجت الاسلام یوسفی به ارائه راهکارهایی برای ترویج و گسترش وقف پرداخت و افزود: بهترین راهکار در بحث گسترش فرهنگ وقف این است که افرادی که به اصطلاح برای پیگیری امور وقف مورد استفاده قرار می گیرند، از افراد

شناخته شده و با ایمان در جامعه باشند تا بتوانند علاوه بر جلب اعتماد فرد واقف از نیت آنان نیز محافظت کنند. وی در پایان یادآور شد: راهکار دیگر در ترویج فرهنگ وقف اطلاع رسانی در مورد موقوفات است و اگر در جایی وقف صورت می گیرد، باید این وقف به اطلاع مؤمنان برسد و سازمان اوقاف و امور خیریه در صورتی که موفق به احیا یکی از موقوفات شد، باید بتواند اطلاع رسانی در مورد احیا آن را انجام دهد تا از این طریق سایر افراد توانمند را نیز به این کار خیر جلب کند.

وَالْبُنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا؛ مال و پسران زیور زندگی دنیایند و نیکی های ماندگار از نظر پاداش نزد پروردگارت بهتر و از نظر امید [نیز] بهتر است» اشاره و عنوان کرد: خداوند در این آیه تأکید کرده که مال و اولاد به عنوان زینت زندگی هستند، اما کارهای شایسته که وقف نیز جزئی از این کارها است در پیشگاه پروردگار پاداش بهتری دارد.

حجت الاسلام یوسفی مقدم ادامه داد: وقف از جمله عباداتی است که خداوند بندگان خود را به انجام آن ترغیب کرده است، البته اگر در این میان نگاه ما به وقف، نگاه عبادت باشد - که به طور قطع این عمل خیر عبادی است - پس برای هر کار عبادی قصد قربت نیاز است و هر انسانی که قصد وقف کردن اموال و دارایی های خود را دارد، باید قبل از انجام این کار قصد قربت کند.

وی در این بخش از سخنان خود در پاسخ به این سؤال که قرآن چه تشویق هایی برای وقف در نظر گرفته است، افزود: آیه ۴۶ سوره کهف پاسخی برای این سؤال است و خداوند در این آیه ثواب بالایی را برای وقف نسبت به سایر اعمال نیک در نظر گرفته و وعده پاداش و ثواب داده است.

در این بخش از گفت و گو این پژوهشگر قرآنی با بیان اینکه در برخی از مراکز، وقف به نحو گسترده ای حضور دارد، اظهار کرد: با وجود اقدامات و تلاش وسیع برخی سازمان ها در حوزه وقف، هنوز موانع و مشکلاتی در این مقوله وجود دارد که در صورت رفع این موانع، شاهد شکوفایی های بسیاری در زمینه وقف خواهیم بود.

اهمیت و جایگاه وقف را آن طور که شایسته است به جامعه معرفی نکرده ایم

وی در مورد موانع اصلی بر سر راه وقف، گفت: نبود اطلاع رسانی و تبلیغات درست از موضوع وقف، اولین مانع در

خداوند در آیه ۴۶ سوره کهف تأکید کرده که مال و اولاد به عنوان زینت زندگی هستند، اما کارهای شایسته که وقف نیز جزئی از آن است در پیشگاه پروردگار پاداش بهتری دارد

نبود اطلاع رسانی و تبلیغات درست از موضوع وقف، اولین مانع در جهت گسترش نیافتن وقف در جامعه است و در این میان ما هنوز نتوانسته ایم اهمیت و جایگاه وقف را آن طور که شایسته است تبیین و به جامعه معرفی کنیم

آیه ۱۲ سوره یس از مصادیق بارز آثار باقیه است

کرد: طبعاً اگر نگوییم مصداق منحصر به فرد این آیه موقوفات است، دست کم می تواند یکی از مصادیق بارز آثار باقیه باشد، یعنی آنچه انسان به عنوان وقف بعد از خود باقی می گذارد.

حجت الاسلام فاکر میبیدی افزود: از خود واژه وقف و معنای فقهی آن که به معنای حبس عین است، این گونه برداشت می شود که وقف به معنای نگه داشتن و حبس امری است تا بتواند بدین سبب پایدار بماند و در حقیقت وقف به نوعی با آثار باقیه ارتباط دارد و مانع از انتقال املاک و دارایی ها به صورت دست به دست می شود.

وی در ادامه اظهار کرد: آیه بعدی که در این زمینه وجود دارد آیه ۹۲ سوره آل عمران است: «لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ» هرگز به نیکوکاری نخواهید رسید تا از آنچه دوست دارید انفاق کنید و از هر چه انفاق کنید قطعاً خدا بدان داناست. که در ارتباط با شأن نزول این آیه فرموده اند که وقتی برخی از صحابه دارایی های خود را وقف کردند، این آیه نازل شد و در حقیقت این آیه علاوه بر آنکه آنان را به این کار تشویق کرد، این عمل آنها را نیز تصدیق کرد و در واقع مسلمین را تشویق کرد تا بهترین چیزهای را که در اختیار دارند وقف کنند و در معرض موقوفات قرار دهند.

صاحب مقاله «در آمدی بر آیات الاحکام» در ادامه بررسی آیات قرآن در ارتباط با موضوع وقف گفت: آیه بعدی دیگری که فقها به آن استناد کرده اند آیه ۷۷ سوره حج است که می فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ

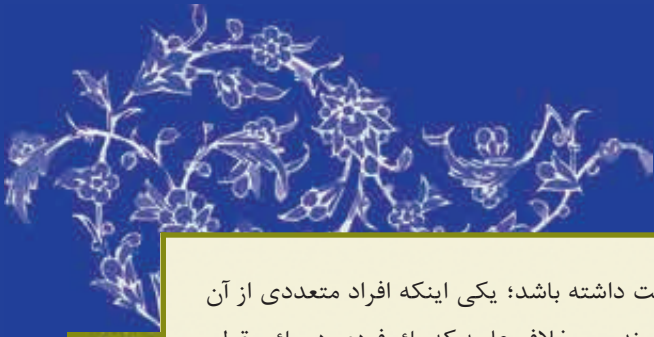
اگر نگوییم مصداق منحصر به فرد آیه ۱۲ سوره یس، موقوفات است، اما دست کم این آیه می تواند یکی از مصادیق بارز آثار باقیه باشد، یعنی آنچه انسان به عنوان وقف بعد از خود باقی می گذارد.

حجت الاسلام والمسلمین محمد فاکر میبیدی، قرآن پژوه و کارشناس قرآنی با بیان آیات و روایات وارده از ائمه معصومین (ع) در باب وقف اظهار کرد: در رابطه با جایگاه وقف در آیات و سیره شریف نبوی و ائمه معصومین (صلوات الله علیهم) تا آنجا که استفتا شده چند آیه در این رابطه وجود دارد که می توان به عنوان مستندات قرآنی وقف به آنها استناد کنیم.

اولین آیه که معمولاً فقها و مفسران در این رابطه ارجاع داده اند، آیه ۱۲ سوره یس است: «إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ؛ آری ما مییم که مردگان را زنده می سازیم و آنچه را از پیش فرستاده اند با آثار [و اعمال] ایشان درج می کنیم و هر چیزی را در کارنامه ای روشن برشمرده ایم».

عضو هیئت علمی گروه قرآن پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی ادامه داد: این بدان معناست که هرچه انسان ها از پیش فرستاده اند، آثار این اعمال ثبت و ضبط می شود و معمولاً فقها و مفسران لفظ «آثارهم» در این آیه را به آنچه که بعد از مرگ انسان باقی می ماند، تفسیر کرده اند. این قرآن پژوه در ادامه اظهار

می تواند عینیت داشته باشد؛ یکی اینکه افراد متعددی از آن بهره مند می شوند - بر خلاف عاریه که یک فردی در یک مقطع خاصی و در یک مکان خاص از آن استفاده می کند - وقف هم از جهت استفاده کنندگان عمومیت دارد و هم از جهت مکان های مورد استفاده و در مورد زمان نیز محدودیتی ندارد و تا هر زمانی که این موقوفه برپاست این ثواب جاری است لذا وقف باعث شده تا این موضوع به صورت صدقه جاریه نام بگیرد.

این قرآن پژوه در ادامه افزود: به طور مثال اگر رسانه های عمومی و یا یک مرکز اطلاع رسانی مانند خبرگزاری روش و سنتی را در اجرای صحیح موقوفات و احیای وقف در جامعه پایه گذاری کنند، خود این موضوع نیز می تواند به عنوان یک صدقه جاریه برای افراد باقی بماند. وی در ارتباط با آیه ۱۸۱ سوره بقره: «فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ؛

پس هر کس آن [وصیت] را بعد از شنیدنش تغییر دهد گنااهش تنها بر [گردن] کسانی است که آن را تغییر می دهند آری خدا شنوای داناست»، اظهار کرد: البته همانگونه که پیشتر نیز اشاره شد، صراحت در وقف در هیچ آیه ای از قرآن وجود ندارد، منتهی این آیه هم می تواند در موضوع وقف مطرح باشد.

به عنوان مثال اگر واقفی خود وصیت

کرده باشد که ملک یا زمینی برای امر خاصی وقف شود و وراثت این جهت موقوفه را تغییر دهند، این آیه شریفه این گروه از افراد و این عمل را تقبیح می کند. وی با اشاره به نحوه نهادینه سازی فرهنگ وقف در جامعه اظهار کرد: با توجه به سیاست های نابخردانه طاغوت، شاهد نوعی ظلم به اصل فرهنگ وقف، واقفان و موقوف علیه هستیم.

حجت الاسلام فاکر میبیدی ادامه داد: برای این منظور باید دو کار اساسی انجام شود؛ یکی این که کمیته ای تشکیل شود تا نیازهای نوپیدای جامعه را فهرست کنند؛ به طور مثال با توجه به این که امروزه درمان بیماری های خاص برای افراد بی بضاعت سخت و دشوار است، این کمیته نیازهای جامعه را در بعد پژوهشی و بهداشتی لیست و واقفان را نسبت به این موضوع تشویق کند. موضوع دیگری که در این زمینه می توان به آن پرداخت، تبلیغ صحیح در ارتباط با وقف است که این تبلیغ باید هم همه جانبه باشد و هم همگانی.

تُفْلِحُونَ؛ ای کسانی که ایمان آورده اید رکوع و سجود کنید و پروردگارتان را بپرستید و کار خوب انجام دهید باشد که رستگار شوید.» که با توجه به مفهوم امور خیر به عنوان ارزش، از موقوفات به عنوان یک خیر مستمر تعبیر کرده اند.

این کارشناس قرآنی در ادامه افزود: «وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ» می تواند در ارتباط با تمام مسائلی بیان شود که در لوای فعل خیر جای دارد و لذا این آیه را نیز به عنوان آیه ای دال بر موضوع وقف تلقی کرده اند و البته باید به این موضوع نیز توجه شود که در هیچ کجای قرآن اشاره مستقیمی به موضوع وقف وجود ندارد. همچنین آیه ۱۸ سوره حدید می فرماید: «إِنَّ الْمَصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ؛ در حقیقت مردان و زنان صدقه دهنده و [آنان که] به خدا وامی نیکو داده اند ایشان را [پاداش] دو چندان گردد و اجری نیکو خواهند داشت» که در ارتباط

باشان نزول این آیه نیز آورده اند که برخی از انصار و مسلمانان برخی از اموال خود را وقف کرده بودند که خداوند با این آیه عمل آنها را تأیید کرد که در حقیقت با نزول این آیات بر مشروعیت وقف تأکید شد و نیز بر ترغیب واقفین بر موضوع وقف نیز قابل اطلاق است.

وی در پاسخ به سؤالی در ارتباط با علت صدقه جاریه نامیدن وقف، اظهار کرد: باید

اذعان کرد که در روایتی از امام صادق (ع) آمده: «لیس یتبع الرجل بعد موته من الأجر الا ثلاث خصال: صدقة اجراها فی حیاته فیهی تجری بعد موته و سنة هدی سنهها فیهی یعمل بها بعد موته او ولد صالح یدعوله؛ پس از مرگ آدمی چیزی (از زندگی) بدنبال نمی رود بجز سه خصلت: صدقه ای که خود در مال زندگی آنرا جاری کرده و پس از مرگش نیز جاری باشد، و روش پسندیده و هدایت گری که پس از مرگش بدان عمل شود، یا فرزند شایسته ای که برای او دعا کند. (وسائل الشیعه ج ۶ ص ۲۹۲)

وی ادامه داد: طبق این روایت امام صادق (ع) تمام ارتباطات عملی انسان بعد از مرگ، جدا و منقطع می شود مگر سه چیز که باقی می ماند و در حقیقت جزای مستمر به آن داده می شود یکی از این موارد صدقه ای است که انسان در حیات خود به اجرا می گذارد که بعد از مرگش هم جاری است.

فاکر میبیدی اظهار کرد: تنها صدقه ای که می تواند از جهت مکان و زمان به نوعی فراگیر باشد، مسئله وقف است و در چند زاویه

از خود واژه وقف و معنای فقهی آن که به معنای حبس عین است، این گونه برداشت می شود که وقف به معنای نگه داشتن و حبس امری است تا بتواند بدین سبب پایدار بماند

وقف قرض الحسنه ای که خدا گیرنده آن است

وقف قرض دادن مال به خدا است که انسان با وقف اموال و دارایی‌های خود، این اموال را به خداوند قرض می‌دهد.

آیت‌الله احمد بهشتی، استاد حوزه و دانشگاه و عضو مجلس خبرگان رهبری با بیان اینکه آیه صریحی با موضوع وقف در قرآن کریم وجود ندارد، اظهار کرد: در بسیاری از موارد باقیات‌الصالحاتی که در قرآن کریم آمده را می‌توان به عنوان امر خیری دانست که از انسان باقی مانده و سبب خیر در دنیا و آخرت می‌شود و به طور کلی یکی از مصادیق باقیات‌الصالحات مسئله وقف است. وقف عملی است که نه تنها ثواب، خیر و برکت دنیا و آخرت را با خود دارد، بلکه یکی از بهترین اعمال دنیایی بوده و می‌تواند بسیاری از کمبودهای دنیایی را جبران کند.

وی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به تشویق‌هایی که در قرآن کریم برای وقف وجود دارد، وقف را به عنوان قرض دادن مال به خدا دانست و افزود: در عرف جامعه ما قرض دادن به چیزی گفته می‌شود که شخص بخشی از مال خود را قرض بدهد و توقع سود و بهره نداشته باشد و البته وقف نیز می‌تواند به عنوان قرض الحسنه باشد که گیرنده آن خدا بوده و انسان با وقف اموال و دارایی‌های خود، این اموال را به خداوند قرض می‌دهد. در آیاتی از قرآن کریم عنوان شده است که اگر شما به خدا قرض الحسنه بدهید خداوند آن را برای شما مضاعف و چند برابر می‌کند و به عبارتی اگر شخصی کار خیری را برای رضای خدا و در راه خدا انجام دهد خداوند به او بهترین پاداش‌ها را می‌دهد که البته وعده آمرزش و سپاسگزاری از سوی خداوند برای انسان یکی از بهترین

تشویق‌ها برای انجام وقف است.

وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو بیان اینکه خداوند وقف را یکی از بهترین اعمال و وسیله‌ای برای برآورده شدن آرزوها می‌داند، عنوان کرد: وقف یکی از اعمالی است که برای خدا انجام می‌شود و رضای خدا و تقرب به خداوند را در پی دارد و به همین دلیل جزو بهترین اعمال بوده و نسبت به سایر خیرات و اعمال صالح برتری دارد.

ائمه اطهار (ع) در مسئله وقف پیش قدم بودند

سرپرست دانشگاه قم با بیان اینکه مسئله وقف در روایات و احادیث نیز مورد تأکید بوده است، ادامه داد: مسئله وقف در احادیث و روایات با صراحت مطرح شده و در سنت پیامبر اکرم (ص) و امامان نیز در اولویت قرار داشته و ائمه اطهار (ع) در مسئله وقف پیش قدم بودند و به عنوان بهترین الگوها در زمینه وقف بوده‌اند.

وی در ادامه این بخش از سخنان خود با اشاره به وقف‌هایی که از سوی ائمه اطهار (ع) انجام شده، افزود: زمانی که حضرت علی (ع) از خلافت کنار گذاشته شدند، بیکار نشده و مشغول عمران و آبادی شدند که در این راه و برای عمران و آبادی جامعه آن زمان، مشغول درختکاری و کندن چاه برای بیرون آمدن آب شدند و در آن زمان با تلاشی که طی سال‌های متممادی انجام دادند نخلستان‌ها و املاک مشروع بسیاری را به وجود آورده و پس از به ثمر رسیدن این نخلستان‌ها، آنها را وقف امور جامعه و مردم نیازمند کردند.

آیت‌الله بهشتی با اشاره به نامه‌های نهج البلاغه عنوان کرد: در

شکل صحیح آن مورد استفاده قرار نگیرد، نمی توانیم شاهد نتیجه خوبی در این عرصه باشیم. پس باید موقوفات را در جای مناسب آن به مصرف برسانیم تا بتوانیم تمام نیازهای جامعه را برطرف کنیم. این استاد حوزه و دانشگاه ادامه داد: آن چه که در مصرف موقوفات از اهمیت بالایی برخوردار است ابتدا توجه به درآمدها و سپس استفاده از درآمدهای موجود است و در این مسیر باید درآمد موقوفات را درست جمع‌آوری کرده و پس از جمع‌آوری در مرحله بعد بتوانیم درست مصرف کنیم تا از این طریق کم‌کاری‌های موجود در این زمینه را جبران کنیم.

آیت‌الله بهشتی معتقد است موانع و مشکلات موجود در موضوع وقف باید ریشه‌کن شود زیرا پس از ریشه‌کن شدن موانع است که می‌توانیم حقیقت وقف و آثار و فواید آن در مسائل دنیوی و اخروی را برای افراد جامعه و به ویژه خیرین و نیکوکاران تشریح کنیم.

وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو با بیان اینکه برخی از افراد در جامعه هستند که آگاهی چندانی نسبت به مسئله وقف ندارند، اظهار کرد: هنوز افرادی در جامعه وجود دارند که به درجه کامل و کافی آگاهی نرسیده‌اند و برای رسیدن این افراد به درجه کافی برای درک حقیقت وقف باید تشویق‌ها و تبلیغ‌هایی از سوی مسئولان و تأثیرگذاران جامعه انجام شود تا تمامی افراد جامعه به ویژه افراد توانمند با فرهنگ وقف و آثار و نتایج آن آشنا شوند.

آیت‌الله بهشتی ادامه داد: روشی که انبیا و اولیا خدا در پیش گرفته بودند باید در جامعه امروز نیز ایجاد شود و با بشارت دادن مردم به این امر خیر و پسندیده باید تلاش کنیم در جامعه را روشن کرده و انگیزه‌ای ایجاد کرده و در مردم اشتیاق و انگیزه‌ای برای وقف به وجود آوریم.

وی در ادامه با تأکید بر اینکه سازمان اوقاف و امور خیریه به عنوان متولی اصلی وقف در جامعه به شمار می‌آید، عنوان کرد: سازمان اوقاف و امور خیریه می‌تواند با انتشار و توزیع نشریات و مجلاتی در زمینه وقف این فرهنگ را در جامعه ایجاد کند که هر چند در حال حاضر این اتفاق در سازمان اوقاف می‌افتد و شاهد انتشار نشریاتی برای معرفی موقوفات در شهرهای مختلف هستیم اما این کار باید به شکل تخصصی‌تر دنبال شده و سازمان باید تلاش کند تا پس از معرفی موقوفات به جامعه، افراد را با اثرات مفید وقف آشنا کند.

وی بر نقش صدا و سیما و رسانه‌های جمعی در ترویج فرهنگ وقف تأکید کرد و افزود: همکاری صدا و سیما، رسانه‌ها و روزنامه‌ها

نهج البلاغه آمده است که امیرالمؤمنین (ع) پیش از آنکه به شهادت برسند بخش زیادی از اموال خود را وقف جامعه کرده و اولین متولی را حضرت امام حسن مجتبی (ع) و دومین متولی را نیز حضرت امام حسین (ع) قرار دادند و تصمیم برای تعیین متولیان بعدی نیز از سوی سایر امامان (علیهم‌السلام) انجام می‌شد و البته وقف اموال و دارایی‌ها از سوی بزرگان دینی ما به عنوان الگو و پیشگامان این امر خیر نشان از اهمیت بالای وقف دارد.

وی در ادامه به یکی از کتاب‌هایی که در زمان قدیم در استان فارس نوشته شده اشاره کرد و گفت: این کتاب با عنوان «فارس نامه ناصری» بوده که نویسنده این کتاب متولی بخشی از موقوفات یک مدرسه علمیه در شیراز به عنوان مدرسه منصوریه بوده و موقوفات زیادی داشته که این شخص در این کتاب شکایات زیادی از غاصبان و افرادی که موقوفات منصوریه را غصب کرده‌اند داشته است و غصب موقوفات را یکی از مشکلات بزرگ طی تاریخ دانسته است.

خطبای جمعه بخشی از بار سنگین ترویج وقف را به دوش بکشند

عضو مجلس خبرگان رهبری یادآور شد: خطبای نماز جمعه نیز باید بخشی از بار سنگین ترویج فرهنگ وقف را در جامعه بر دوش بکشند و در خطبه‌های نماز جمعه باید تلاش کنند تا این امر و سنت حسنه را تبلیغ و ترویج کنند تا در نهایت شاهد پررنگ شدن مشکلات و موانعی که در طول تاریخ به وقف صورت گرفته، نباشیم. آیت‌الله بهشتی در ادامه با بیان اینکه کمبود در مسائل اجرایی و مدیریتی سبب ایجاد مشکلات زیادی در موقوفات می‌شود، افزود: کمبود در مسائل اجرایی نتیجه‌ای جز بی‌اعتمادی و کم شدن رغبت افراد نسبت به وقف اموال نخواهد داشت و البته بسیاری از بی‌اعتمادی‌هایی که در جامعه امروز نسبت به وقف وجود دارد به دلیل کم‌کاری‌هایی است که در گذشته نسبت به موقوفات انجام شده است.

این استاد حوزه و دانشگاه با تأکید بر وارد شدن مسئولان برای رفع مشکلات مدیریتی و اجرایی در مسئله وقف گفت: مسئولان در این زمینه باید وارد عرصه شده و با جدیت تمام جلوی تجاوز به موقوفات را بگیرند و تلاش کنند که موقوفات از دست غارتگران بیرون کشیده شود تا در نهایت دلسردی‌ای که برای بسیاری از افراد خیر در امر وقف ایجاد شده از بین برود.

وی در ادامه مشکل دیگر در مسئله وقف را مصرف نادرست موقوفات دانست و عنوان کرد: تا زمانی که موقوفات در جامعه به

عبارت «الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ»؛ بهترین تشویق قرآن برای وقف

داد: این آیه، آیه مناسبی برای تشویق به وقف است که شامل کارهایی است که برای همیشه از انسان باقی می ماند البته این آیه به سه عنوان تفسیر شده؛ علمی که از انسان باقی می ماند، اولادی که از انسان باقی می ماند و یا آثاری مثل مسجد و یا مدرسه و یا هر چیزی که اصلش باقی بماند اما جامعه از منافع آن بهره مند شود.

آیه ۴۶ سوره مبارکه کهف بهترین آیه ای است که می توان مسئله وقف را از آن استنباط کرد و آن را تشویق قرآنی وقف عنوان کرد.

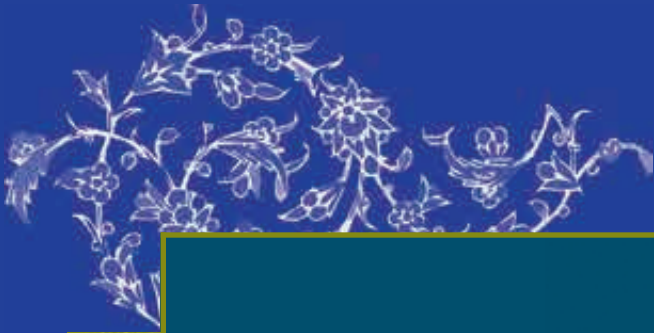

این پژوهشگر قرآن در ادامه افزود: پیامبر اکرم (ص) و ائمه (ع) موقوفاتی داشته اند، به خصوص موقوفات حضرت علی (ع) در تاریخ مشهور است از جمله چندین نخلستان و چندین حلقه چاه که با دست خودشان آنها را حفر کرده بودند، از جمله آنها حلقه چاهی است که اکنون نیز حجاج در مسجد شجره از آن استفاده می کنند. همین اکنون هم آب مشروب منطقه از همان چاههایی تأمین می شود که حضرت علی (ع) آنها را وقف کرده اند.

حجت الاسلام والمسلمین یعقوب جعفری مراغی (جعفرنیا)، مفسر قرآن، در بیان جایگاه وقف در قرآن و سنت گفت که اگر چه کلمه وقف در قرآن ذکر نشده است اما دستورات قرآن در رابطه با انفاق، احسان و یا کارهایی که به عنوان باقیات الصالحات باقی می ماند و عموماً از این قبیل به وقف اشاره دارد.

حجت الاسلام جعفری وقف را عملی مورد پسند و مقبول در اسلام دانست و تصریح کرد: وقف در اسلام عملی است بسیار پسندیده اما به شرطی که به نیت واقف عمل شود. متأسفانه در طول تاریخ موقوفات بسیاری بوده که یا وقف بودن آن را از بین

وی آیه ای که بیشترین استنباط را می توان از آن در مورد وقف داشت، آیه ۴۶ سوره کهف عنوان کرد که می فرماید «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلاً؛ مال و پسران زیور زندگی دنیایند و نیکیهای ماندگار از نظر پاداش نزد پروردگارت بهتر و از نظر امید [نیز] بهتر است» و ادامه

بودند نمی‌توانند آن اموال را بفروشند و فقط از منافع آن می‌توانند نسل به نسل استفاده کنند، در این حالت که وقف برای اولاد صورت می‌گیرد قصد قربت لازم نیست.

وی در بحث وقف عام قصد قربت را لازم برشمرد و عنوان کرد:

در وقف‌های عام مثل وقف برای مساجد و اقدامات خیریه و کارهایی که مورد عنایت خداوند و شرع مقدس است، قصد قربت لازم است. بنابراین طبق موازین شرعی در وقف عام قصد قربت لازم است.

وی با اشاره به مواردی که در عصر حاضر نیازمند وقف به آن هستیم، گفت: وقف مکان‌هایی برای کارهای فرهنگی و برخی نیازهای مادی مثل نداشتن خانه

برای نیازمندان و فقرا از مهمترین نیازهایی است که اکنون می‌توان برای آن اقدام به وقف کرد.

این مفسر قرآن در مورد بزرگترین مشکلی که باعث عدم اقبال مردم به وقف شده است، عنوان کرد: اکنون موقوفات بسیار زیاد است و ما برای هر چیزی هم موقوفه داریم ولی آیا این موقوفات در محل خودش مصرف می‌شود و یا خیر؟ مردم در این رابطه تردید جدی دارند، لذا فرهنگ وقف کردن تا حدودی کمرنگ شده است.

وی ادامه داد: در مسئله اقبال مردم به وقف دو مسئله وجود دارد؛ یکی اینکه افراد در مصرف موقوفات بعد از خودشان تردید دارند و مسئله دوم اینکه موقوفات بسیاری داریم که اگر همین موقوفات درست مدیریت شود بسیاری از نیازها برطرف می‌شود. جعفری در پاسخ به این سؤال که پیشنهاد شما برای رفع موانع

وقف بین مردم چیست، گفت: پیشنهاد من برای رفع مشکلات وقف همان است که در شرع گفته شده است، یعنی موقوفه فقط بر اساس نیت واقف مصرف شود و اگر محل مصرفی است که الان از بین رفته، امور به نزدیکترین مواردی که شبیه نیت واقف است، خرج شود.

برده‌اند و یا اسم وقف بر روی آن است اما در محلی که مورد نظر واقف است مصرف نمی‌شود. در حالی که از نظر اسلام جایز نیست از درآمد وقف در جای دیگری غیر از محل مورد نظر واقف استفاده شود؛ حتی اگر شرایطی به وجود بیاید که آیندگان فکر کنند

درآمد موقوفه را اگر در جای دیگری مصرف کنند بهتر و سودمندتر است، باز هم نمی‌توان درآمد موقوفه را در جای دیگری غیر از نیت واقف خرج کرد.

صاحب مجلدات تفسیر کوثر در پاسخ به این سؤال که چرا اسلام اختیارات بی‌شماری به واقفان داده است و تا این حد از عمل به نیت آنها حمایت می‌کند؟ گفت: وقتی کسی از مال خودش می‌گذرد و آن را

در اختیار عموم قرار می‌دهد باید نظرش تأمین شود و اسلام برای تشویق مردم به وقف چنین قوانینی وضع کرده است.

از زمان پیغمبر وقف را حبس العین و سبیل المنفعه تعریف کرده‌اند و هرآنچه که عین آن باقی بماند و بتوان از منافع آن استفاده کرد را می‌توان وقف کرد و مانعی برای ورود وقف‌های جدید وجود ندارد و فقط رعایت اصل تعریف وقف کفایت می‌کند

تأکید بر عمل به نیت واقف، وقف را

ضابطه‌مند کرده است

وی افزود: تأکید بر عمل به نیت واقف، وقف را ضابطه‌مند کرده است به گونه‌ای که عدم تغییر کاربری موقوفات دست‌درازی به آن را از بین برده است. وقتی اسلام خود را به عمل به نیت واقف ملتزم می‌کند، باعث می‌شود همه مردم به وقف تشویق شوند و در آنچه که برایشان مطلوب است وقف انجام دهند.

حجت‌الاسلام جعفری در تشریح مسئله لزوم یا عدم لزوم قصد قربت در وقف عنوان کرد: وقف دو قسم است؛ وقف عام و وقف خاص. وقف خاص شامل مواردی است که فردی اموالش را مثلاً برای اولاد خودش وقف می‌کند و در صورتی که اولادش ناهل

موقوفات حضرت علی (ع) در تاریخ مشهور است از جمله چندین نخلستان و چندین حلقه چاه که با دست خودشان آنها را حفر کرده بودند

در وقف‌های عام مثل وقف برای مساجد و اقدامات خیریه و کارهایی که مورد عنایت خداوند و شرع مقدس است، قصد قربت لازم است

وقف با رویکرد قرآنی؛ موجب نشر معارف اسلامی در جهان

وقف با رویکرد قرآنی موجب نشر و گسترش اسلام و معارف حقّه آن خواهد شد.

مرحوم آیت الله محمدحسن احمدی فقیه، با بیان اینکه وقف برای فهم حقایق قرآن و احکام اسلام امری پسندیده دانست که موجب ترویج دین خدا در دنیا می شود، گفت: مثلاً اگر وقفی با این نیت صورت گیرد که معارف و قواعد اصولی قرآن به زبان های دیگر دنیا ترجمه شود، این امر موجب نشر و گسترش اسلام در گستره وسیعی از جهان می شود.

آیت الله احمدی فقیه در ادامه بیان کرد: برای ترویج این گونه وقف ها باید افراد را در این مسیر هدایت کرد، بطوری که افرادی که اهل عرفان و معنویت هستند باید سایر مردم را به این موضوع ترغیب کنند که این کار موجبات رضایت و خشنودی خداوند را به دنبال دارد و برای عامه افراد، باید این موضوع این گونه مطرح شود که نظیر چنین وقف هایی باعث می شود تا خانواده و زندگی خود افراد مستحکم و نورانی شود و این امر مستقیماً به خود آنها نفع می رساند.

این استاد برجسته حوزه علمیه قم در ارتباط با مقوله وقف در اسلام گفت: یکی از عمده جهاتی که وقف را خیرات نامیده اند، این است که آن مصداق اتم و اکمل

وقف آن چیزی است که با نیت خیر محقق شود و چون نیت قصد قربت است، پس برای خداست و کار خیر خواهد بود؛ بنابراین وقف از نظر صدوری چون با نیت خیر محقق می شود، امری است خیر که ارزش والایی دارد.

وی ادامه داد: از سوی دیگر چون نوعا وقف ها در امور مالی برای کارهای خیر مثلاً برای راه سازی، کتابخانه ها، مساجد، بینوایان، ساختن بیمارستان ها و کمک به بیماران و ... است، لذا می گویند خیرات و نیز گاهی هم از آن این گونه تعبیر می کنند که موقوفات خیرات و مبرات است، مبرات از «بر» می آید و در آیات شریفه تعبیر «بر» هم زیاد آمده است، به عنوان مثال در آیه ۲ سوره مائده «وَتَعَاوَنُوا عَلَی الْبِرِّ وَالتَّقْوَى...» شاید فرق بین «بر» و «خیر» همین است که «بر» بیشتر جهتش خیراتی است که نفع آن به دیگران برسد.

مرحوم آیت الله احمدی فقیه با اشاره به آیه ۱۷۷ سوره بقره که می فرماید «لَیْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُؤْا وَجُوهَکُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَکِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ...» اظهار کرد: این آیه از یک نظر به عمل صالح اشاره دارد و از سوی دیگر پدر، مادر و بینوایان را نیز شامل می شود. «بر» به لحاظ اینکه نتیجه این کار به دیگران برگشت پیدا می کند و عده زیادی از آن استفاده می کنند، مبرات و خیرات گفته می شود.

همراه یا پشتوانه آن آثار وقف و خیرات در آنها مطرح شده است.

مرحوم آیت الله احمدی فقیه در ادامه با اشاره به جایگاه وقف در زندگی معصومین (ع) بیان کرد: در ارتباط با اموال وقف شده توسط ائمه اطهار (ع)، جزئیات زیادی به ما نرسیده، ولی در مواردی که به دست ما رسیده، آن ذوات مقدسه از مال خالص خودشان اموالی را وقف کرده اند که غالباً آن را از غنائم جنگی یا فیه پرداخت می کردند، از آن جمله بخشش فدک از سوی رسول الله (ص) به حضرت صدیقه طاهره (س) است.

وی با اشاره به این نکته که وقف در گذشته بیشتر با رویکردهایی نظیر امور مساجد، کارهای عمومی و رسیدگی به فقرا صورت می گرفته است، اظهار کرد: سازمان اوقاف باید وقف نامه و مصارف آنها را به گونه ای منتشر کند که ارزش والای وقف نمود داشته باشد.

مرحوم آیت الله احمدی فقیه پیرامون تشویق های قرآن در زمینه وقف به مطالبی اشاره و بیان کرد: عمدتاً آیات شریفه که درباره صدقه است، وقف را نیز شامل می شود، چون صدقه از ماده صدق است، یعنی نشانه راستین انسان، صدق به این معناست که کسی با خدای خود و حتی برای دیگران خدمتی صادقانه داشته باشد و از این جهت ما به آن صدقه می گوئیم، یعنی نشانه راستین انسان، که یکی از مصادیق آن وقف، عطیه یا بخشش خواهد بود.

وی در ادامه افزود: انفاق با وقف محقق می شود، چون وقتی انسان چیزی را وقف می کند، متعلق آن عده ای بهره مند می شوند، لذا اگر در آیاتی که درباره انفاق و صدقه و عطیه و بخشش است نظر کنید، وقف را هم شامل می شود، حتی آیاتی که در مورد وصیت است نیز در بیشتر موارد وصیت به وقف است. این گونه آیات را وقتی خوب تحلیل کنید آنگاه وقف و خصوصیات وقف یا مستقیماً یا به عنوان

وقف؛

میراث جاودان

عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز بیشترین آیه‌ای را که می‌توان از آن به وقف تفسیر کرد آیه ۹۲ سوره آل عمران عنوان کرد که می‌فرماید: «لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ؛ هرگز به نیکوکاری نخواهید رسید تا از آنچه دوست دارید انفاق کنید و از هر چه انفاق کنید قطعاً خدا بدان داناست»؛ گذشتگان هر چیز را که دوست داشتند خاص خداوند می‌کردند و در راه او می‌بخشیدند.

وی ادامه داد: بدیهی است که وقف را می‌توان یکی از مصادیق «بر» دانست به ویژه که در تفسیر این آیه به مواردی اشاره شده است که افرادی مالشان را وقف کردند و مورد تشویق قرار گرفتند. همچنین گفته شده است که وقتی این آیه نازل شد برخی از اصحاب پیامبر (ص) عزیزترین ملک و مال خود را به پیامبر (ص) تقدیم و با توجه به ارشاد ایشان آن را صدقه و انفاق کردند.

موقوفات باید از اموالی باشد که مورد علاقه صاحب آن است

رحیمی با استناد به سخن خزایلی تصریح کرد: این آیه بر آن دلالت دارد که همه صدقات از جمله موقوفات باید از اموالی باشد که مورد علاقه و رغبت صاحب آن باشد.

این پژوهشگر به آیه ۱۷۷ سوره بقره که می‌فرماید «لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ...؛ نیکوکاری آن نیست که روی خود را به سوی مشرق و [یا] مغرب بگردانید بلکه نیکوی آن است که کسی به خدا و روز بازپسین و فرشتگان و کتاب [آسمانی] و پیامبران ایمان آورد و مال [خود] را با وجود دوست داشتنش به خویشاوندان و یتیمان و بینویان و در راه ماندگان و گدایان و در [راه آزاد کردن] بندگان بدهد...» اشاره و اظهار کرد: این آیه از لحاظ جامعیت صفات نیکوکاران، مهم است و به تمام اصول اعتقادی و عبادی اجتماعی شامل ایمان، انفاق، نماز، زکات، وفاداری به عهد و صبر و بردباری اشاره کرده است.

صدقه جاریه بودن وقف آن را میراث جاودان کرده که جاری و ساری است.

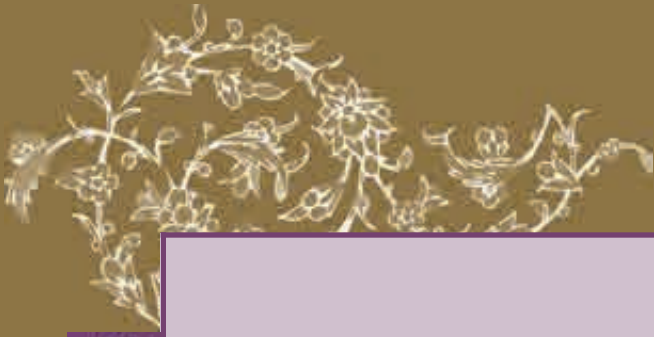

مرتضی رحیمی، عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز و پژوهشگر حوزه وقف تفاوت وقف با سایر نیکی‌ها را جاری بودن آن عنوان کرد و گفت: در روایات وقف را صدقه جاریه تعریف کرده‌اند، صدقه جاریه بودن وقف آن را میراث جاویدان کرده است به گونه‌ای که سایر خیرات و نیکی‌ها به دلیل آنی بودن خیرات آن تمام می‌شود اما وقف ادامه می‌یابد.

این پژوهشگر حوزه وقف از جمله آیاتی را که به وقف اشاره دارد آیه ۱۴۸ سوره بقره عنوان کرد که می‌فرماید «وَلِكُلِّ وُجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيٰهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛ برای هر کسی قبله‌ای است که وی روی خود را به آن [سوی] می‌گرداند پس در کارهای نیک بر یکدیگر پیشی بگیرید هر کجا که باشید خداوند همگی شما را [به سوی خود باز] می‌آورد در حقیقت خدا بر همه چیز تواناست» و گفت: در خصوص جمله «فاستبقوا الخیرات» برخی از مفسران معتقدند که خیرات، جمع خیر به معنای چیزی است که انتخاب شده و برتر است.

وی ادامه داد: از آنجا که «الْخَيْرَات» جمع است هر نوع کار خوبی را شامل می‌شود، پس بدیهی است که با توجه به تشویق روایات به این سنت الهی، وقف می‌تواند یکی از مصادیق خیر باشد.

رحیمی به سخن خزایلی در کتاب احکام القرآن در مورد این آیه اشاره کرد و گفت: در این کتاب مطرح شده است: «این آیه ارشاد می‌فرماید که باید نظر و نیت واقفان پیوسته مورد نظر و توجه باشد و با مال چنان عمل کنند که اگر واقف آن زنده بود همان گونه عمل می‌کرد و در مصارفی که زمانه مقتضی آن بود، مصرف می‌کرد»؛ از این جهت باید منافع وقف بر حسب نیت واقف صرف شود و اگر مصرف آن ممتنع شده است، باید مصرفی برای آن تعیین کرد که به نیت واقف نزدیک باشد.

دو هفتاد و نهم

راهی

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۱۹

فصل دوم

تعریف، پیشینه و شیوه‌های وقف

وقف در آینه قرآن و سنت

تلاؤ وقف، از آدم (ع) تا خاتم (ص) و جریان آن در تمدن اسلام

وقف سنتی الهی است که ریشه پیدایش آن را می‌توان با پیدایش ادیان الهی همزمان دانست، بررسی اجمالی حضور این سنت حسنه و رویدادهایی که در طول تاریخ بر این فرهنگ متعالی گذشته است می‌تواند روشنگر راه آینده برای توجه و بازگرداندن دوباره وقف به دوران با شکوه و طلایی خود باشد.

وقف سنت حسنه‌ای است که از دیرباز به اشکال گوناگون در تاریخ بشر وجود داشته و اسلام آن را در مسیری روشن، منطقی، هدفدار، مترقی و دقیق نهاده است. بررسی گذشته هر تفکر و عملی جایگاه ارزشی آن را نشان داده و کمک می‌کند که در آینده نیز آن تفکر و عمل را در جامعه ساری و جاری ببینیم، وقف نیز سنت ریشه‌دار جهانی، اسلامی و ایرانی است که نگاه اجمالی به پیشینه آن به شناخت ابعاد وسیع آن کمک خواهد کرد.

بطور قطع نمی‌توان تاریخچه معینی برای پیدایش مسئله وقف در نظر گرفت، چرا که از روزی که بشر خود را شناخت و اندیشه خود را به کار گرفت

بلکه به دلیل تأثیر عمیق دین در جوامع گذشته و محوریت مراکز دینی برای ارائه خدمات به مردم به خصوص محرومان، بیشتر موقوفات در اختیار متصدیان دینی جامعه قرار داشت.

با ظهور اسلام حضرت رسول (ص) با اقدام به وقف این عمل خیر را تأیید کرد؛ مردی پهلوی به نام مخیربیک که در جنگ احد حضور داشت وصیت می‌کند که در صورت به شهادت رسیدن هفت قطعه از باغ‌هایش از آن حضرت رسول (ص) باشد که پس از شهادت او این باغ‌ها در اختیار آن حضرت قرار می‌گیرد و ایشان این هفت قطعه باغ را در سال هفت هجری بر اولاد و بنی هاشم وقف خاص می‌کنند، همچنین موقوفات دیگری از حضرت رسول (ص) نقل شده است از جمله وقف زمین برای در راه ماندگان، وقف نخلستان برای فقیران و بینوایان.

اما وقف بیش از آنکه در زبان و احادیث حضرت رسول (ص) و ائمه اطهار (ع) باشد در عمل و سیره عملی آنها نمود داشته است. چنان‌که طبق گفته جابر بن عبدالله انصاری، هیچ صحابی توانگری نبود جز آنکه چیزی را وقف کرده باشد. بدین صورت وقف با توجه و عمل حضرت رسول (ص) به يك امر بنیادی و نهادینه شده در میان مسلمانان تبدیل شد.

موقوفات حضرت فاطمه (س) و حضرت علی (ع) نیز جزو موقوفاتی است که می‌توان از آنها به عنوان سیره عملی تشویق مسلمانان به وقف و همچنین رفع مشکلات جاری و ساری مسلمانان نام برد. حضرت رسول (ص)، حضرت فاطمه (س) را به عنوان متولی باغ‌های هفت‌گانه‌ای که وقف کرده بودند، تعیین کردند و این باغ‌ها تحت نظارت حضرت فاطمه (س) اداره می‌شد و پس از ایشان حضرت علی (ع) اداره آنها را بر عهده داشتند و پس از ایشان نیز امام حسن (ع) و امام حسین (ع) اداره این موقوفات را بر عهده گرفتند.

همچنین مزارع کشاورزی، نخلستان‌ها، قنوات و چشمه‌ها موقوفاتی بود که به دست مبارک حضرت علی (ع) ایجاد و وقف شد، از جمله در «ینبع» چندین چشمه و چاه‌هایی را در راه مکه و کوفه حفر و وقف حجاج بیت‌الله الحرام کردند، ایشان در مدینه مسجد فتح و در کوفه و بصره نیز مساجد متعدد بنا و وقف کردند.

پیروی از سیره عملی حضرت رسول (ص) در زمینه وقف در میان ائمه اطهار (ع) نیز تداوم یافته و به پیروان و علاقه‌مندان به ائمه اطهار (ع) تسری یافت و پس از اینکه سنت حسنه وقف در جامعه اسلامی فراگیر شد و در ادوار مختلف به این امر مقدس و نیکو اهتمام ورزیده شد، اداره امور موقوفات، توجه دولتمردان و حاکمان را به خود معطوف کرد. عده‌ای از آنان مال وقف را ثروت بادآورده‌ای

و به مرگ جسمانی خود یقین پیدا کرد، به هیچ وجه نخواستند و یا نتوانسته، تلاش برای جاودانه کردن خود را نادیده بگیرد. در این راه پیامبران الهی نیز به کمک بشر شتافته و تأیید کرده‌اند که روح بشر جاودانه است، اما انسان همچنان نیازمند جاودانگی و در خاطره و یادها ماندن است، به همین دلیل تلاش می‌کردند نام و یاد خود را به کمک اموالی که برای به دست آوردن آن تلاش کرده است، جاودانه نگاه دارد.

این نیاز بشر، همراه با علاقه و نوع دوستی وی هنگامی که با تأیید دین و باورهای اخلاقی، دینی و مذهبی عجبین می‌شود، سنتی را حاصل می‌کند که ما آن را «وقف» می‌نامیم و اگرچه در سایر سرزمین‌ها عنوان و نام دیگری بر آن نهاده‌اند، اما شباهت‌های بسیار زیاد عملکردها نشان دهنده یکی بودن خواسته‌ها است.

به همین دلیل وقف در همه سرزمین‌ها و همه ادیان گذشته وجود داشته و هنوز هم وجود دارد. از جمله در بابل (عراق قدیم) انواعی از تصرفات مالی شبیه وقف وجود داشت که در آن پادشاه، زمینی از املاک خود را در اختیار بعضی از کارکنان خود می‌گذاشت تا از درآمد آن بهره بگیرند، بدون آنکه مالک زمین شوند و یا بتوانند آن را به دیگری منتقل کنند.

رومیان قدیم نیز با نظام (مؤسسات کنیسه) و (مؤسسات خیریه) آشنا بودند. اموالی به این مؤسسات اختصاص می‌یافت که نمی‌شد آنها را خرید و فروش کرد و برای اداره فقیران و ناتوانان مورد استفاده قرار می‌گرفت.

در یونان قدیم نیز با توجه به معابدی از قبیل معبد دلفی و معبد آرتمیس و وجود کاهنان، شبه وقف وجود داشته که از آن جمله آکادمی افلاطون را می‌توان نام برد.

البته همان‌طور که در قرآن کریم عنوان وقف به معنی خاص آن، به‌طور صریح نیامده است و ما از عموماً قرآن کریم مفهوم وقف را استنباط می‌کنیم، در سروده‌های کتاب اوستا، در کتب عهد عتیق (تورات) و عهد جدید (انجیل) وقف و شبه وقف به‌طور صریح نیامده است اما این مفهوم از عموماً این کتب قابل استنباط است و وجود آن‌شکده‌ها، کنیسه‌ها و کلیساهای به جای مانده بهترین سند وقف در این ادیان است.

به همین ترتیب وقف در اکثر جوامع بشری در کنار دین به ارائه خدمت به جامعه می‌پرداخت و وقف‌های گسترده‌ای برای معابد، کنیسه‌ها و کلیساهای و اماکن مقدس سایر ادیان صورت می‌گرفت. البته این به معنای عدم حضور وقف در سایر جنبه‌های اجتماعی نبود

وقف در اکثر جوامع بشری در کنار دین به ارائه خدمت به جامعه می‌پرداخت و وقف‌های گسترده‌ای برای معابد، کنیسه‌ها و کلیساهای و اماکن مقدس سایر ادیان صورت می‌گرفت

می پنداشتند که می شود از آن در جهت منافع شخصی و حکومت خود استفاده کرد و عده ای از دولت ها و سران با علم و آگاهی از آثار و نتایج امر وقف، آن را امانتی می پنداشتند که بایستی در جهت رفاه عامه و به ویژه نسل های آینده مورد استفاده قرار گیرد و در راه حفظ و صیانت از این میراث گران بها تلاش و همت لازم را به کار می بستند.

هر چند با دور شدن از صدر اسلام و استیلای غاصبان حکومت اسلامی ضربات جبران ناپذیری بر ارزش های مکتبی وارد شد اما در عین حال، سنت وقف گسترش یافت و از انحصار بر فقرا و مسکینان خارج شد و به تأسیس مراکز علم و تأمین زندگی طلاب، مدرسان، خادمان و ایجاد کتابخانه ها تعمیم یافت.

توجه مردم به وقف و گسترش آن، موجب شد که برای اداره امور موقوفه ها تشکیلات منظمی به وجود آید در اوایل، موقوفه ها توسط خود واقفان و یا متولیان اداره می شد و دولت ها دخالتی در اداره وقف نداشتند، ولی کثرت موقوفه ها و تطور حیات اجتماعی، در جوامع اسلامی، دخالت دولت ها و تأسیس اداره های اوقاف را الزامی کرد. در ابتدا قضات بر موقوفه ها نظارت می کردند و متولیان را به محاسبه و محاکمه می کشاندند و در صورت قصور در نگهداری موقوفات، آنان را منع و احياناً تأدیب می کردند.

قرن چهار تا هفت هجری قمری مصادف بود با رونق وقف و اوقاف، به نحوی که در قرن شش با استقبال بی سابقه مردم از سنت حسنه وقف، ده ها مرکز آموزشی، درمانی و کتابخانه تأسیس شد و موقوفات عام المنفعه گسترش یافت. در این زمان علما و

دانشمندان تصدی امور موقوفات را که لزوم رعایت جوانب شرعی در آنها به خوبی حس می شد به دست گرفتند.

حمله مغول اگر چه در ابتدا باعث از بین رفتن و ضربه دیدن موقوفات شد ولی با نفوذ ایرانیان در دربار مغول و وجود دانشمندان و بزرگانی مانند خواجه رشیدالدین فضل الله، موجب شد تا بار دیگر فرهنگ و سنن اسلامی، از جمله وقف و موقوفات احیا شود. در همین دوره است که موقوفه افتخار برانگیز ربع رشیدی توسط خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی، در تبریز تأسیس شد؛ این موقوفه يك شهر بزرگ وقفی با اهداف آموزشی و علمی بوده است.

با روی کار آمدن دولت صفویه در ایران وقف و موقوفات گسترش بسیار زیادی یافت. شاید در هیچ دوره ای از تاریخ شاهد موقوفاتی به وسعت موقوفات این مقطع از تاریخ نبوده ایم. حتی خود شاهان صفویه در رأس کسانی بودند که اموال خود را وقف می کردند، به طوری که بسیاری از املاک خود را وقف اهداف خیریه، به خصوص وقف بقاع متبرکه شیعه و از همه بیشتر آستانه امام رضا (ع) در مشهد و حضرت معصومه (س) در قم کردند. بعضی از این املاک وقفی، موقوفاتی بود که به خاندان صفویه پیش از آن که در ایران به سلطنت برسند، تعلق داشت.

در زمان شاه عباس اول، بیش از هر دوره دیگری به املاک موقوفه اضافه شد. در سال ۱۰۱۵ یا ۱۰۱۶ هجری، شاه عباس اول تصمیم گرفت که همه املاک و رقبات بدست آورده خودش را که قیمت آنها بیش از یکصد هزار تومان شاهی عراقی بود، همچنین بناها و ساختمان های گوناگونی که در اصفهان و اطراف آن داشت، وقف ۱۴ معصوم (ع) کند. او سرپرستی آنها را به خود و پس از خود به حاکم زمان اختصاص داد و طبق وقف نامه ای که شیخ بهاء الدین آن را تنظیم کرد، قرار شد که درآمد اوقاف پس از مشخص کردن حق التولیه بر اساس نظر و اختیار سرپرست و متولی و بنا به شرایط زمان صرف شود.

در همین دوران بود که به دلیل گسترش و تنوع

قانون فروش املاک موقوفه تصویب و سپس لغو شد، از این به بعد تغییرات عمده‌ای در امور مربوط به اوقاف صورت نگرفت، غیر اینکه در سال ۱۳۲۸ در شهرستان‌ها نیز امور مربوط به وقف جدا از مسئول فرهنگ معین شد تا این که در جریان اصلاحات ارضی، زمین‌های زراعی وقف شد و اوقاف عامه بعد از اوقاف خاصه مشمول قانون شد. بدین ترتیب در دوران مشروطه دخالت و یا به تعبیری نظارت بر اوقاف گسترش پیدا کرد. از دیگر رویدادهای این دوره وضع مقررات مربوط به وقف در برنامه‌های عمرانی کشور و مقرراتی در رابطه با حفظ و حراست از موقوفات بود که پرونده‌های قضائی موقوفات در اولویت قرار گرفت.

با روی کار آمدن حکومت پهلوی در ایران با تصویب قانون فروش املاک موقوفه ضربه سختی به وقف در ایران وارد شد. این قانون در جریان اصلاحات ارزی تصویب شد و بر اساس آن بسیاری از اراضی موقوفه از حالت وقفیت خارج شد؛ این اقدام باعث شد که مردم نسبت به دولت کاملاً بی‌اعتماد شده و به جای وقف‌های بزرگ و بنیادهای وقفی - که سنتی رایج در ادوار پیشین بود - به فعالیت خیریه فردی روی بیاورند.

با پیروزی انقلاب اسلامی امام خمینی (ره) در همان ماه‌های اول پیروزی انقلاب توجه وافری به وقف نشان دادند و طی فتوای تاریخی فرمودند: زمین‌های موقوفه باید به حال وقفیت باقی (بماند) و عمل به وقف شود همین فتوا زمینه‌ساز تصویب لایحه قانونی جهت احیا و استیفای منافع موقوفات در تاریخ چهار اردیبهشت ماه ۱۳۵۸ شد. از آن پس مسئولیت اداره موقوفات به سازمانی تحت عنوان سازمان حج و اوقاف و امور خیریه واگذار و در ادامه در سال ۱۳۷۰ مسئولیت نظارت و اداره اوقاف به سازمان مستقلی تحت عنوان سازمان اوقاف و امور خیریه واگذار شد و اکنون نیز اصل مقدس وقف در شرایط فعلی جامعه در حالت خرد و فردی مورد توجه قرار دارد که این وضعیت می‌تواند از طریق مطالعه و برنامه‌ریزی‌های دقیق و جامع به مفهومی وسیع و مؤثرتر تبدیل شود و ثمرات این عمل به کل جامعه اسلامی بازگشته و همگان از آن بهره‌مند شوند.

زیاد موقوفات و انجام امور مربوط به حفظ و صیانت از اموال و املاک وقفی و به ویژه ثبت و ضبط دفاتر خاص و توجه به مصرف عواید موقوفه بر اساس وقف نامه‌ها و نیت واقفان، تشکیلاتی جهت اوقاف مانند وزارت اوقاف تأسیس شد و همه وزرا، مستوفیان، متصدیان، متولیان و مباشران و به طور کلی دست‌اندر کاران امر موقوفات، الزاماً می‌بایست دخل و خرج محاسبات خود را جهت بررسی و ممیزی به تشکیلات تأسیس یافته تسلیم می‌کردند.

پس از اوج و عظمت وقف در دوران حکومت صفویه در ایران، با روی کار آمدن حکومت افشاریه و به دلیل اقدامات نادر شاه افشار وقف مهجور واقع شد. وی در دوران حکومت خود دستور داد تا در تمام ایران اوقاف را ضبط کنند تا به مصرف قشون و لشکریان برسد. به دنبال این فرمان بسیاری از وقف‌نامه‌ها پنهان و به طبع آن بسیاری از موقوفات مجهول شد. از سوی دیگر بسیاری از اسناد موقوفات در جریان غارت افغان‌ها در آتش سوخت و به تدریج بسیاری از زمین‌های وقفی عملاً از حالت موقوفه خارج شد.

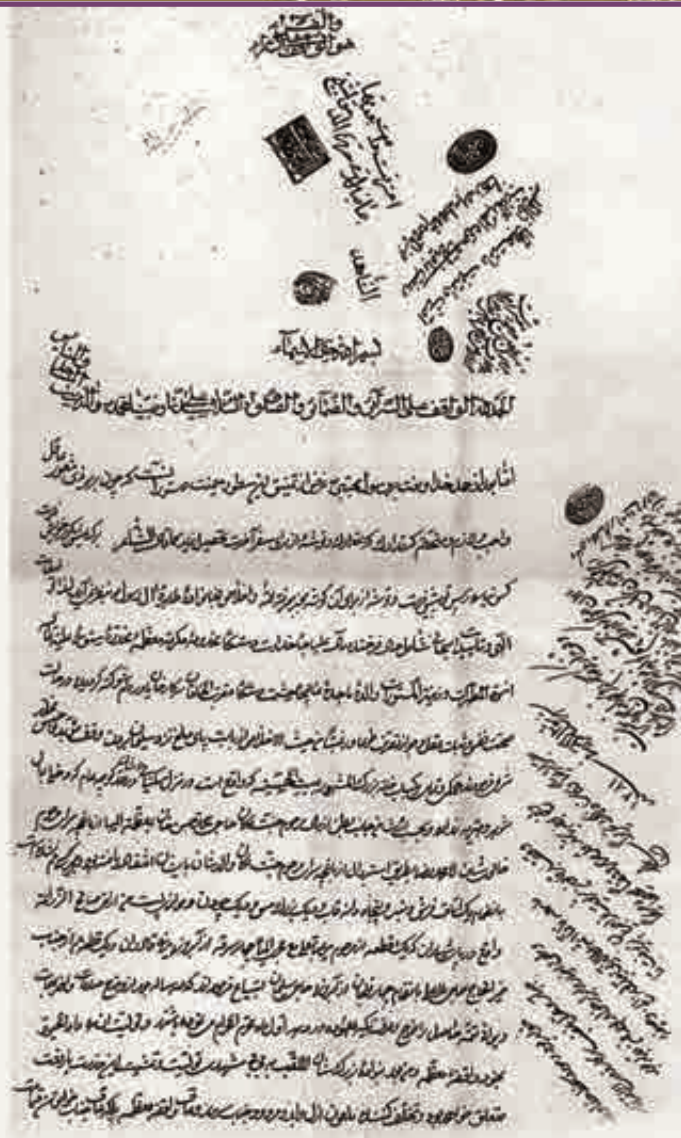
پس از حکومت افشاریه، کریم‌خان زند حاکم ایران شد و دوباره به علما و محافل دینی بهاداد و به اوقاف توجه کرد. او طی فرمانی وزیری مستقل را برای رتق و فتق و سامان دادن موقوفات انتخاب کرد و خود نیز موقوفاتی ایجاد کرد.

در دوران قاجاریه نیز علیرغم گسترش تعداد موقوفات، اوضاع وقف آشفته بود. اما در دوران سپهسالار اقدامات اصلاحی مانند نظارت و ثبت موقوفات در جهت بهبود اوضاع اوقاف انجام شد و سپهسالار نیز از اموال خود موقوفاتی بر جای گذاشت که از آن جمله می‌توان به مدرسه سپهسالار اشاره کرد.

چهار سال بعد از برقراری مشروطیت در ایران، یعنی در سال ۱۳۲۸ ق.ه برابر با ۱۲۸۹ ه.ش وزارت معارف و اوقاف تصویب شد و مسئولان ادارات معارف در شهرستان‌ها موظف به انجام امور مربوط به اوقاف نیز بودند. سپس در سال ۱۳۱۳ ه.ش قانون اوقاف مشتمل بر ۱۰ ماده تصویب شد، در دوره دوازدهم مجلس، یعنی در سال ۱۳۲۰،

تقویت روحیه تعاون؛ فلسفه میراث جاویدان وقف در اسلام

حبس کردن چیزی از طرف مالکش به وجهی از وجوه، به نحوی که فروش آن ممنوع باشد، به ارث منتقل نگردد، قابل هبه نباشد، فروخته نشود و به رهن و اجاره و عاریت و از این قبیل داده نشود و صرف کردن آن مال در جهتی که واقف تعیین کرده است.

اقسام وقف:

وقف به اعتبار موقوف علیه به عام و خاص تقسیم می شود؛ وقف عام، وقفی است که مقصود از آن امور خیریه است و مخصوص دسته و طبقه معینی نیست مانند وقف بر فقرا، وقف بر طلاب و مدارس و مساجد و مقابل آن وقف خاص است و آن وقفی است که مخصوص دسته معین و خاصی است، مانند وقف بر اولاد یا افراد و یا طبقه ای خاص از مردم. به بیان دیگر وقف عام وقفی است که برای انتفاع کل

مردم قرار داده شده است و وقف خاص حق انتفاع را برای گروهی خاص در نظر دارد. از جمله تقسیمات دیگر وقف، وقف انتفاع و وقف منفعت است که در وقف انتفاع نظر واقف تحصیل درآمد مادی نیست مانند احداث و وقف مسجد در زمین ملکی خود یا زمین موات و در وقف منفعت نظر واقف تحصیل درآمد و مصرف درآمد در موارد مورد نظر واقف است مانند وقف ملکی برای حفظ و اداره مدرسه و غیر آن مثل روضه خوانی و اطعام.

با مطالعه کتب تاریخی متوجه این مطلب می شویم که اقوام آریایی، به ویژه ایرانیان، به پیروی از آیین و کیش خود، دارای موقوفات و نذورات بسیاری برای نگهداری معابد و آتشکده های خود بوده اند که پاره ای از این موقوفات، هم اکنون نیز در نزد زرتشتیان برخی از شهرهای ایران، مثل یزد و کرمان باقی و دایر است. از روی قراین تاریخی آتشکده معروف «آذرگشسب» بلخ

در قرآن آیه ای که بصورت مستقیم با امر وقف مرتبط باشد، وجود ندارد و این موضوع مهم در ذیل مواردی همچون صدقه، قرض الحسنه، تعاون، انفاق، محبت و کمک به همنوعان مورد توجه است که با تعریف کنونی ما با موضوع وقف سازگاری دارد.

وقف عملی صالح و باقی است که مصداق روشن تعاون از نوع اسلامی و انسانی محسوب می شود، به نحوی که طبق روایات اسلامی، پرونده افراد بشر پس از مرگ آنان بسته و مختومه می شود، اما پرونده واقفان همیشه باز است و از ثواب وقف تا روز قیامت برخوردار خواهند شد.

وقف در لغت به معنای ایستادن یا به حالت ایستاده ماندن و آرام گرفتن است و در اصطلاح فقهی، عقدی است که ثمره آن حبس کردن اصل و رها کردن منفعت آن است. به عبارت دیگر:

آیت الله علوی گرگانی در پاسخ به استفتاء ایکنا:

وقف برای حوزه‌های علمیه و مساجد از موارد جاودانه وقف است

آیت الله علوی گرگانی، در پاسخ به استفتائی در ارتباط با وقف‌های جاودان، وقف برای حوزه‌های علمیه و مساجد را از مصادیق این گونه وقف‌ها دانست.

آیت الله سید محمد علی علوی گرگانی، از مراجع عظام تقلید، در پاسخ به این پرسش که در احادیث آمده است به گونه‌ای وقف کنید که برای همیشه جاودانه بماند، چگونه وقفی از این خصوصیت برخوردار است؟ پاسخ دادند: «وقف اگر به صورتی انشاء شود که مورد احتیاج عامه مؤمنین باشد و بتوان در تمامی اعصار از آن در جهت رفع احتیاج جامعه اسلامی استفاده نمود مثل وقف جهت مراکز علمی اسلامی و حوزات علمیه و آموزشگاه‌ها و مراکز درمانی و مساجد این امور از موارد جاودان وقف می‌باشد.»

این مرجع تقلید در پاسخ به سؤال دیگری در ارتباط با امکان وقف پول مرقوم داشت: «به نظر ما جایز نیست.»

دارای موقوفات و نذورات بسیاری بوده که هم‌اکنون نیز ادامه دارد.

سنت حسنه وقف مسأله‌ای بشری، عقلانی، منطقی، طبیعی، غریزی و دیرپای است که به دین، کشور و ملت خاصی تعلق ندارد و بین تمام ادیان، مذاهب و ملت‌ها مشترک است، البته ممکن است صورت ظاهری و یا آیین‌نامه‌های مربوط به وقف و یا شبه وقف در کشورهای مختلف متفاوت باشد اما محتوا و هدف از این اقدام یک مسئله است و آن هم جاودان قرار دادن تمام یا قسمتی از ثروت خود به منظور بهره‌گیری فرد یا افرادی از جامعه بشری در درازمدت از منافع آن است که نظیر آن را می‌توان در فرانسه، سوییس، عراق، کانادا، انگلستان، آمریکا و ... مشاهده کرد.

اما در حال حاضر موضوع وقف از جایگاه اسلامی خود فاصله گرفته است به نحوی که مسئولان خواستار همراهی در خصوص احیای جایگاه آن در شرایط کنونی هستند، حجت‌الاسلام و المسلمین مصلحی سرپرست سابق سازمان اوقاف و امور خیریه، بی‌توجهی به موضوع وقف در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله را یکی از معضلات کنونی عنوان کرد و گفت: در حالی که امروزه با گسترش اصل ۴۴ قانون اساسی روند واگذاری امور اجرایی به مردم مطرح است، وقف و موقوفات می‌تواند زمینه مشارکت مردم را در اداره امور کشور فراهم کند.

تشکیل فراکسیون وقف، ارائه پیشنهادهای نظیر حمایت از مخترعان و اوقف، طرح موضوع وقف در کتب درسی، تهیه اطلس موقوفات کشور و ... از سوی دست‌اندرکاران این حوزه مبین شکاف موجود در این عرصه است که موضوع وقف نیازمند تحولی بنیادین در حوزه‌های مختلف است.

البته موضوع موقوفه‌خواری نیز یکی از موضوعاتی است که بر مشکلات این حوزه افزوده و نیازمند تمهیدات مختلفی از سوی سیاست‌گذاران است که در این خصوص مسئولان سازمان اوقاف خواستار تدوین قوانینی در این خصوص از سوی مجلس شورای اسلامی هستند.

وقف برای رفع نیازهای فرهنگی؛ بهترین وقف در عصر حاضر

بهترین وقف برای زمان حاضر وقف در جهت رفع نیازهای فرهنگی جامعه است.

آیت الله محمدعلی گرامی، از مراجع عظام تقلید، با اشاره به موضوع وقف و جایگاه آن در اقتصاد اسلامی اظهار کرد: در اقتصاد اسلامی این موضوع رعایت شده است که یک عده خاص مرفه و یک عده اکثریت فقیر و محتاج به وجود نیاید که این امر گاه با قوانین، یعنی روش نبوتی و گاه نیز با ولایت، یعنی روش امامتی صورت می پذیرد. وی بیان کرد: یکی از مسائلی که برای پخش ثروت و رسیدگی به محرومین به طور کامل مورد استفاده قرار می گیرد، مورد وقف است و این از جمله همان اهدافی است که اقتصاد اسلامی آن را تعقیب می کند.

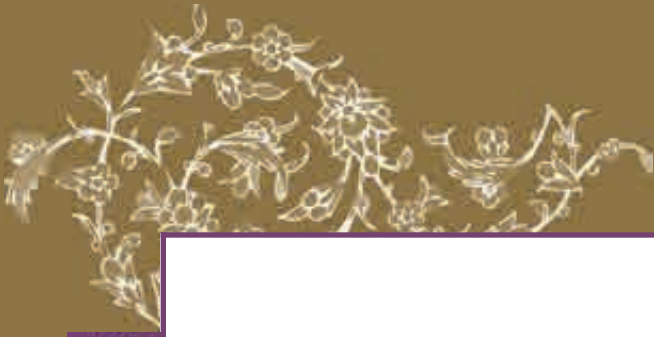
آیت الله گرامی در ارتباط با امکان به روزرسانی مصرف موقوفات عنوان کرد: از ادله وقف به خوبی استفاده می شود که میزان در این باره، بهترین وقف برای رسیدگی و حل نیازهای جامعه است و رفع نیاز در هر زمان حساب خود را دارد؛ در ارتباط با وقف باید به نیازهای روز توجه شود؛ زمانی وقف آب انبار خیلی نیاز بود، ولی در حال حاضر این موارد دیگر بازدهی ندارد و در حالت کلی باید نیاز هر عصر جامعه حساب شود تا وقف نیز در راه رفع آن نیاز انجام پذیرد.

وی در ادامه افزود: برخی موارد قبلاً به جهتی وقف شده و در زمان حاضر دیگر آن استفاده را ندارد و اگر در یک زمان راه های نیاز متعدد است این که کدام موضوع اولویت دارد، موضوع دیگری است که البته در نگاه اسلامی رفع نیاز فرهنگی در اولویت قرار دارد و بعد از آن رفع نیاز مادی است.

آیت الله گرامی ادامه داد: این بدان معناست که برخی مسائل فکر جامعه را اصلاح می کند و این جدای از اموری است که زندگی مردم را از تنگ دستی در می آورد، که در این جارج رفع نیاز فرهنگی جامعه و مردم در درجه اول قرار دارد و رفع نیاز مادی و معیشتی در درجه دوم خواهد بود.

این استاد برجسته حوزه علمیه قم در ارتباط با امکان تغییر کاربری موقوفات در راستای نیازهای روز جامعه به مطالبی اشاره و اظهار کرد: هر مورد وقفی که در مورد وقف اولیه به هیچ نحو کاربردی نداشته باشد، تغییر کاربری آن مجاز است.

وی با بیان یک مثال در این باره افزود: مثل این که فرشی را وقف یک مسجد کرده اید، در حالی که این مسجد دیگر نیازی به فرش ندارد و یا اصلاً فرش استفاده نمی کند، در این جامی توان فرش را به مسجدی غیر این مسجد داد و اگر همه مساجد به این نحو باشد، می توان فرش را فروخت و آن را به امری تبدیل کرد که مورد نیاز مسجد قرار است.

مالیت پول اصل باشد به طور مثال این گونه گفته شود که مبلغی برای رفع نیاز به صورت قرض مورد وقف قرار می‌گیرد، در این صورت به نظر بنده اشکالی نخواهد داشت و در استفتاء اخیر نیز بر خلاف نظر سابق این مورد را خالی از اشکال می‌دانم.

وی با بیان این که در ادله روایی شیعه آن چه مورد تأکید قرار گرفته حبس الاصل است، ادامه داد: اگر چنانچه کسی سکنای یک مغازه یا منزلی را وقف کند، در این صورت نیاز نیست که اصل مغازه یا منزل مورد وقف قرار بگیرد و اینگونه عنوان می‌شود که اجاره این مکان را برای امور خیر وقف کرده‌ام که در این موارد اصل محفوظ است و اصل غیر از عین است؛ ولی اگر در اینگونه مسائل عین را در نظر بگیریم، جواب این است که عین محفوظ نمی‌ماند ولی اگر بنا بر محفوظ ماندن اصل باشد، منفعت یک اصل خواهد بود.

آیت‌الله گرامی با اشاره به وقف‌هایی که ائمه (ع) انجام می‌داده‌اند، اظهار کرد: وقف‌های صورت گرفته توسط ائمه معصومین (ع) همه عین بوده‌اند؛ به طور مثال چشمه، زمین و یا چاهی را وقف کرده‌اند و با تحقیقات اخیری که انجام داده‌ایم به این نتیجه رسیدیم که حبس اصل کافی است.

یکی از مسائلی که برای پخش ثروت و رسیدگی به محرومین به طور کامل مورد استفاده قرار می‌گیرد، مورد وقف است و این از جمله همان اهدافی است که اقتصاد اسلامی آن را تعقیب می‌کند

وی در ادامه بیان کرد: در مورد وقف چشمه و چاه که در روایات نیز بدان اشاره شده است که حضرت امیر (صلوات الله علیه) چشمه‌های زیادی را وقف کردند، سؤالی که مطرح می‌شود این است که چگونه می‌توان چشمه را وقف کرد؟ آنچه معلوم است این است که محل چشمه مورد وقف نیست، چراکه از زمین چشمه استفاده‌ای صورت نمی‌گیرد پس آبی که از آن خارج می‌شود مد نظر است.

وی با بیان این مطلب افزود: این آب هم دائماً در حال برداشت است، در نتیجه در این جا عین باقی نمی‌ماند پس آنچه اصل است آن قوه خیزش آب است؛ که این موضوع نیز مؤید این مطلب است که آنچه باید در وقف مد نظر بگیرد، حبس اصل است و نه حبس عین.

این استاد برجسته حوزه علمیه قم با اشاره به وظایف و حدود اختیارات سازمان اوقاف اظهار کرد: اولاً باید یک تقسیم‌بندی در امر وقف صورت بگیرد و بین وقف با متولی خاص و وقف‌هایی که متولی خاص ندارد تمایز قائل شد، اگر در وقف با متولی خاص، از طرف واقف برای آن متولی معین شده است، دیگر اداره اوقاف مداخله نکند الا به عنوان نظارت و رسیدگی بعد از شکایت.

وی در ارتباط با نیازهای فرهنگی قرآنی در عصر حاضر عنوان کرد: صرف منافع یک موقوفه برای مسائل تربیتی افراد، تهیه نرم‌افزارهایی برای مسائل اعتقادی، تشکیل مجامعی برای سخنرانی‌های اعتقادی، چاپ و نشر کتاب‌هایی که چه بسا بودجه لازم برای نشر آن‌ها وجود ندارد و همین‌طور سفرهای زیارتی نیز ممکن است که در این مسیر قرار بگیرد.

این استاد برجسته حوزه علمیه اظهار کرد: این بدان معناست که خود رفتن به زیارت مشاهد مشرفه و نفس حضور انسان در این اماکن، در انسان اثر معنوی و فرهنگی می‌گذارد، البته در همین مسائل فرهنگی نیز درجه‌بندی صورت می‌گیرد.

وی ادامه داد: فرض کنیم موقوفه‌ای داریم که برای مصارف فرهنگی وقف شده است، حال در این جا یک مسئله فرهنگی رفتن به زیارت مشاهد مشرفه است و مسئله دیگر تشکیل مجالس برای رفع شبهات دینی، که در این مورد دومی مقدم است؛ چراکه وقتی عقل افراد جامعه درگیر این شبهات است در درجه اول باید این شبهات را رفع کنیم و البته حضور در مشاهد مشرفه امری بسیار محترم است، ولی رفع شبهات از جامعه مقدم بر آن است.

آیت‌الله گرامی با اشاره به این که آن چه در اسلام در مورد وقف بدان تأکید شده «حبس الاصل» است و نه حبس العین، اظهار کرد: در روایات وارد از ائمه معصومین (ع) حبس العین وجود ندارد و این موضوع مشهور بین فقها است و فقها نیز لفظ عین را به کار برده‌اند، ولی آن چه در روایات وجود دارد، این «حبس الاصل» است؛ اصل رانگه بدار و از ثمره‌اش فایده ببر.

آنچه باید در وقف مد نظر بگیرد، حبس اصل است و نه حبس عین
وی در ادامه سخنان خود با اشاره به وقف پول تصریح کرد: بنده نظرم پیشتر بر این بود که وقف پول امکان‌پذیر نیست، به این علت که اصل ثابتی ندارد و یا به تعبیری که خیلی از فقها نیز آن را به کار برده‌اند؛ این است که عین ثابتی ندارد برای این که پول صرف می‌شود و عین آن از بین می‌رود؛ ولی اگر آن را حبس الاصل در نظر گرفتیم که بعید از ذهن هم نیست و در ذهن عامه جامعه نیز این مفهوم جا افتاده است و اشکالی ندارد.
این استاد برجسته حوزه در ادامه اظهار کرد: اگر این طور باشد و

وقف با وجود حضور در تمامی ادیان از ابتکارات حضرت رسول (ص) است

بیان این مسئله که وقف یکی از ابتکارات پیامبر اسلام است به این معنا نیست که این فرهنگ در سایر ادیان وجود ندارد.

حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا نوراللهیان، پژوهشگر دینی و مشاور ویژه دفتر مقام معظم رهبری در امور تبلیغی و آموزشی خارج از کشور با بیان اینکه وقف یکی از موضوعات بسیار قابل توجه اسلام است، اظهار کرد: وقف از جمله مسائل مهم بیان شده در اسلام است و ظرفیت آن را دارد که در عرصه های مختلف مورد توجه قرار گرفته و فعالیت های علمی و فرهنگی با موضوع وقف انجام شود.

وی در ادامه با تأکید بر اینکه وقف یکی از ابتکارات پیامبر اکرم (ص) است، افزود: بیان این مسئله که وقف یکی از ابتکارات پیامبر اسلام است به این معنا نیست که وقف در سایر ادیان وجود ندارد زیرا در قرآن کریم نیز اشاره شده است که حضرت مریم را مادرشان برای راهبه بودن در بیت المقدس وقف کردند و البته این مسئله به این معنا است که در دین مسیح نیز وقف به معنای دیگری وجود داشته است.

حجت الاسلام نوراللهیان با یادآوری اینکه وقف در سایر ادیان نیز وجود داشته است، گفت: وقف به این دلیل یکی از ابتکارات اسلام به شمار می آید که یکی از کارهای بدیع، اندیشه پایدار و پرثمر مکتب، فکر و جریان اسلامی است و البته در اسلام به شکل جامع تر و کامل تر از سایر ادیان به شکلی که امروزه شاهد آن

هستیم، بیان و نهادینه شده است.

وی در این بخش از سخنان خود به احادیث و روایات متعددی که در زمینه وقف در جامعه وجود دارد، اشاره کرد و ادامه داد: در روایات متعددی که با موضوع وقف وجود دارد، تشویق و ترغیب بسیاری برای واقفان و افراد خیر صورت گرفته و ثمرات و نتایج وقف برای واقفان بیان شده است و این امر نشان از آن دارد که وقف در اسلام و میان اهل بیت (ع) از اهمیت بالایی برخوردار است.

نوراللهیان با یادآوری اینکه در کتاب های وسائل الشیعه و اصول کافی، حدود و زیبایی های وقف طی روایاتی بیان شده است، به شرایط و حدود وقف در اسلام اشاره کرد و ادامه داد: فقهای اسلام از قرن چهارم که دوران امامت به پایان می رسد، از شیخ طوسی در قرن چهارم تا امام خمینی (ره) و به طور کلی تمام فقهایی که در طول هزار سال یا بیشتر زندگی می کردند در پاسخ به اینکه وقف چه شرایطی دارد تحقیقات زیادی انجام داده اند.

وی در ادامه این بخش از سخنان خود عنوان کرد: مهم ترین شرط در وقف اموال و دارایی ها، این است که موقوفه مالکیت فرد باشد و علاوه بر اینکه ملک آن شخص است حقوق دیگران را نیز ضایع نکند و البته فرد واقف نیز باید به این حدود و شرایط توجه داشته باشد و بداند که از ملکی که باید به فرزندان و همسر برسد نمی تواند وقف انجام دهد.

این پژوهشگر دینی در بیان تعریفی برای وقف گفت: ایستایی بودن بهترین تعریف برای وقف است و این بدان معنا است که اگر خانه ای وقف شود تنها باید از منافع آن خانه استفاده شود و اصل موقوفه که خانه است باید دست نخورده باقی بماند.

کامل آشنا شوند.

آثار و برکات وقف باید وارد کتاب‌های درسی شود

این پژوهشگر دینی در این بخش از گفت‌وگو به لزوم تبیین فرهنگ وقف میان نوجوانان و جوانان اشاره کرد و ادامه داد: برای موفقیت در موضوع وقف باید آثار و برکات وقف را در کتاب‌های درسی بیان کرده و وقف را برای نوجوانان و جوانان تبیین کنیم زیرا در صورتی که دانش‌آموزان با فرهنگ وقف و آثار و برکات آن آشنا شوند این آشنایی در آینده آنان نیز تأثیر داشته و سبب تشویق آنان به وقف می‌شود.

وی بر لزوم توجه به وقف در مراکز دانشگاهی، دانشگاه‌ها و سایر مراکز فرهنگی اشاره کرد و گفت: دانشگاه‌های ما باید بیش از پیش به مسئله وقف توجه داشته و دانشجویان را به تهیه پایان‌نامه‌ها، مجلات و مقالاتی با موضوع وقف تشویق کنند و البته در این میان از نقش صدا و سیما، خبرگزاری‌ها و سایت‌ها نیز نمی‌توان غافل شد زیرا رسانه‌ها می‌توانند بهترین نقش را

در ترویج و فرهنگ‌سازی داشته باشند.

حجت‌الاسلام والمسلمین نوراللهیان عنوان کرد: اگر متولی وقفی موقوفه‌ای را به شخص دیگری بفروشد و یا از منافع آن در جایی استفاده کند یک انسان خطاکار به حساب می‌آید که البته این امر از گذشته وجود داشته است و به طور قطع متولیان وقف برای بهبود این شرایط باید حد و حدود خود را بدانند و در ادامه حق موقوفات را نیز به جای آورند.

وی با یادآوری اینکه ماده ۵۵ قانون مدنی ایران در مورد وقف است، ادامه داد: وقف جایگاه بسیار محکمی دارد و البته توجه ماده ۵۵ قانون مدنی ایران به وقف نشان از اهمیت استفاده صحیح از موقوفات است که باید مورد توجه تمامی متولیان و مسئولان قرار گیرد.

نوراللهیان در بخش پایانی این گفت‌وگو با تأکید بر اینکه موقوفات یک جریان مردمی است، افزود: موقوفات به این دلیل که یک جریان مردمی است در صورتی که به دست دولت بیافتد ممکن است در جریان تغییر و تحولات شکل خود را عوض کند که البته این مسئله نیز یکی از تهدیدها و موانع وقف است و باید تلاش شود تا وقف همان‌گونه که مردمی است به شکل مردمی نیز اداره شود.

وقف باید همراه با قصد قربت باشد

وی در ادامه با تأکید بر اینکه وقف باید همراه با قصد قربت باشد، گفت: اگر کسی وقفی را انجام داد و این وقف را نه برای رضای خدا بلکه برای تبلیغات و خوش‌نامی خود انجام داد هر چند که عمل او مورد قبول خواهد بود، اما به طور قطع با وقفی که همراه با قصد قربت و برای رضای خداوند باشد تفاوت بسیاری داشته و به طور قطع وقف برای رضای خدا از ثواب و برکات بیشتری برخوردار است.

حجت‌الاسلام نوراللهیان با یادآوری اینکه وقف در تمام کشورهای اسلامی جایگاه دارد، افزود: در مصر، اردن، عراق و... وقف‌های بسیاری انجام شده که این موقوفات وقف امامان (ع) و شهدا شده‌اند و در کشورهای اروپایی نیز هر جا که مسجدی وجود دارد وقف است و البته وجود وقف در این کشورها نشان از آن دارد که وقف یک فرهنگ شناخته شده، جا افتاده و یک فرهنگ زنده و پویا است.

وی در ادامه با اشاره به اینکه وقف در دوران‌های خاصی مورد افول و سستی قرار

گرفت، اظهار کرد: افول و سستی در وقف طی دوران‌های خاصی سبب ایجاد شک و تردید در میان مردم نسبت به وقف شد و سبب شد تا افراد خیر دیگر تمایلی به وقف اموال و دارایی‌های خود نداشته باشند که البته این شک و تردید که در میان مردم ایجاد شده باید با انجام اقداماتی از بین رفته و تلاش‌هایی برای جذب افراد جامعه به وقف انجام شود.

حجت‌الاسلام نوراللهیان با یادآوری اینکه وقف در دنیا دارای سابقه روشن و درخشانی است، اذعان کرد: اما به طور قطع هر جا که در زمینه وقف آن طور که شایسته است عمل نشود در نهایت وقف به انحراف کشیده شده و سبب می‌شود تا جامعه دچار ضرر شود که در این صورت فرهنگ‌سازی در این زمینه نیز دچار مشکل شده و در نهایت، نهادینه کردن این فرهنگ مشکل می‌شود.

وی در ادامه با بیان اینکه بی‌اعتمادی مانع بزرگی در وقف به شمار می‌آید، افزود: اولین اقدامی که در جهت نهادینه شدن فرهنگ وقف باید انجام شود، اعتمادسازی در جامعه و میان افراد خیر است و البته تبیین درست وقف باید نه تنها برای افراد واقف، خیر و نیکوکار انجام شود بلکه در تمامی اقشار جامعه نیز باید انجام شده و تمامی افراد و اقشار جامعه باید با اثرات و نتایج وقف به طور

وقف عام؛ راهکاری برای جهانی شدن فرهنگ اهل بیت (ع)

دو هفته شمار

راهکار

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۳۰

وقف در آینه قرآن و سنت

دارد مثلاً يك ساختمان را وقف می‌کنند و مسئله سوم هدف وقف است که در آن همیشه در وقف نامه هدف وقف مطرح می‌شود.

وی تصریح کرد: لذا هیچ‌کس حتی خود تولیت موقوفه نیز نمی‌تواند موقوفه‌ای را در غیر از هدفی که برای آن منظور وقف شده است هزینه کند و زمانی که موقوفه‌ای برای حضرت سیدالشهدا (ع) وقف می‌شود نمی‌توان آن را در امور دیگر مصرف کرد، لذا از نظر مصرف هم در وقف محدودیت وجود دارد.

وی در ادامه با جمع‌بندی این چهار مسئله نتیجه‌گیری کرد: لذا با توجه به این نکات مجمع جهانی اهل بیت (ع) با توجه به مسئولیت و رسالت اصلی آن که بین‌المللی و در خارج از کشور است نمی‌تواند از موقوفات داخلی استفاده کند.

حجت الاسلام اختری تأکید کرد: به طور معمول وقف‌هایی که در داخل کشور هست را نمی‌توان مصروف خارج از کشور کرد و همه موقوفات مربوط به عزاداری حضرت سیدالشهدا (ع) مربوط به داخل کشور است و محل استفاده از آنها تعیین شده است از سوی دیگر این وقف‌ها در موارد خاصی مثل مدرسه، مسجد و ... است و هر کدام را باید در محل خاص خود استفاده کرد.

دبیرکل مجمع جهانی اهل بیت (ع) در تشریح موقوفاتی که می‌توان برای ترویج جهانی فرهنگ اهل بیت (ع) مورد استفاده

وقف می‌تواند نقش مثبتی در ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در جهان ایفا کند.

حجت الاسلام والمسلمین محمدحسن اختری، دبیرکل مجمع جهانی اهل بیت (ع)، با تأکید بر نقش مهم وقف در فرهنگ اهل بیت (ع) به تشریح دلایل عدم استفاده از چنین موقوفاتی برای جهانی کردن فرهنگ اهل بیت (ع) پرداخت.

خبرنگار ما با اشاره به اینکه در ایران بیشترین موقوفات موجود برای عزاداری سیدالشهدا (ع) و در حقیقت برای ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) است، از حجت الاسلام اختری سؤال کرد آیا مجمع جهانی اهل بیت می‌تواند از این موقوفات برای ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در سطح جهانی استفاده کند؟ که وی ابتدا به تشریح مسئله وقف و نحوه استفاده از آن پرداخت و گفت: اوقاف و موقوفات به طور عموم از نظر تولیت، مضمون، هدف‌گذاری و نحوه استفاده رویکرد خاص دارند.

وی به تشریح چهار رکن در اوقاف پرداخت و گفت: تولیت یعنی کسی که باید مسئولیت اجرای وقف‌نامه را بر عهده داشته باشد و هر کسی نمی‌تواند در هر رده‌ای تولیت و مسئولیت موقوفه را بر عهده بگیرد، مسئله دیگر این است که وقف از نظر مورد و موضوع محدودیت

اطهار (ع) صورت گرفته است و در این رابطه سازمان اوقاف در حال عمل به نیتی است که واقفان آنها داشته‌اند. این موقوفات برای موارد خاص است و از آنها نیز نمی‌توان برای ترویج جهانی فرهنگ اهل بیت (ع) استفاده کرد.

دبیرکل مجمع جهانی اهل بیت (ع) با اعلام این مطلب که وقف‌های عام بسیار محدودی نیز وجود دارند که با تدبیر و همکاری سازمان اوقاف و امور خیریه با مجمع جهانی اهل بیت (ع) برای ساخت برخی از مساجد، حسینیه‌ها و نشر قرآن در سطح سایر کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد، از همکاری و مشارکت سازمان اوقاف در این زمینه تشکر کرد.

وی تأکید کرد: آنچه باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد این است که انسان وقتی از دنیا می‌رود چیزی برایش باقی نمی‌ماند؛ اگر انسان می‌خواهد از اموالش استفاده درست کرده و اقدامی انجام دهد که با آن بتواند اموالش را برای آخرت نگاه دارد و همچنین بتواند با اموال خود کار مستمری انجام دهد، بهترین راه اقدام به وقف است.

حجت‌الاسلام اختری با تأکید بر رعایت حق وارثان در هنگام وقف عنوان کرد: البته واقف باید در نظر داشته باشد که به صورتی وقف کند که به وارثانش صدمه‌ای وارد نشود، که این صدقه جاریه‌ای می‌شود که خدا تا روز قیامت تمام اجر و ثوابش را برای او ثبت و ضبط می‌کند.

واقفان پشتیبان ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) باشند

در این بخش از گفت‌وگو حجت‌الاسلام اختری درباره آمادگی مجمع جهانی اهل بیت (ع) برای عمل به نیت واقفانی که می‌خواهند برای ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در جهان وقف کنند، گفت: مجمع جهانی اهل بیت (ع) علاوه بر آمادگی کامل برای عمل به نیت این واقفان، از خیرین و واقفان خیراندیش درخواست دارد که از طریق وقف پشتیبان اقدامات مجمع جهانی اهل بیت (ع) باشند.

وی اظهار کرد: مسئله وقف برای ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در دنیا می‌تواند پشتیبان بزرگی برای انجام این اقدام باشد و تأثیر به‌سزایی در فعالیت‌های مجمع جهانی اهل بیت (ع) داشته باشد؛ چرا که خیرین می‌توانند با این کار به نشر فرهنگ اهل بیت (ع) در سرزمین‌های دیگر کمک کنند.

قرار داد، عنوان کرد: موقوفاتی هست که موارد خاصی برای مصرف آن در نظر گرفته نشده است، مثلاً واقف در وقف‌نامه مطرح کرده است که موقوفه خود را برای خدا وقف می‌کنم که به آن وقف عام گفته می‌شود که متولی خاص ندارد و مرجع تقلید متولی کل موقوفات است و به همین دلیل مقام معظم رهبری نماینده‌ای را در سازمان اوقاف قرار می‌دهد تا در این موقوفات بر اساس نظر واقف عمل کند. از این موقوفات می‌توان برای ترویج جهانی اسلام و فرهنگ اهل بیت (ع) استفاده کرد.

خبرنگار ما از حجت‌الاسلام اختری سؤال کرد در گذشته وقف‌ها فقط مربوط به داخل کشور بوده، اما با توجه به تغییرات جامعه و گسترش جامعه جهانی آیا وقف می‌تواند در مسیر جهانی کردن فرهنگ اهل بیت (ع) نقش آفرینی کند؟ که وی پاسخ داد: این مسئله

نقش بسیار سازنده‌ای در ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) و اسلام دارد؛ موقوفاتی که در داخل کشور ما است باعث تثبیت و توسعه و گسترش فعالیت‌های تبلیغی در داخل کشور می‌شود و ما می‌بینیم که امر احیای دین و بزرگداشت‌ها و برگزاری مراسم دینی و شعائر اسلامی در پرتو وقف صورت می‌گیرد. وی با اشاره به وقف مساجد، تکایا، حسینیه‌ها و مدارس علمیه و... تصریح کرد:

وقف‌های زیادی وجود دارد که باعث احیای دین می‌شود و وقف همین تأثیر را می‌تواند در ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در خارج از کشور ایفا کند و اگر واقفان ما این مسئله را در نظر داشته باشند که امروز همه دنیا مانند یک مجموعه به هم پیوسته است و اقدام به وقف‌های عام کنند، این موقوفات می‌تواند در زمینه جهانی کردن فرهنگ اهل بیت (ع) تحول عمیقی ایجاد کند.

حجت‌الاسلام اختری تصریح کرد: در بسیاری از کشورها نیازمندی‌هایی وجود دارد و ما خواهان این هستیم که کسانی که می‌خواهند صدقه جاریه‌ای از خود به جا بگذارند به صورت وقف عام اموال خود را در خدمت به اسلام، قرآن و ترویج مکتب اهل بیت (ع) وقف کنند. وی در ادامه سخنان خود بیان کرد: اکنون موقوفات زیادی حتی در خارج از کشور برای اهل بیت (ع) وجود دارد مثلاً برای امام حسین (ع) در کشور عراق و یا برای امیرالمؤمنین (ع) در نجف اشرف و همچنین در بعضی از کشورهای دیگر مانند هند و پاکستان که شیعیان در آنجا حضور دارند، وقف‌های زیادی برای ائمه

مجمع جهانی اهل بیت (ع) علاوه بر آمادگی کامل برای عمل به نیت این واقفان، از خیرین و واقفان خیراندیش درخواست دارد که از طریق وقف پشتیبان اقدامات مجمع جهانی اهل بیت (ع) باشند

وقف؛ محرک موتور توسعه کشور

بعد از گذشت هزار و چهارصد سال هنوز هم از برخی از این چاه‌ها آب جاری است و هنوز هم به نام ایشان ثبت است.

این مدرس دانشگاه در ادامه اظهار کرد: وقف یک سنت ماندگار است؛ به این صورت که افراد متمکن، مالکیت مال خود را به اجتماع واگذار می‌کنند، ولی می‌بایست به برخی از مشکلات موجود در زمینه وقف نیز توجه کرد که البته این مشکلات فقهی و حقوقی نیست بلکه عمده این مشکلات مربوط به مدیریت وقف است.

وی در ادامه گفت: به طور مثال اگر اجاره‌ای که برای موقوفات معین می‌شود، در مقایسه با سایر املاک از قیمت و بهای بسیار پائینی برخوردار باشد، این موضوع باعث می‌شود افراد خیلی مایل به وقف نشوند و این احساس برای آنها به وجود می‌آید که مال آنها هدر می‌رود و از آن به نحو بهینه استفاده نمی‌شود.

این مدرس دانشگاه در ادامه اظهار کرد: اگر افراد این احساس را داشته باشند که اگر مالی را وقف کردند میزان اجاره‌ای که

وقف از عوامل زیربنایی برای توسعه در بخش‌های محروم است و عمدتاً وقف در سرمایه محقق می‌شود و آنچه که موتور توسعه کشور را به حرکت در می‌آورد، چنین سرمایه‌ای است.

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدضیاءالدین کیاالحسینی، دکترای اقتصاد و عضو هیئت علمی دانشگاه مفید، در ارتباط با جایگاه وقف و تأثیر آن در اقتصاد اسلامی اظهار کرد: با توجه به این که عمدتاً وقف در سرمایه محقق می‌شود و آنچه که موتور توسعه کشور را به حرکت در می‌آورد، سرمایه است، اگر کشوری با کمبود سرمایه مواجه باشد و افراد بتوانند سرمایه خود را در این زمینه وقف کنند، وقف می‌تواند راهکاری مؤثر برای برون رفت از این معضل باشد.

کیاالحسینی خاطر نشان کرد: وقف می‌تواند بخشی از سرمایه لازم برای توسعه را در مناطق محروم تأمین کند که در این ارتباط می‌توان به وقف مدرسه، وقف جاده و... اشاره کرد.

وی در ادامه گفت: وقف یک قرارداد حقوقی یک طرفه است که در فقه نیز بدین صورت تعریف شده است: «مقیدکردن مالکیت و رها کردن منفعت برای عام یا یک قشر خاص» ولی تفاوت این رویکرد با سایر صدقات در این است که در صدقات، انسان درآمد خود را انفاق می‌کند، که این موارد امر معلومی است که بیشتر خاصیت مالیاتی دارند.

این مدرس دانشگاه در ادامه افزود: در رابطه با وقف مالکیت یک عین معین را انسان از خود الی‌الابد با تمام منافی که دارد رها می‌کند تا عموم و یا یک قشر خاص بتوانند از منافع آن استفاده کنند و از همین روست که فقهای حاضر قائل به این موضع هستند که نمی‌توان سهام و یا پول را وقف کرد؛ چرا که معتقدند که تعریف وقف بر مالکیت است و عین موقوفه باید معین باشد.

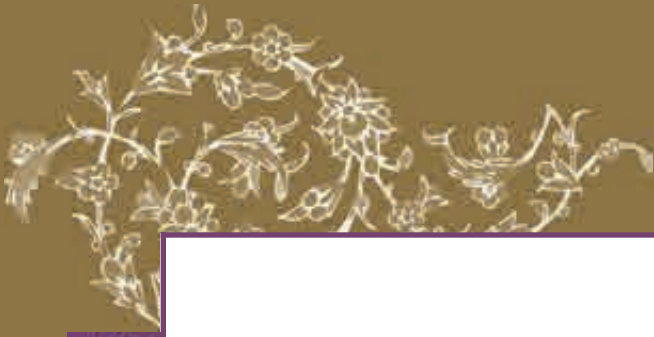
کیاالحسینی در ارتباط با تأثیر وقف بر اقتصاد اسلامی اظهار کرد: در طی اعصار و زمان‌های گذشته افراد متمکن برای این‌که از مواهب آخرت نیز بهره‌مند شوند و در زمانی که در قید زمان حضور ندارند، یک صدقه جاریه برای خود کنار گذاشته باشند، اقدام به وقف می‌کردند.

شاخص واقفیت حضرت علی (ع) است

وی شاخص واقفیت را حضرت علی (ع) دانست و اظهار کرد: ایشان چاه‌های بسیاری را در مناطق اطراف مدینه وقف کردند و

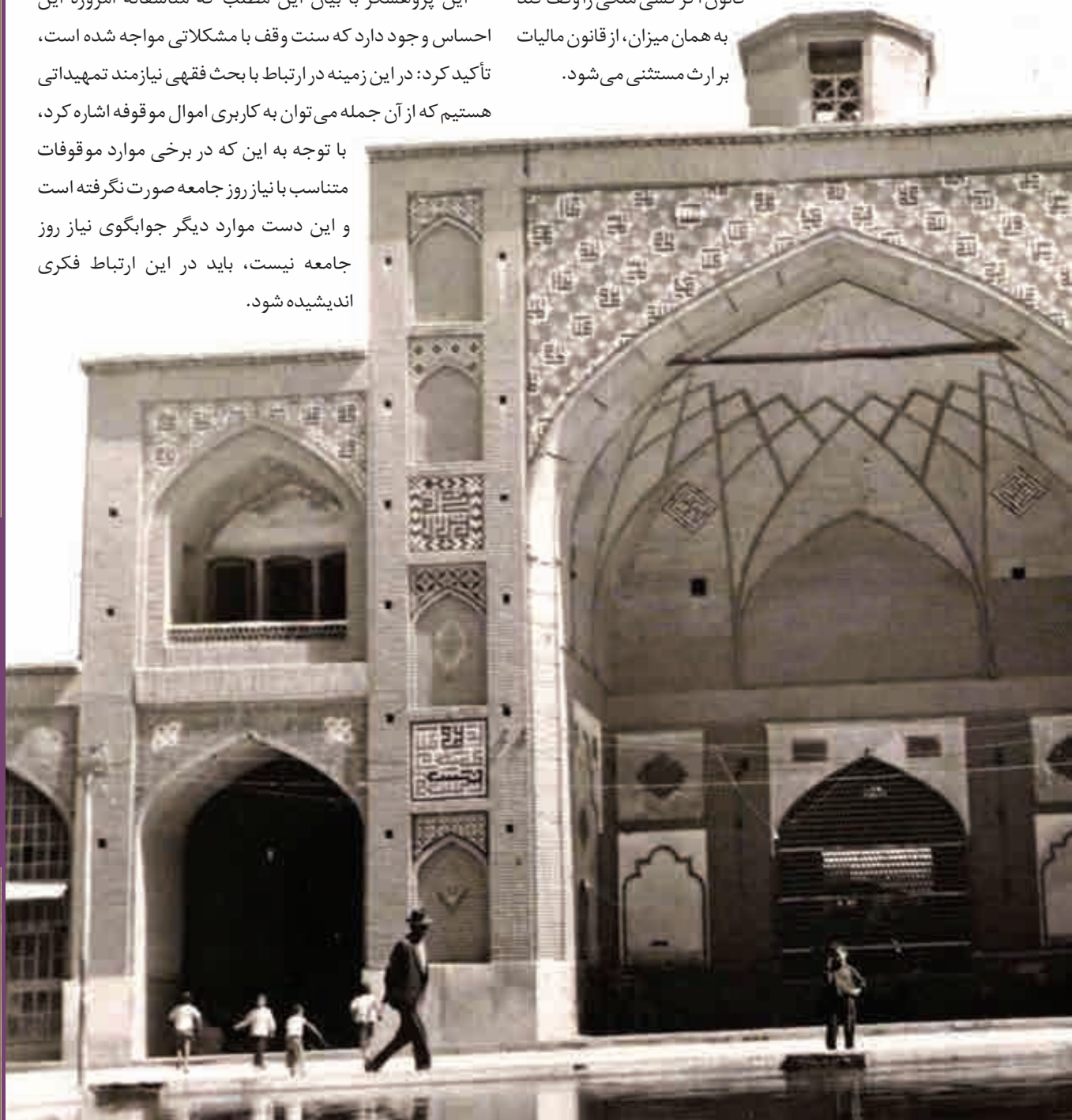
این دکترای اقتصاد ادامه داد: شاهد این هستیم که بسیاری از دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی و تحقیقاتی و حتی مؤسسات عام‌المنفعه در این کشورها به صورت وقف است و حتی این موقوفات به نام خود واقفان نیز به ثبت رسیده است.

وی تصریح کرد: لذا در کشور نیز نظام و ادارات مربوطه باید تمهیداتی را بیابند که به واسطه وقف، اموال شامل بخشیدگی مالیاتی بشود و طبیعتاً می‌توان امیدوار بود که سنت وقف با استقبال بیشتری مواجه خواهد شد.

این پژوهشگر با بیان این مطلب که متأسفانه امروزه این احساس وجود دارد که سنت وقف با مشکلاتی مواجه شده است، تأکید کرد: در این زمینه در ارتباط با بحث فقهی نیازمند تمهیداتی هستیم که از آن جمله می‌توان به کاربری اموال موقوفه اشاره کرد، با توجه به این که در برخی موارد موقوفات متناسب با نیاز روز جامعه صورت نگرفته است و این دست موارد دیگر جوابگوی نیاز روز جامعه نیست، باید در این ارتباط فکری اندیشیده شود.

از آن استحصال می‌شود، متناسب با میزان اجارات اموال عادی باشد، قطعا رغبت آنها برای انجام این عمل خیر بیشتر می‌شود در غیر این صورت طبیعتاً افراد تمایل جدی به وقف پیدا نمی‌کنند.

وی در ارتباط با قوانین موجود در این رابطه اظهار کرد: در کشورهای پیشرفته و صنعتی یکی از سنت‌هایی که بسیار مورد توجه مردم است، سنت وقف است و علیرغم این که قوانین مالیاتی نظام غربی در این زمینه سخت است، ولی بر اساس قانون اگر کسی ملکی را وقف کند به همان میزان، از قانون مالیات بر ارث مستثنی می‌شود.

دست یابی به اهداف چشم انداز توسعه کشور با منابع وقف امکان پذیر است

فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی پرداخت و عنوان کرد: بر همین اساس از دو منظر می توانیم به موضوع وقف نگاه کنیم؛ یکی اینکه وقف در گذشته تاریخی ما به ویژه دوره ای که برای ما دوره موفقیت آمیزی در حوزه های تمدنی، فرهنگی و علمی محسوب می شود نقش اساسی را ایفا کرده است و

بدون تردید وقف یکی از پشتوانه های مؤثری بوده است که توانسته افتخارات گذشته را پشتیبانی کند؛ از جمله، مجموعه کارهای آموزشی در دوره عثمانی، مجموعه خدمات علمی که در دوره صفوی پایه گذاری شده است و مجموعه پایه گذاری ها و حمایت هایی که در آیین های مذهبی و دینی به ویژه در دوره قاجار و پهلوی موقوفاتی به آن اختصاص داده شده است و ... از نمونه هایی است که اگر دوره های تاریخی مختلف را بررسی کنیم متوجه خواهیم شد وقف حضور معناداری داشته است.

وی با اشاره به سخن ابن خلدون که می گوید: رشد و شکوفایی شرق باعث حیرت من شد و پاسخ آن را در وقف جستجو کردم، افزود: ما پیشینه غنی از وقف داریم اما دنیای مسیحیت و یهود به این شکل منسجم به ویژه با پشتوانه قوی فقهی الگویی از وقف ندارند، ولی کاملاً برگرفته از مدل وقف ما بنیادهای خیریه ای را طراحی کرده اند که امروز یکی از منابع مالی ثابت، محوری و تأثیرگذار در آموزش عالی در ایالات متحده آمریکا محسوب می شود؛ مثل دانشگاه هاروارد و آکسفورد که چند برابر بودجه

استفاده از منابع مالی موقوفات راهکاری برای دست یابی به موفقیت هایی در برنامه توسعه کشور و اهداف سند چشم انداز ۲۰ ساله است.

حجت الاسلام والمسلمین حجت گنابادی نژاد، مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان خراسان رضوی، در پاسخ به این پرسش که جایگاه وقف در جامعه معاصر چیست، با تحلیل شرایط موجود و تفسیر چگونگی دست یابی به اهداف توسعه ای مطرح در کشور گفت: از دو زاویه می توان شرایط فعلی را لحاظ کرد؛ اول از لحاظ دوره و عصری که در آن قرار داریم که به گفته مقام معظم رهبری (مدظله العالی) دوره شکوفایی تمدن اسلامی می تواند باشد و دیگری سند چشم اندازی که ترسیم شده است، که اگر همه اینها را در یک جمله خلاصه کنیم، مسئله اصلی این است که ما در یک دوره شکوفایی همه جانبه از بحث های علمی، فرهنگی و هنری گرفته تا پیشرفت های صنعتی و اقتصادی قرار داریم. گنابادی نژاد به تشریح پیشینه وقف و تأثیرات آن بر شکل گیری

سالانه ما درآمد و منابع مشابه موقوفات دارند.

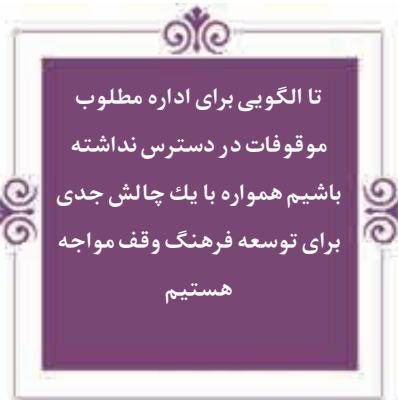

دستیابی به توسعه همه‌جانبه با استفاده از مدل اقتصادی

مردمی

گنابادی نژاد به ارائه پرسش‌هایی در زمینه نحوه پیشرفت ایران و نقش وقف در این رابطه پرداخت و گفت: اکنون ما در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله می‌خواهیم کشور اول منطقه در زمینه‌های علمی، فرهنگی، III و ... باشیم و در دهه پیشرفت و عدالت هم می‌خواهیم به یک توسعه همه‌جانبه مبتنی بر موازین دینی و اسلامی برگرفته از فرهنگ عدالت در موضوعات مختلف دست پیدا کنیم؛ اینک این سؤال مهم از تمامی مسئولان و مدیران ارشد دولتی، اعضای مجلس و صاحب‌نظران الگوهای اقتصادی مطرح است که منابع مالی ما برای دستیابی به این موفقیت‌ها چیست؟ آیا پول نفت و

علمی کشور وجود دارد؛ آیا مجموعه نخبگان کشوری ما فقط در حد پژوهشگرده رویان است که ما نمی‌توانیم بیشتر از یکی داشته باشیم؟ یا منابع مالی ما محدود است؟ حالا ما اگر بیاوریم پژوهشگرده رویان‌ها را در داخل و خارج کشور برای استعداد‌های برجسته ایرانی با منابع وقف طراحی کنیم آیا فکر نمی‌کنید سرمایه‌گذاران و خیرین و علاقه‌مندان با جان و دل حاضر باشند منابع مالی چنین مؤسسه‌ای را فراهم کنند؟ آنها واقعاً به انتظار نشسته‌اند تا این فرصت‌ها به آنها معرفی شود.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان خراسان عنوان کرد: چند موضوع باید به شدت مورد توجه قرار گیرد؛ بعد از انقلاب حضرت امام خمینی (ره) بعد از موضع‌گیری صریح و تندی که علیه لویح شش‌گانه داشتند - یک فصل از لویح شش‌گانه قانونی شدن فروش موقوفات بود - وقف شتاب فوق‌العاده‌ای به خود گرفت.

گنابادی نژاد بیان کرد: باید به این نکته مهم تاریخی توجه کرد که در روزهای آغازین پیروزی انقلاب در تاریخ سوم اردیبهشت ماه ۱۳۵۸ مصوبه شورای انقلاب در ابطال مصوبات قانونی بودن فروش موقوفات به تصویب رسید.

وی در ادامه با اشاره به این موضوع که اردیبهشت ماه سال ۵۸ شرایطی نبود که ما به دنبال مسائلی مثل موقوفات برویم، این روزها روزهای تثبیت حاکمیت، نظام و امنیت بود، افزود: اما دغدغه‌و درایتی که امام (ره) داشتند باعث شد که شورای انقلاب به این مسئله توجه کنند، اما بعد از این زمان به مدت دو دهه بعد از انقلاب کم‌توجهی و حتی بی‌توجهی محرز را در برنامه‌ریزی کلان مملکت به وقف و موقوفات می‌بینیم.

مردم به صورت مشارکتی اقدام به وقف‌های قرآنی کنند

وی با اشاره به اینکه در حوزه وقف فقط نباید منتظر متمولان و ثروتمندان باشیم، گفت: مردم می‌توانند به صورت مشارکتی اقدام به وقف‌های قرآنی کنند و در ادامه از خبرگزاری قرآنی ایران خواست که به طور جد موضوع وقف را در برنامه پنجم تعقیب کند تا این موضوع جایگاه خوبی در این برنامه داشته باشد.

گنابادی نژاد در مورد جایگاه وقف در فعالیت‌های قرآنی، بیان کرد: یکی از موضوعاتی که وقف می‌تواند در آن نقش‌آفرینی خوبی داشته

اعتبارات دولتی است؟ که اگر اینگونه باشد ما در شرایط موجود هم با مشکلات جدی مواجه هستیم! آیا سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران خارجی است؟ آیا واقعاً آنها به ما کمک خواهند کرد که در آرمان‌ها و موفقیت‌های بنیادی آن هم با رویکردهای دینی در زمینه‌های مختلف با پول آنها سرمایه‌گذاری کنیم! جواب من به این سؤالات قطعاً خیر است.

وی افزود: برای دستیابی به این پیشرفت‌ها می‌توان از مدل اقتصادی مردمی استفاده کرد، ما مدل مردمی این کار را نیز درست طراحی نکرده‌ایم؛ اما وقف از این منظر می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد.

لزوم تعیین الگو برای اداره مطلوب موقوفات

در عصر حاضر به طور مشخص دو کار را باید انجام دهیم؛ یکی اینکه موقوفات موجود را باید درست اداره کنیم.

تا الگویی برای اداره مطلوب موقوفات در دسترس نداشته باشیم همواره با یک چالش جدی برای توسعه فرهنگ وقف مواجه هستیم و مطلب دوم این است که باید برنامه‌ریزی همه‌جانبه‌ای برای گسترش فرهنگ وقف در موضوعات مختلف داشته باشیم.

وی به عنوان مثال مطرح کرد که پژوهشگرده رویان به عنوان یک سنبل برجسته، مشهور و نمادین در موضوع شبیه‌سازی و توسعه

باشد حضور وقف در فعالیت‌های قرآنی است. نهضت گسترده قرآنی که در کشور به وجود آمده نیازمند پشتوانه‌های مالی مردمی است و وقف می‌تواند این فعالیت‌ها را پشتیبانی کند.

وی در ادامه اظهار کرد: ما باید زمینه‌هایی را به وجود بیاوریم تا مردم متمکن و علاقه‌مند و حتی افرادی که تمکن مالی چندانی ندارند با وقف‌های جدید مثل وقف‌های جمعی و گروهی دست به انجام موقوفات قرآنی بزنند، مثلاً یک موقوفه قرآنی را به پشتوانه دانشجویان یک دانشکده درست کنیم این اقدامات هم از لحاظ شرعی و هم از لحاظ حقوقی قابل قبول و شدنی است.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان خراسان رضوی تأکید کرد: اگر ما چشم‌انتظار باشیم که فقط سرمایه‌داران موقوفه ایجاد کنند وقف از فراگیری و عمومیت خارج می‌شود، اما توجه به وقف‌های گروهی و کوچک می‌تواند در این زمینه تأثیرگذار باشد. افراد می‌توانند بخش کوچکی از یک موضوع بزرگ را که در تمکنشان دست‌تأمین کنند مثل یک کتاب و یک یا یک مبلغ ناچیز که می‌تواند پشتوانه یک کار عظیم توسط یک جمعیت بزرگ بشود.

در این بخش از مصاحبه خبرنگار ما از گنابادی‌نژاد در مورد وظیفه سازمان اوقاف در زمینه نهادینه کردن فرهنگ وقف در جامعه سؤال کرد که وی با اشاره به رویکرد نمایندگی ولی فقیه در سازمان اوقاف مبنی بر برنامه محور بودن، آن را نقطه عطفی در این زمینه عنوان کرد و گفت: مسئله مهم حضور و مشارکت جدی‌تر مردم در اداره موقوفات و همراهی با

مأموریت‌های سازمان اوقاف است. مادامی که دیوار بلندی بین مردم و سازمان اوقاف وجود داشته باشد ما نمی‌توانیم در مأموریت‌های مان موفق باشیم.

وی وقف را وابسته به مردم دانست و تصریح کرد: اگر مردم نبودند وقفی ایجاد نمی‌شد و ما نمی‌توانیم بدون مردم موقوفات را اداره کنیم. لذا یکی از اولویت‌ها این است که حضور و مشارکت مردم به ویژه نخبگان، حوزه‌های علمیه، علما، روحانیت، ائمه جمعه و جماعت را افزایش دهیم.

گنابادی‌نژاد در پاسخ به این مطلب که در حال حاضر بسیاری از مردم به طرفداری از سازمان‌های خصوصی خیریه و ها گرایش پیدا کرده‌اند، آیا فکر نمی‌کنید تصور ما در معرفی وقف باعث شده که مردم به تشکیل این سازمان‌ها روی بیاورند؟ بیان کرد: ایجاد مؤسسات خیریه ذاتاً عیب نیست بلکه یک فرصت است. اما باید این اطلاع‌رسانی به مردمی که مرتبط با مؤسسات خیریه هستند مانند سرمایه‌گذار، حامی، مؤسس و مدیر صورت گیرد که اگر می‌خواهند این تلاش‌ها ابدی شود باید از وقف استفاده کنند و با حفظ کامل استقلال و اهدافی که برای تأسیس آن مؤسسه وجود دارد آن را وقف کنند تا آنچه مدنظر بانیان آن مؤسسه است با تغییر آن‌ها و یا از دنیا رفتن افراد مؤثر در آن از بین نرود.

دلایل وقف

فطرت، عقل، کتاب و سنت است

دلایل وجود وقف در طول تاریخ، ریشه داشتن این سنت در

فطرت انسان‌ها، عقل، کتاب و سنت است.

حجت الاسلام و المسلمین قربانعلی صفایی پور، مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان سمنان با اشاره به تحولاتی که در جهان رخ داده، به تبیین ضرورت وقف و کالبدشناسی دلایل وجود وقف در طول تاریخ پرداخت و گفت: دلایل وقف فطرت، عقل، کتاب و سنت است، یعنی وقف یک عمل خیرخواهانه‌ای است که انسان‌ها فطرتاً دوست دارند به هم نوع خود خدمت‌رسانی کنند، علاوه بر فطری بودن، وقف جزو احکام امضائی است که قبل از اسلام هم وجود داشته است و پیغمبر (ص) آن را امضا کرده است.

حجت الاسلام صفایی پوری بیان کرد: از دیدگاه عقل، وقف یک حرکت خداپسندانه و انسانی است که انسان‌ها می‌توانند از این طریق هم نام خود و هم ثروت خود را به عنوان باقی‌الصالحات تا ابد ماندگار و جاودانه نگه‌بدارند و هم می‌توانند با این روش به فرزندان، بستگان و جامعه بشریت خدمتی کرده باشند.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان سمنان تصریح کرد: لذا وقف به این معناست که انسان مال خودش را از ملکیت خود خارج می‌کند و تا ابد این مال عینش باقی می‌ماند و منافع آن جاری و ساری می‌شود، به همین دلیل وقف یک پروژه و یک سنت جهانی است که ما در همه کشورهای دنیا این سنت حسنه را داریم و یکی از مهمترین پشتوانه‌های مالی در جهت عمران و آبادی فرهنگ و کشور است.

حجت الاسلام صفایی پور در ادامه به تبیین نقش دولت در اداره موقوفات پرداخت و اظهار کرد: وقف یک حرکت یا عملی است که در واقع نظام جمهوری اسلامی هم به دنبال همین هدف است، دولت به دنبال این مسئله است که بیشتر نقش نظارتی را در جامعه بر عهده بگیرد و بیشتر کارها را به مردم واگذار کند.

وی افزود: وقف عملی است که همین مسئله باید در مورد آن اتفاق بیافتد، یعنی دولت نظارت خود را در این زمینه افزایش دهد، اگر نظارت بیشتر شود بهره‌وری در کار بیشتر می‌شود و دولت هم بیشتر می‌تواند بر اجرای دستورالعمل‌های داده شده نظارت کند،

اما کار را باید مردم انجام دهند. مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان سمنان عنوان کرد: نقش دولت در وقف که مجموعه‌ای به عنوان سازمان اوقاف به وجود آورده است، فقط نظارت بر عملکرد مردم به عنوان متولیان موقوفات است. لذا امروزه در یک جهت دولت بر امر وقف نظارت می‌کند و در جهت دیگر دولت از منابع و ثروت موقوفات در جهت عمران و آبادی و توسعه کشور در تمام ابعاد؛ اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و... استفاده می‌کند.

این کارشناس حوزه وقف در ادامه تأکید کرد: وقف در واقع به دست مردم صورت می‌گیرد، اجرا و احیا می‌شود، توسعه پیدا می‌کند و دولت تحت عنوان سازمان اوقاف بر عملکرد آنها نظارت می‌کند.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان سمنان در تشریح شرایط مدیریتی اوقاف در کشور بیان کرد: در کشور ما دو نوع ساز و کار وقف وجود دارد؛ یکی موقوفات متصرفی و دیگری موقوفات غیر متصرفی، موقوفه‌ای که فرد خود، متولی موقوفه را سازمان اوقاف اعلام می‌کند و یا وقتی متولی ملکی از دنیا رفت و دیگر متولی برای آن وجود نداشت خود به خود تحت نظارت سازمان اوقاف قرار می‌گیرد و یا در مواردی که فرد صلاحیت تولیت را از دست داده آن هم با دلایل خاصی که محاکم قضایی تأیید کرده‌اند در این شرایط هم موقوفه تحت نظارت اوقاف قرار می‌گیرد.

وی ادامه داد: مورد دیگر موقوفات غیر متصرفی است که در حال حاضر بیش از نیمی از موقوفات کشور در اختیار متولیان است که خود مردم آن را اداره می‌کنند، دولت و نظام ما و سازمان اوقاف هم نه تنها علاقمند است که این موقوفات در اختیار مردم باشد، بلکه در مورد موقوفات متصرفی نیز علاقه‌مند است که این موارد در اختیار مردم و NGOها قرار بگیرد و اوقاف فقط جنبه نظارتی خود را گسترش دهد.

وی در بیان آسیب‌های وقف شخصی و بدون ثبت سند وقف، یا NGOهایی که بدون اعلام وقفی بودن به انجام امور خیریه می‌پردازند، گفت: وقتی فرزندی به دنیا می‌آید برای او شناسنامه صادر می‌کنند و یا وقتی خانه‌ای ساخته می‌شود، برای آن خانه سند

مردم

در نظر می‌گیرند؛ وقتی هم که کسی نیت وقف می‌کند و قصد دارد اموالش را تا ابد به کار خیری اختصاص دهد، اگر برای این موقوفه شناسنامه صادر نشود اگر سند موقوفه در اداره ثبت نشود، چه بسا دستخوش حوادث غیر مترقبه قرار گرفته و یا مورد سوء استفاده افراد سود جو قرار بگیرد.

صدور سند ملکیت برای

موقوفات؛ مهمترین وظیفه امروز

سازمان اوقاف

وی تأکید کرد: اولین کاری که

یک واقف باید انجام دهد این

است که سند وقف را ثبت کند و

اوقاف در این زمینه راهکارها و

توصیه‌هایی را ارائه می‌کند و فرم‌هایی را به

واقف ارائه می‌دهد. مهمترین وظیفه امروز

اوقاف این است که برای تمامی موقوفات سراسر کشور

سند ملکیت صادر کند، تا تحت هیچ شرایطی گزندی به آنها وارد

نشود.

وی در ادامه با اشاره به نیازسنجی دقیق نیاکانمان در مورد وقف،

تصریح کرد: نگاه به تاریخ وقف در اسلام و پیش از آن و به عنوان مثال

موقوفات سمنان نشان می‌دهد که حدود ۸۰۰ سال تاریخ موقوفه در

سمنان وجود دارد و وقتی به اسناد موقوفه نگاه می‌کنیم، باید به

بصیرت و آگاهی و موقعیت‌شناسی و جامعه‌شناسی نیاکانمان

افتخار کنیم و ببالیم زیرا هر چه که وقف کرده‌اند، در راستای نیازهای

جامعه معاصرشان بوده است و نیاز روز را وقف کرده‌اند.

حجت‌الاسلام صفایی‌پور در تأیید سخنان خود عنوان کرد: مثلاً

در زمان رژیم پهلوی مخصوصاً رضا شاه اکثریت موقوفات درباره

وجود مبارک امام حسین (ع) بود، برای اینکه به دلیل وجود خفقان

نمی‌توانستند آزادانه

برای امام حسین (ع) مراسم

بگیرند و منابع مالی در این زمینه نیز کمتر

در اختیارشان بود، به همین دلیل در این مقطع از

تاریخ اکثریت مردم مومن ما اموالشان را برای امام حسین (ع)

وقف کردند.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان سمنان با اشاره به موقوفات

قدیمی که دیگر مورد نیاز جامعه نیستند، عنوان کرد: البته این

موقوفات در حال تبدیل شدن به احسن است و برخی جزو آثار ملی

است که باید باقی بماند و برخی دیگر جزو برنامه‌های

گردشگری می‌شود، پس مردم عزیزمان مانند نیاکان و گذشتگان خود باید به نیازهای محل زندگی، روستا، شهر و یا محله خودشان توجه کنند که چه چیزی نیاز است و امروز نظام جمهوری اسلامی چه چیزهایی نیاز دارد که مردم مالشان را برای آن موضوع وقف کنند.

تمام مردم

موظف به تبلیغ وقف

هستند

حجت‌الاسلام صفایی پور از سخنان خود اینگونه نتیجه‌گیری کرد که تمام مردم موظف به تبلیغ وقف هستند و هر زمانی که نسبت به موقوفه‌ای اجحافی صورت گیرد، مردم باید شدیداً اعتراض کنند اما دستگاه‌های مبلغ احکام اسلامی و سازمان اوقاف در این زمینه مسئولیت بیشتری را بر عهده دارد.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان

سمنان در پاسخ به این سؤال که آیا اعتماد

مردم به اوقاف کم شده است، تأکید کرد:

خیر، بی‌اعتمادی مردم نسبت به موقوفات

به زمان طاغوت برمی‌گردد، چون وقف در

زمان طاغوت در اختیار دربار بود بدینی

شدیدی به وجود آمد به گونه‌ای که اگر حتی

یک روحانی از اداره اوقاف آن زمان بیرون

می‌آمد، مردم فکر می‌کردند که آن روحانی حتماً درباری است.

وی ادامه داد: طی ۳۰ سال بعد از انقلاب، متأسفانه به آن میزانی

که لازم بوده برای اعتماد سازی مردم کار نشده است اما نسبت به

سال‌های قبل اعتماد مردم بالا رفته و دلیل این ادعا میزان ارتباط

مردم با ما است؛ پیام‌ها، گلابه‌ها، شکایت‌ها و حمایت‌هایی که

مردم از موقوفات دارند و از همه مهمتر موقوفات جدیدی که

صورت گرفته است، دلیل بر این ادعا است.

صفایی پور در پایان تأکید کرد: مردم اگر اعتماد نداشتند،

موقوفه جدید صورت نمی‌گرفت و ما امیدواریم با افزایش کارهای

توسعه‌ای و برنامه‌های فرهنگی، همچنین اجرای نیت واقفان در

سراسر کشور بتوانیم درصد بیشتری از اعتماد مردم را به سازمان

اوقاف بازگردانیم.

تأمین مسکن برای زوج‌های جوان؛ از نیازهای کنونی جامعه برای وقف

وی چند مورد از نیازهای کنونی جامعه را برشمرد و افزود: ما

مسجد در روستاها زیاد داریم اما ساختمانی به عنوان درمانگاه

نداریم، یکی دیگر از نیازهای جامعه معاصر تأمین مسکن برای

زوج‌های جوان است، افراد نیکوکار می‌توانند ساختمان‌هایی را

ساخته یا در اختیار سازمان اوقاف قرار دهند و یا خود متولی آن

باشند و این ساختمان‌ها را به مدت یک یا چند سال در اختیار

زوج‌های جوان کم‌درآمد قرار دهند، همچنین اکنون یکی از مهمترین

مسائل مورد نیاز کشور پیشرفت تحقیقات و فناوری‌های نوین است که

واقفان می‌توانند در علوم مختلف با وقف

اموال خود ضمن ایجاد پشتوانه مالی برای

تحقیق و محققان، در آنها ایجاد دلگرمی و

حمایت کنند.

وی در ادامه مسئولیت تبلیغ وقف را بر

عهده همه دانست و تأکید کرد: ما در

فرهنگمان و در فروع دینمان یک فریضه و

اصلی با عنوان امر به معروف داریم که این

اصل یکی از راه‌های رساندن پیام حق به

مردم و گسترش کارهای خوب و از بین بردن اعمال زشت است، امر

به معروف یک شیوه همگانی و عمومی است، یعنی بر همه مردم

واجب است که به کارهای خوب امر کنند اما، عمده‌ترین مسئولیت

بر عهده خواص است، مبلغان، علما، محققان، اهل قلم و

دانشمندان موظفند که برای مردم تبیین کنند که چرا و به چه دلیل

- منطقی عقلی و یا دینی - باید وقف کرد و نقش و سود وقف برای

جامعه چیست و از طرف دیگر اگر کسی به حقوق وقف تعدی و

تجاوز کند، این وظیفه خواص است که مردم را آگاه کنند و نهی از

منکر کنند، بالاخره وقف متعلق به بیت‌المال و ائمه اطهار (ع) است و

کسی نمی‌تواند به وقف تعدی کند، اما در حال حاضر مهمترین

دستگاهی که مسئول تبلیغ وقف است، سازمان اوقاف و امور خیریه

است.

دولت و نظام ما و سازمان اوقاف هم نه تنها علاقمند است که موقوفات در اختیار مردم باشد، بلکه در مورد موقوفات متصرفی نیز علاقه‌مند است که این موارد در اختیار مردم و NGO ها قرار بگیرد و اوقاف فقط جنبه نظارتی خود را گسترش دهد

ثبت شروط شرعی در وقف نامه

اسلام به واقف اجازه داده در وقف نامه خواسته های شرعی خود را شرط قرار دهد.

حجت الاسلام والمسلمین سیدمرتضی محصل همدانی، کارشناس ارشد فقه و حقوق، با بیان این مطلب و در تعریف فقهی و حقوقی وقف، عنوان کرد: وقف از لحاظ لغوی به معنای ایستادن و نگه داشتن تعریف شده است و در فقه و قانون تعریف وقف عبارت است از منحصر کردن چیزی به کسی، یا چیزی را مخصوص کسی یا چیز دیگری کردن، اما اصطلاح حقوقی وقف در ماده ۵۵ قانون مدنی این گونه ذکر شده است: وقف عبارت است از این که عین مال حبس و منافع آن تسبیل شود.

وی در تشریح تعریف های ارائه شده از وقف، گفت: منظور از حبس کردن، نگه داشتن عین مال از نقل و انتقال، تصرفات و جلوگیری از خرید و فروش آن است، اما منظور از تسبیل، مشتق از سبیل، این است که واقف شخصاً از منافع آن مال صرف نظر کرده و مقرر دارد که منافع آن در راه خدا و امور خیر صرف شود. از لحاظ فقهی هم فقها همین تعابیر را به کار برده اند و وقف را «تحبیس العین و تسبیل المنفعه» عنوان کرده اند.

محصل همدانی در پاسخ به این پرسش که اسلام چه حقوقی را برای واقف در نظر گرفته است؟ گفت: اسلام برای واقف امتیاز معنوی قرار داده است و این گونه نیست که کسی وقف کند تا از یک سری امتیازاتی برخوردار شود، مگر این که خود فرد تحت شرایطی امتیازاتی را برای نسل بعد از خودش یا برای نسل ذکور یا اناث خود و یا طبقه خاصی از جامعه در وقف نامه اختصاص دهد. در اصل، اسلام به واقف اجازه داده در وقف نامه خواسته های شرعی خود را شرط قرار دهد.

حجت الاسلام محصل در پاسخ به این سؤال که آیا تفاوتی بین وقف اسلامی و شبه وقف هایی که در تمام دنیا معمول است و وجود دارد؟ عنوان کرد: در نظام اسلامی وقف به عنوان

ترویج فرهنگ اسلامی یا انجام دادن کارهایی که دیگران از انجام آن غافل می شوند، همچنین زنده نگه داشتن مسائل فرهنگی و اسلامی و مسائل زندگی عمومی مردم است. اما در کشورهای غیر اسلامی چنین مفهومی وجود ندارد، اما کارهای خیر، مثل اختصاص دادن اموال و دارایی ها و یا منافع آن ها برای امور خیریه به صورت موقت مطرح است.

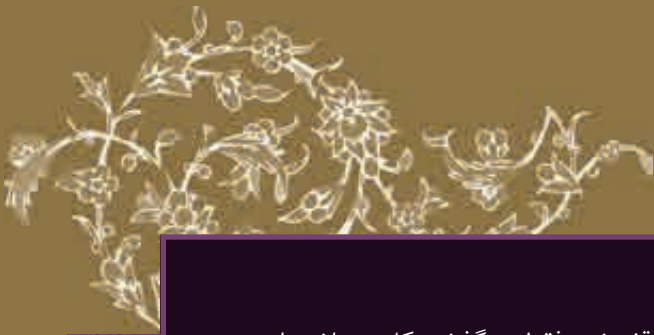
مفهوم وقف در غیر از اسلام متزلزل است

وی در تشریح تفاوت وقف اسلامی و غیر اسلامی به ویژگی های وقف اشاره و تأکید کرد: در فرهنگ غیر اسلامی قرار دادن «الی الابد» اموال مثل وقف وجود ندارد، ولی در شرایط وقف اسلامی مطرح می شود که وقف از مالکیت فرد خارج شده و الی الابد وقف می شود، اما در مذاهب غیر اسلامی و سایر کشورها این گونه نیست، ممکن است فرد از قصد خود منصرف شود و در مدت معینی منافع مال خود را به کار خیر اختصاص دهد، در حقیقت وقف در غیر اسلام متزلزل است. اما در اسلام وقف از ملکیت شخص خارج شده و دیگر به مالکیت فرد بر نمی گردد.

وی ادامه داد: اما واقف هم نمی تواند تمام اموالش را یک دفعه وقف کند، بلکه باید برای وراثش هم چیزی را باقی بگذارد و این اجازه را ندارد که وراث را از ارث محروم کند، خصوصاً اگر از لحاظ مالی وراث در فقر باشند؛ البته فرد می تواند وصیت کند که بعد از مرگش تا یک سوم اموالش را وقف یا در موارد خاصی مصرف کنند و در زمان حیاتش با توجه به این که فرزندان واجب النفقه پدر هستند، با در نظر گرفتن وراث و خانواده اش تاهر میزانی که تمایل دارد، وقف کند.

حجت الاسلام محصل همدانی حقوق موقوفه را حفظ و نگهداری آن عنوان کرد و افزود: عمل به مواردی که وقف شده و نیت واقف بوده و زنده نگه داشتن آن مهمترین حقوقی است که موقوفه و واقف بردیگران دارند.

وی در تشریح محدودیت ها و شرایط قانونی و فقهی وقف

مسائلی که وقف شده فقط در گذشته کاربرد داشته است - مثلاً باغی وقف شده که از منافع آن برای کنیزکانی که هنگام آب آوردن از چشمه به هر دلیلی کوزه آنها می شکند، برای اینکه مورد عتاب صاحب خود قرار نگیرند، برای آنها کوزه خریداری شود - در حال حاضر چگونه می توان به نیت این واقف عمل کرد، اظهار کرد: این مسئله اکنون حکم مال باخته و یا کسی که مال دیگری نزد او بوده را دارد، کسانی که مال خود را باخته اند، یا کسانی که مال دیگری جهت اجرای دستور صاحب آن در دستشان بوده و اکنون آن مال را از دست داده اند، می توان چنین وقفی را در این راه صرف کرد؛ که مصداق تغییر کاربری نیست.

وی در مورد به روز رسانی کاربری موقوفات عنوان کرد: اگر موقوفه ای به مسئله خاصی اختصاص داده شود، نمی توان آن را تغییر کاربری داد، اما اگر مثلاً منافع باغی برای روضه خوانی و تعزیه خوانی سیدالشهدا (ع) وقف شده است، چون اصل، ترویج فرهنگ حسینی است - اگر در فیلم هم چیزی جز روضه خوانی و ترویج فرهنگ حسینی مطرح نباشد - می توان منافع آن را برای ساخت فیلم هزینه کرد، ناگفته نماند که مجالس روضه و وعظ که به صورت حضوری

گفت: مالی که قرار است وقف شود باید شرایطی را داشته باشد؛ اولاً عین باشد - یعنی معلوم باشد که چه چیزی است - مثل زمین، ساختمان، کارخانه و... و قابل قبض و اقباض باشد - یعنی بتوانی بدهی و بگیری - مثلاً اگر منافع یک کارخانه مورد وقف باشد، نمی توان آن را وقف کرد، بلکه خود کارخانه باید وقف شود.

این کارشناس فقه و حقوق یکی دیگر از شروط وقف را ماندگاری آن عنوان کرد و افزود: یکی دیگر از شروط وقف این است که مال موقوفه باید ماندگار باشد، مالی که با مصرف کردن تمام شود را نمی توان وقف کرد، شرط دیگر این است که قابل انتفاع - یعنی نفع بردن و نفع دادن - باشد و مهمترین مسئله این است که عقد وقف باید بصورت دائم جاری شود.

محصل همدانی درباره مالکیت های جدید مثل مالکیت سهام، یا مالکیت های معنوی که اکنون مطرح شده است از نظر فقهی و حقوقی به بیان مطالبی پرداخت و افزود: اگر سهام به عنوان ملك تلقی شود و مانعی برای تصرفات مالکانه هم نباشد، مشکلی برای وقف کردن ندارد، که البته این گونه نیست.

حجت الاسلام محصل در پاسخ به

این پرسش که بعضی از

درست است که همه امور به دست دولت است، اما امور شخصی به دست دولت نیست، از طرف دیگر امور مذهبی و ترویج فرهنگ و اندیشه فقط به دست دولت انجام نمی شود و دولت هم به تنهایی نمی تواند فرهنگ و اندیشه را در جامعه ترویج کند، بلکه این آحاد جامعه و مردم هستند که بایستی به ترویج فرهنگ دینی بپردازند، البته با توجه به شرع و قانون.

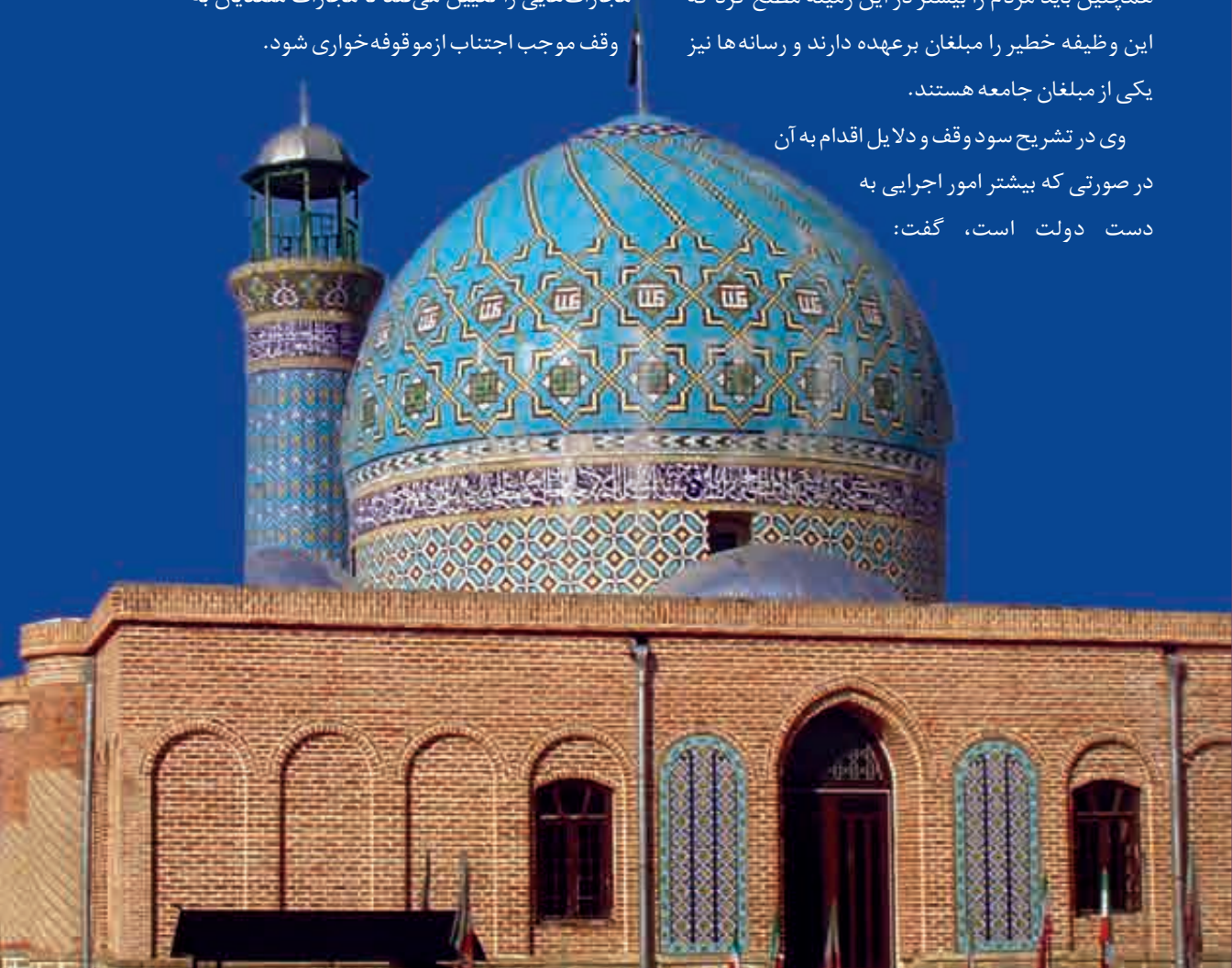
وی در پایان در مورد مجازات موقوفه خواری در اسلام عنوان کرد: در قانون مدنی برای افرادی که موقوفات را تغییر کاربری داده و یا غصب کرده اند، مجازات تعیین شده است (تعزیرات)، اما اسلام برای مجازات موقوفه خواری حد قرار نداده است و قاضی با توجه به شرایط هر پرونده و میزان خسارت وارده به موقوفه مجازات هایی را تعیین می کند تا مجازات متعدیان به وقف موجب اجتناب از موقوفه خواری شود.

برگزار می شود، اثرات بیشتر و فراوان تری دارد. حجت الاسلام محصل همدانی در مورد اینکه آیا لازم نیست از نظر فقهی این مسائل شکافته و مورد تحلیل قرار گیرد، گفت: ترویج فرهنگ وقف و وظیفه رسانه های عمومی مثل تلویزیون، روزنامه ها، خبرگزاری ها و ... است، اما از لحاظ فقهی فقها بر روی این مسائل کار کرده اند و فقط اطلاع رسانی لازم دارد.

ترویج اصول فقهی موقوفات در جامعه لازم است
این کارشناس ارشد فقه و حقوق ادامه داد: ترویج اصول فقهی درباره موقوفات در جامعه لازم است تا در جامعه مطرح شود که از موقوفات برای انجام چه کارهایی می توان استفاده کرد و چه منافعی برای جامعه دارد، همچنین باید مردم را بیشتر در این زمینه مطلع کرد که این وظیفه خطیر را مبلغان برعهده دارند و رسانه ها نیز یکی از مبلغان جامعه هستند.

وی در تشریح سود وقف و دلایل اقدام به آن در صورتی که بیشتر امور اجرایی به دست دولت است، گفت:

تقویت بنیه اقتصادی جامعه مسلمین در سایه سار وقف محقق می شود

دو فصلنامه

راهی

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۴۳

به این امر اهتمام داشته باشیم و مقاله در این زمینه ارائه دهیم. حجت الاسلام رضوی مهر تأکید کرد: باید دانش آموزان مان را با خیرین و چهره‌های ماندگار واقفان آشنا کنیم، ما بزرگان دین، بزرگان ادب و شخصیت‌های بزرگ حوزوی و دانشگاهی داشته‌ایم که بعد از خودشان امکاناتشان را وقف کرده‌اند.

وی در تشریح روش‌های ترویج وقف تأکید کرد که وقف یعنی خیر و خیرخواهی و دیگرگرایی و دوست داشتن هم نوع، اگر این زمینه‌ها را فراهم کنیم، می‌توانیم برنامه و فیلم تهیه کنیم، می‌توانیم برای تمام دوستانمان چاره‌اندیشی کنیم که از چه راهکارهایی می‌توان قصه‌ها و تئاترهای مربوط به وقف را برای کودکان فراهم کرد، مبلغان ویژه وقف را مخصوصاً در هفته وقف آماده کنیم تا موقوفه‌های بسیاری در زمینه‌های فرهنگی و ... ایجاد شود، همچنین یکی دیگر از روش‌های ترویج وقف رساله‌های دانشجویان و طلاب است که در رابطه با وقفی که امروز می‌تواند حرف اول را در زمینه‌های مختلف بزند دلالت داده شود.

وی با اشاره به وقف‌های گذشته و حال، به ضرورت به روز رسانی مقوله وقف اشاره کرد و گفت: جا دارد این مسئله مطرح شود که وقف‌هایی وجود دارد که مثلاً اگر کسی خشمگین شد و خشمش را فرو نشاند از موقوفه به او هدیه دهند، این در واقع تبلیغ یک سیره و برجستگی اخلاقی و یک صفت حسنه است، یا مثلاً وقفی حدود ۳۵۰ سال پیش در استان خراسان انجام شده که درختان گردو را وقف کرده که اگر گربه گوشت فردی را خورد و صاحب گوشت آن گربه را کتک نزد پول گردوهای آن باغ زیان آن فرد را جبران کنند، این مورد سوژه بسیار خوبی برای محیط زیست یا برای نشر تفکرات انسانی و بشر دوستانه است. حجت الاسلام رضوی مهر ادامه داد: ما همین مسائل را

ما اگر بخواهیم اتکای جامعه مسلمین به غیر مسلمانان نباشد، باید توان اقتصادی‌مان تقویت شود و این امر در سایه سار وقف و ثمراتش محقق می‌شود.

حجت الاسلام و المسلمین سید جلال رضوی مهر، مدیرکل اعزام مبلغ و امور دینی سازمان اوقاف و امور خیریه با اشاره به تشریح فواید وقف اظهار کرد: از ائمه اطهار (ع) نقل شده که مسلمانان را به وقف تشویق کنید چرا که وقف هم عمل خیر و هم خیری مدام است و اگر ما بخواهیم اتکای جامعه مسلمین به غیر مسلمانان نباشد، باید بنیه اقتصادی‌مان تقویت شود و بنیه اقتصادی‌ای که به عنوان پشتوانه و یک صندوق ارزی برای مسلمانان سراسر عالم، همیشه فوران داشته باشد و در سایه سار ثمراتش مسلمین بهره ببرند، وقف است.

وی در مورد جایگاه وقف در قرآن و سنت گفت: آیات صریحی در قرآن کریم درباره وقف وجود ندارد، ولی آیاتی داریم که مفسران آن‌ها را به وقف تعبیر می‌کنند.

وی ادامه داد: برای ما هم سیره علمی و هم سیره عملی ائمه (ع)، در موقوفات حجت شرعی است، اگر چه ما چند آیه بیشتر با مفهوم وقف نداریم، اما با نگاه در فقه متوجه می‌شویم که کتاب وقف داریم و شهید اول و شهید ثانی در مورد وقف مطالبی را به صورت ارزنده ارائه کرده‌اند، همچنین نگاه به سیره ائمه (ع) و احادیث و روایاتی که از آنها نقل شده است، دلالت بر وقف دارد.

وی ادامه داد: اگر مسئله وقف به درستی تبیین شود، ما متوجه می‌شویم که یکی از زیرمجموعه‌های حاکمیت اسلامی، مقوله وقف است که دست فقیه و حاکم اسلامی را باز می‌گذارد، پس وقف از ضرورت‌های مسلمین است و کسی نمی‌تواند این مسئله را انکار کند و راه ترویج وقف هم این است که ما در مدارس

می‌توانیم به روز کنیم، به عنوان مثال در حال حاضر برای مسائل هسته‌ای نیز موقوفه داریم، اگر موقوفات به روز شود یعنی هم عرضه و هم تقاضا دیده شود و هم حیطة موقوفات را ببینیم، می‌توان یک وقف سرآمد، کامل و جواب‌گو به جامعه داشته باشیم.

وی در پاسخ به این سؤال خبرنگار ما که

چه نوآوری‌هایی در عرصه وقف می‌توان انجام داد، گفت: اکنون برخی از فقها اجازه

داده‌اند که منافع عین جنس نیز وقف شود،

یعنی عین جنس برای مالک باشد و ثمره آن

برای موقوفات، این وقف در گردش

می‌شود، اگر ما بتوانیم در مورد پیوند اعضا و

یا وقف اعضا برای تحقیقات علمی

دانشمندان و نخبگان جهان اسلام - البته

نمی‌خواهم مالکیت انسان بر اعضا را مطرح

کنم که گفته شود لا وقف الا ملک - نیز با

استعمال از بزرگان و فقها عنوان وقف را بیان

کنیم، می‌توانیم در این عرصه نیز گام‌هایی

در حوزه وقف برداریم.

حجت‌الاسلام رضوی مهر ادامه داد: ما

باید از اساتید حوزه علمیه و دانشگاه

بخواهیم مسائل وقف را از نظر علمی و

فرهنگی مورد بحث قرار دهند و خروجی

بحث‌هایشان را برای اینکه در جامعه به

صورت آیین‌نامه در بیاید، مطرح کنند.

رضوی مهر در پاسخ به این سؤال که چه

چیزهایی را و چگونه وقف کنیم تا این وقف

جاودانه شود؟ عنوان کرد: گاهی اوقات

برخی از موقوفات دست و پا گیر است، به

عنوان مثال وقف برای اولاد ذکور، شاید پنج نسل بعد اولاد ذکور فرد منقرض شود، اما اگر وقفی برای مسلمین انجام شود این وقف هرگز از بین نمی‌رود و یا اگر وقفی زیر نظریک فقیه قرار داده شود و بعد از آن فقیه، زیر نظر فقیه زمان قرار گیرد، این وقف تا قیام قیامت باقی می‌ماند، چون ما همیشه فقیه زمان داریم.

وقف برای ظهور امام زمان (عج): از جمله

وقف‌های لازم و مفید

وی یکی از وقف‌های انجام شده، لازم و

مفید برای جامعه را وقف برای ظهور امام

زمان (عج) عنوان کرد و در تشریح آن گفت: در

حال حاضر وقف‌های زیادی برای آماده‌سازی

ظهور امام زمان (عج) وجود دارد و زمین‌های

زیادی را برای هشیارسازی مردم و جامعه

برای ظهور، وقف کرده‌اند.

مدیرکل اعزام مبلغ و امور دینی سازمان

اوقاف و امور خیریه کشور در پایان موانع

کنونی ایفای نقش درست وقف در جامعه را

دست‌درازی موقوفه‌خواران دانست و عنوان

کرد: باید دست‌درازی این افراد قطع شود،

چه کسانی که در جایگاه مسئولان این عرصه

هستند و اعمال قدرت می‌کنند، چه نهاد‌های

دولتی که بعضی زمین‌های موقوفه را تصرف

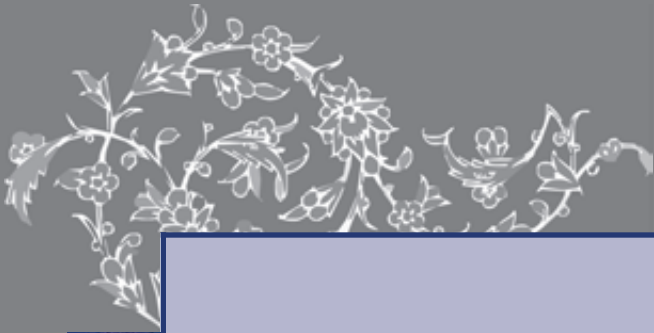
کرده‌اند، دستگاه قضا باید در این زمینه فعال

شود و زمین‌های موقوفه‌ای که مورد تصرف

قرار گرفته - توسط هر فرد حقیقی و یا

حقوقی - زیر نظر نماینده ولی فقیه در اوقاف

قرار گیرد.

دو هفته نامه

راهی

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۴۵

فصل سوم

آسیب‌ها و موانع وقف

وقف در آینه قرآن و سنت

دغدغه اصلی مردم در وقف‌های نوین شائبه خروج آن از مسیر اسلام است

مردم می‌ترسند موقوفاتشان در موضوعات دیگر

از مسیر اسلام خارج شود، لذا اگر ما خوب عمل کنیم و در چارچوب وقف مشخص و معین باشد، مردم می‌توانند بدون دغدغه، به این امر بپردازند.

بانوی مجتهد زهره صفاتی، استاد برجسته حوزه و دانشگاه، با بیان این مطلب اظهار کرد: اصل وقف یک

ریشه فقهی و اسلامی دارد و برای امور عام‌المنفعه در نظر گرفته شده است و اساساً فلسفه وقف برای در نظر گرفتن امور برای منفعت عام است تا همه مردم بتوانند از آن استفاده کنند.

وی در ادامه افزود: وقتی مکانی را وقف می‌کنند به نوعی توقف در همان امر به وجود می‌آید و منافع آن برای مورد در نظر گرفته شده به جریان می‌افتد که در وقف از این بحث فقهی به عنوان «حبس عین» یاد می‌کنند.

مجتهد زهره صفاتی با بیان این مطلب که موضوع وقف باید فراتر از مسئله حسینییه و مسجد مدنظر باشد، افزود: باید برای مردم تبیین شود که در تمام عرصه‌ها می‌توان وقف کرد و همان منافی که فرضاً برای ساخت حسینییه وجود دارد، برای باقی موقوفات نیز محسوب می‌شود.

این استاد حوزه و دانشگاه در ادامه اظهار کرد: مردم احساس می‌کنند که موقوفات را فقط در حسینییه‌ها و یا اموری که برای آنها صبغه دینی و مذهبی بیشتری است، انجام می‌دهند و بیشتر به این

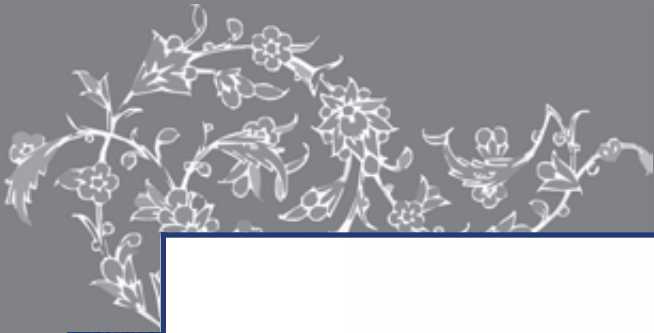
نکته توجه می‌کنند تا به مسائل دیگر.

وی با اشاره به علل این تفکر بیان کرد: ریشه این موضوع این است که آنها می‌ترسند موقوفاتشان در موضوعات دیگر از مسیر اسلام خارج شود، لذا اگر ما خوب عمل کنیم و هم چارچوب وقف مشخص و معین باشد، مردم می‌توانند بدون دغدغه به این امر بپردازند.

صفات اظهار کرد: اگر تمام آن اموری که شارع در وقف در نظر گرفته در وقف‌هایمان رعایت کنیم و سعی بر این داشته باشیم که در چارچوب دستورات شرع و دین حرکت کنیم، قطعاً مردم اعتماد بیشتری می‌کنند تا موقوفات خود را به سمت وقف‌های جدید همچون احداث دارالقرآن و یا دارالحدیث ببرند و حتی فراتر از این هم می‌توانیم عمل کنیم.

مجتهد صفاتی ادامه داد: حتی مشکلاتی که در فضاهای دیگر داریم را نیز می‌توانیم از این طریق تأمین کنیم، به شرط این که چارچوب‌ها مشخص باشد.

این استاد درس خارج فقه و اصول با اشاره به ضرورت آشناسازی مردم با فرهنگ وقف عنوان کرد: برای این منظور نیازمند فرهنگ‌سازی هستیم کما این که در هر امر از امور که نیازمند آشنایی مردم با آن هستیم، باید در ابتدا فرهنگ‌سازی انجام شود، متأسفانه مردم ما با فرهنگ وقف به طور گسترده آشنایی ندارند ولی در سایر ملل وضعیت این چنین نیست، به طور مثال چندی قبل در کشور ترکیه

همایشی برگزار شده بود و یکی از موضوعاتی که در این همایش مورد توجه بسیار قرار گرفته بود، موضوع وقف بود.

صاحب کتاب نوآوری‌های فقهی در احکام بانوان افزود: در این همایش بعضی از مدعوان در مورد زنانی که در دوران خود سرآمد موضوع وقف بودند، بحث‌های بسیار مفصل و طولانی توضیح دادند که چه کسانی و در چه زمانه‌ای چه وقف‌هایی را انجام داده‌اند و به این نکته نیز اشاره شد که حتی

بعضاً آن قدر فرهنگ وقف در بین آنها گسترش یافته بود که برخی خود را برای اموری خاص وقف می‌کردند و از وقف به عنوان یک افتخار بزرگ یاد کردند.

در مسأله وقف نیازمند فرهنگ‌سازی هستیم
مجتهد صفتی با اشاره به اهمیت فرهنگ‌سازی در رسیدن به نقطه مطلوب در مورد وقف اظهار کرد: ما برای آن‌که به نقطه مطلوبی در مقوله وقف دست

پیدا کنیم، باید فرهنگ‌سازی کنیم که این فرهنگ‌سازی باید از طریق ابزارها و وسایل مرتبط با آن صورت گیرد که رسانه‌ها یکی از گزینه‌هایی هستند که در فرهنگ‌سازی وقف می‌توانند بسیار مؤثر واقع شوند؛ وقتی ما وقف را در میان مسلمین تا این قدر گسترده می‌بینیم و شارع مقدس نیز بدان توجه ویژه‌ای دارد، طبعاً ظهور آن در همه مسائلی که مشروع و عام‌المنفعه است، باید مورد توجه قرار گیرد.

وی گفت: برای رسیدن به آن نقطه مطلوب در امر وقف باید چارچوب‌های شرعی مشخص و به مردم تفهیم شود که می‌توانند برای تمام امور عام‌المنفعه در چارچوب مسائل شرعی وقف انجام دهند و اگر بتوانیم این فرهنگ را در جامعه خود نهادینه کنیم، بسیاری از مشکلات جامعه مرتفع می‌شود اما متأسفانه از این ظرفیت در جامعه استفاده درستی نمی‌شود و این به دلیل عدم فرهنگ‌سازی صحیح است.

کمبود برنامه‌های تبلیغی توسعه فرهنگ وقف را با چالش روبرو کرده است

هیچ فقیری در عالم پیدا نمی‌شود.

رئیس هیئت علمی بعثه مقام معظم رهبری در پاسخ به پرسش خبرنگار مامینی بر ترغیب مردم برای پاسداری از این فرهنگ، گفت: خوشبختانه حضور گسترده مردم در مناسبت‌های مختلف و همدردی آنها با مستمندان مبین این مطلب است که روحیه خیرخواهی در جامعه وجود دارد، لذا خلل در برخی از فعالیت‌ها موجب کاهش وقوفات نسبت به گذشته است.

رسانه‌ها برکات ناشی از فرهنگ وقف را به مردم گوشزد کنند این مدرس حوزه، فقدان برنامه‌های تبلیغی مرتبط با این عرصه و اندک بودن تشویق‌ها را از جمله آسیب‌های فراروی نهادینه شدن فرهنگ وقف در جامعه عنوان کرد و گفت: نهاد‌های فرهنگی به ویژه رسانه‌ها باید برکات ناشی از این فرهنگ اسلامی را به مردم گوشزد کنند.

این عضو مجلس خبرگان رهبری با اشاره به اهمیت وقف در جامعه بر لزوم معرفی معضل موقوفه‌خواری از سوی رسانه‌ها برای جلوگیری از گسترش آن در جامعه تأکید کرد.

حسینی‌بوشهری درباره آفت موقوفه خواری و نقش مخرب آن در نهادینه شدن فرهنگ وقف، افزود: متأسفانه آشنا نبودن با مسائل دینی و ضوابط شرعی وقف، شرایطی را ایجاد کرده است که این موضوع غیردینی و غیرانسانی، امری طبیعی به نظر می‌آید.

وی در ادامه تصریح کرد: مسأله موقوفه

خواری نیز باید توسط رسانه‌های جمعی به ویژه سازمان اوقاف و امور خیریه پیگیری شود، تا مردم ضمن آشنایی با این اقدام غیرشرعی، مانع گسترش آن شوند.

فقدان برنامه‌های تبلیغی مرتبط در حوزه وقف و اندک بودن تشویق‌ها را از جمله آسیب‌های فراروی نهادینه شدن فرهنگ وقف در جامعه است.

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدهاشم حسینی بوشهری، عضو مجلس خبرگان رهبری، وقف را یکی از ابعاد مهم دین اسلام برشمرد و گفت: اسلام دارای ابعاد مختلفی است و یکی از ابعاد مهم آن اهتمام به امور و مسایل جامعه دینی و بشری است که می‌توان گفت این حقیقت در مفهوم وقف تبلور یافته است.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه تصریح کرد: در واقع زمانی که کسی مالی را وقف می‌کند نوعی اظهار هم‌دردی با شرایط جامعه را ابراز می‌کند.

وی با اشاره به اینکه انسان‌ها ذاتاً به ماندن در اذهان علاقه‌مند هستند، بیان کرد: وقف نه تنها زمینه را برای تحقق این خواسته انسان فراهم می‌کند، بلکه موجبات اشاعه فرهنگ نوع دوستی در جامعه و همچنین نگهداری از میراث گذشتگان را نیز باعث می‌شود.

حجت‌الاسلام حسینی بوشهری با اشاره به حدیثی از امام علی (ع) در باب وقف اظهار کرد: بنا به فرموده ایشان چنانچه وقف به گونه‌ای که در اسلام برنامه‌ریزی شده صرف مستمندان شود، دیگر

مسأله موقوفه‌خواری نیز باید توسط رسانه‌های جمعی به ویژه سازمان اوقاف و امور خیریه پیگیری شود، تا مردم ضمن آشنایی با این اقدام غیرشرعی، مانع گسترش آن شوند

نتوانسته ایم وقف را با فناوری های نوین و نیاز امروز تطبیق دهیم

برخی از واقفان نیت خاصی دارند اما برخی نیز نیت عام دارند و می توان آنها را به روز رسانی کرد.

شرفخانی یکی از تلاش هایی که در این رابطه صورت گرفته را برگزاری کنگره عاشورا پژوهی عنوان کرد و افزود: کنگره عاشورا پژوهی امروز در بحث پژوهش و نظریه پردازی وارد عرصه شده است و عرصه ای برای اشاعه فرهنگ حسینی است.

وی ادامه داد: هر زمانی که مسئله وقف مطرح می شود، خیلی از مردم فکر می کنند، وقف اختصاص به افرادی دارد که از نظر مالی در حد بالایی قرار دارند؛ در حالی که همه می توانند

در عرصه وقف وارد شوند، یعنی کسی که توان مالی کمی هم دارد ولی يك اختراع، اکتشاف، تألیف کتاب - و یا هر چیز کوچکی که مالکیت داشته باشد - را دارد، می تواند وقف کند.

حجت الاسلام شرفخانی برای بیان جایگاه وقف به پیشینه غنی اسلامی آن اشاره کرد و گفت: اگر پیشینه وقف را

بینیم متوجه می شویم که وقف از اول اسلام یعنی از زمان پیامبر (ص) وجود داشته است، به گونه ای که خود پیامبر (ص) اولین واقف اصلی اسلام است و با توجه به آیات و روایات، خود

علت اینکه مردم با وقف ارتباط کافی ندارند، این است که ما نتوانستیم وقف را با فناوری های نوین و یا برنامه های جدیدی که نسبت به نیاز امروز به وجود آمده، تطبیق دهیم.

حجت الاسلام و المسلمین احمد شرفخانی، معاون فرهنگی سازمان اوقاف و امور خیریه با اشاره به آسیب ها و موانع پیش روی وقف عنوان کرد: مشکل اساسی که در رابطه با بحث وقف وجود دارد و در بین جامعه نیز کاملاً مشهود است، این است که برای مردم ما هنوز مفهوم دقیق وقف جا نیفتاده است.

وی اصل و اساس وقف در جامعه را پر کردن خلأها و مشکلات عنوان کرد و ادامه داد: اصل وقف حتی از نظر لغوی هم این است که در جامعه باید خلأها را پر کند، هم اکنون علت اینکه مردم با وقف ارتباط ندارند، این است که ما نتوانستیم وقف را با فناوری های نوین و یا برنامه های جدیدی که نسبت به نیاز امروز به وجود آمده، تطبیق دهیم.

معاون فرهنگی سازمان اوقاف و امور خیریه بیان کرد: برای انجام این کار نیازمند مدیریت ویژه ای هستیم، درست است که

هر زمانی که مسئله وقف مطرح می شود، خیلی از مردم فکر می کنند، وقف اختصاص به افرادی دارد که از نظر مالی در حد بالایی قرار دارند؛ در حالی که همه می توانند در عرصه وقف وارد شوند

مبلغ و مروج فرهنگ وقف بوده است، به گونه‌ای که جابر می‌گوید که در زمان پیامبر (ص) کسی از یاران ایشان پیدا نمی‌شد که وقف نکرده باشد، بعد هم که حضرت علی (ع) وقف‌هایی کرده‌اند که هنوز هم این موقوفات باقی مانده است و حضرت زهرا (س) و بقیه ائمه (ع) نیز همگی واقف بوده‌اند.

پیشینه وقف در ایران نیز بسیار طولانی است

شرفخانی با اشاره به پیشینه وقف در ایران گفت: پیشینه وقف در ایران نیز بسیار طولانی است به گونه‌ای که وقف، همه‌گیر شده بود و در دوره صفویه در اصفهان، وقف آنقدر گسترش پیدا کرده بود که دیگر زمینی پیدا نمی‌شد که خریداری شده و وقف شود، به همین دلیل واقفان از استان‌های همجوار زمین خریداری و وقف می‌کردند.

وی در ادامه در پاسخ به این پرسش که بر سر فرهنگ عظیم وقف چه آمده است، پاسخ داد: متأسفانه در بعضی از دوران‌های تاریخ، به وقف آسیب‌هایی هم رسیده است، اما بیشترین آسیب و ظلمی که به وقف در طول تاریخ ما وارد شده، در دوران پهلوی بوده

کاری انجام نشد. معاون فرهنگی سازمان اوقاف تصریح کرد: وقف برای امام حسین (ع) یک زمانی فقط روضه‌خوانی بود، اما اکنون جهان متحول شده و روش‌های نوینی برای ترویج فرهنگ عاشورا ایجاد شده که باید به آنها نیز توجه شود.

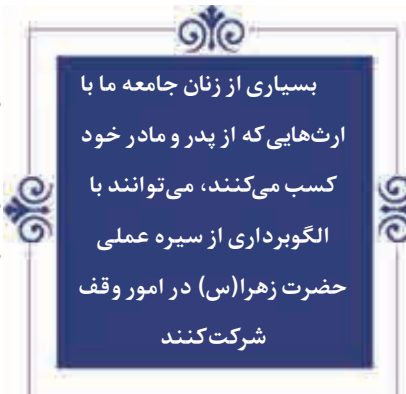
شرفخانی وقف را یکی از سیره‌های عملی حضرت فاطمه (س) برشمرد و اظهار کرد: یکی از مسائلی که تمام مردم جامعه به خصوص زنان می‌توانند از سیره حضرت فاطمه (س) الگوبرداری کنند، بحث وقف است. حضرت زهرا (س) در ایامی که درآمد آن چنانی نداشتند و حتی خود و خانواده‌ایشان چند روز در خانه گرسنه می‌ماندند به حدی که آیه قرآن در وصف حالتشان نازل می‌شد، باز هم اقدام به وقف تمام اموالی می‌کنند که از پدرشان ارث رسیده بود.

وی تأکید کرد: حضرت زهرا

(س) عظمت و نهایت بندگی که در بحث وقف وجود دارد را لمس کرده است و می‌داند زمانی که از این دنیای خاکی می‌رود تنها چیزی که هر روز می‌تواند به مراتب عظمت ایشان اضافه کند، وقف است.

زنان وارث جامعه ما مانند حضرت

زهرا (س) واقف شوند

معاون فرهنگی سازمان اوقاف در رابطه با زنان معاصر جامعه ما افزود: بسیاری از زنان جامعه ما با ارث‌هایی که از پدر و مادر خود کسب می‌کنند، می‌توانند با الگوبرداری از سیره عملی حضرت زهرا (س) در امور وقف شرکت کنند.

وی با اشاره به این مطلب که ممکن است برخی از خانم‌ها استدلال کنند که درآمد چندانی ندارند، عنوان کرد: بانوان ما می‌توانند به وقف اشتراکی اقدام کنند و سه یا چند نفر با هم جمع شوند و با تهیه اموالی اقدام به وقف آن کنند و یا وارد مباحث وقف‌های جدید شوند و یا با وارد شدن در مباحث اجتماعی و آموزشی و عمل به وقف در این زمینه‌ها نام خود را برای همیشه جاودانه کنند.

است، برای اینکه آنها با عناوین اصلاح اراضی برای تمام زمین‌های وقفی، سند صادر و موقوفات را به مردم واگذار کردند، همین مسئله باعث شد که خود به خود تا اول انقلاب یک آسیب جدی به وقف وارد شود و مردم دیگر انگیزه‌ای برای وقف نداشته باشند، تا بعد از پیروزی انقلاب حضرت امام (ره) تأکید کردند که وقف باید به اصلیت خود برگردد به خاطر همین بسیاری از زمین‌ها برگشت داده شد.

وی ادامه داد: مردم باید آثار و کارکردهای وقف را لمس کنند که متأسفانه در دوره‌ای بعد از انقلاب اسلامی این اتفاق نیفتاد و مسئولان آنقدر در اصل وقف مشغول شدند که در رابطه با آثار و کارکردهای وقف و به روز کردن وقف

نهادینه کردن فرهنگ وقف نیاز به قانون ندارد

نهادینه کردن فرهنگ وقف نیاز به قانون ندارد بلکه باید نظام آموزشی ما در این زمینه مسئولیت خود را انجام دهد.

حجت الاسلام والمسلمین حسین سبحانی نیا، عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در تبیین نقش مجلس در نهادینه کردن فرهنگ وقف اعلام کرد: مجلس به عنوان یک پایگاه مهم و تأثیرگذار هم می تواند در مناسبت های مختلف در تبیین و فرهنگ سازی وقف مؤثر واقع شود و هم کمکی برای مسئولان اجرایی در سازمان اوقاف و امور خیریه باشد تا نقیصه کم توجهی به وقف حل شود.

سبحانی نیا ادامه داد: مجلس فقط می تواند در قانون گذاری در مورد وقف، حمایت از قوانینی که در مورد صیانت از وقف و موقوفات وجود دارد، جلوگیری از حیف و میل و هدر رفت موقوفات کارگشا باشد و از اوقف و موقوفه حمایت کند، اما فرهنگ سازی وقف یا انتقال این فرهنگ به نسل های آینده نیاز به قانون ندارد بلکه کسانی که در تدوین کتب درسی مسئول هستند، با توجه به اینکه وقف جزو توصیه های دینی ما است باید به مسئله وقف توجه کنند.

هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در تشریح دلایل و ضرورت های تشکیل فراکسیون وقف و امامزادگان گفت: فراکسیون وقف و امامزادگان مثل سایر فراکسیون های مجلس بر اساس علاقه مندی نمایندگان و وجود زمینه هایی که لزوم اجرای برخی اقدامات در مورد وقف را نشان می داد، در مجلس شورای اسلامی شکل گرفت.

عضو فراکسیون وقف مجلس ادامه داد: برداشت نمایندگان مجلس این بود که سنت وقف به عنوان یکی از سنت های ارزشمند و پسندیده ملی و دینی است و احیا، تقویت، تبیین و معرفی جایگاه وقف نیز در یک نظام دینی کاری لازم و ضروری است و فراکسیون وقف با این ایده و اعتقاد در مجلس شکل گرفت. وی با اعلام این مطلب که هم با همکاران در فراکسیون وقف و هم با نماینده ولی فقیه در سازمان اوقاف و امور خیریه نشست ها و جلساتی برگزار شده است، گفت: در این جلسات راهکارهای پیگیری موقوفات در زمان ها و شکل های مختلف مطرح شده و در قالب طرح و لایحه به مجلس ارائه شده است، همچنین در بحث بودجه این همفکری و همکاری وجود داشته است.

پایگاه هایی برای تبیین نقش وقف در زندگی اجتماعی مردم

تشکیل شود

نماینده مردم نیشابور در مجلس شورای اسلامی عنوان کرد: باید پایگاه هایی برای تبیین نقش وقف در زندگی اجتماعی مردم و اموری که تحت پوشش وقف صورت می گیرد تشکیل شود و نباید اجازه داد که این فرهنگ به نسیان و فراموشی سپرده شود. البته اکنون خیرین و واقفان به این مسائل توجه دارند و وقف را بهترین کار برای باقی گذاشتن صدقه جاریه برای آخرت خود و نیز انجام

عمل خیر اجتماعی می‌دانند.

عضو هیئت‌رئیس مجلس شورای اسلامی با اشاره به متنوع پیش می‌آورد.

ندارد، این مسئله بسیار مهم و اساسی است که همین خطر را

وی در تشریح يك راهکار برای از بین بردن مشکل N G O ها در مقوله وقف گفت: در کشور ما بهتر است قانونی تنظیم شود که بر اساس آن يك نهاد و N G O بتواند مدنی و یا وقفی باشد و سپس برای هر کدام قوانین خاص خود تنظیم شود و سازمان اوقاف و وزارت کشور هر دو نهاد را تأیید کنند، نه اینکه جدا از هم باشند.

دقت در انواع این موقوفات نشان می‌دهد که واقفان به مواردی دقت داشته‌اند که اگر آنها بدان توجه نمی‌کردند خلأئی در این زمینه بوجود می‌آمد

بودن موارد وقفی بیان کرد: واقفان در موارد بسیار متنوعی از ساخت مسجد، مدرسه و بیمارستان گرفته تا اختصاص درآمد موقوفه به يك قشر خاص مثل بیماران و یا ایتام اقدام به وقف کرده‌اند، دقت در انواع این موقوفات نشان می‌دهد که واقفان به مواردی دقت داشته‌اند که اگر آنها بدان توجه نمی‌کردند خلأئی در این زمینه بوجود می‌آمد، بیشتر موقوفات به

سبحانی‌نیا از سخنان خود اینگونه نتیجه‌گیری کرد که هیچ تعارضی بین وقف و N G O ها وجود ندارد فقط مدیریت وقف در دست دولت و فقها است. يك فقیه باید يك N G O که ما اسم آن را مؤسسه خیریه می‌گذاریم را به عنوان وقف و موقوفه بپذیرد، درست مثل اینکه در گذشته ما مغازه داشتیم و حالا شرکت داریم هیچ فرقی نمی‌کند، اما متأسفانه این‌ها را از هم جدا کردند، کار هم مانند وقف يك کار خیریه و انسانی است.

سمتی است که دولت کمتر بدان توجه کرده و یا مورد غفلت قرار داده است و واقفان به این نکات ظریف توجهات خاصی را داشته‌اند.

سبحانی‌نیا تأکید کرد: ما احساس می‌کنیم توجه به وقف مثل گذشته و حتی بیش از گذشته مورد نیاز است، الان جامعه اسلامی ما جامعه دینی، ارزشی و قرآنی است که به فرهنگ دینی باید توجه بیشتری داشته باشد و بر روی این سنت‌های نیک و پسندیده هم در رسانه ملی و هم در سخنرانی‌ها باید بیشتر کار کرد.

عضو فراکسیون وقف مجلس تأکید کرد: نباید اینگونه باشد که وقتی دانش‌آموز دوران دبیرستان ما واژه وقف را می‌خواند هیچ آگاهی و پیش‌زمینه ذهنی در مورد آن نداشته باشد و در کتب درسی ما هیچ موردی درباره آن نوشته نشده باشد، وقتی کودکان ما از ابتدا با این مسائل آشنا

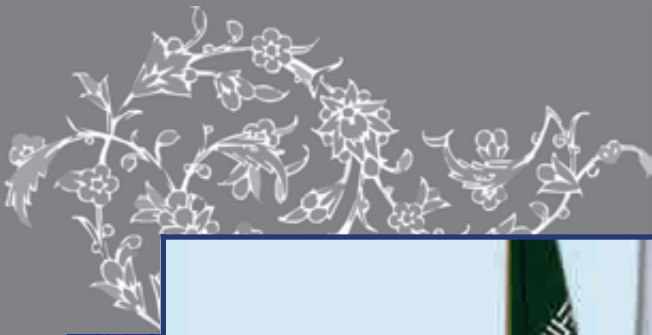
نباید اینگونه باشد که وقتی دانش‌آموز دوران دبیرستان ما واژه وقف را می‌خواند هیچ آگاهی و پیش‌زمینه ذهنی در مورد آن نداشته باشد

اکنون در جامعه ما N G O ها وجود دارند و اینطور به نظر می‌آید که مردم به این مؤسسات مردم‌نهاد گرایش بیشتری دارند، آیا این مسئله به جریان وقف صدمه می‌رساند؟ که وی پاسخ داد: خیر،

صدمه‌ای نمی‌رساند اما می‌توان کار بهتری انجام داد؛ تجربه تلخی که ما در مورد ساختن دانشگاه از حوزه علمیه داشته‌ایم، یعنی نهاد دینی از نهاد مدنی جدا شد و ضربه بزرگی به فرهنگ و جامعه ما زد، نباید در مورد وقف نیز تکرار شود، به جای اینکه ما قانون وقف را در سازمان اوقاف و امور خیریه تبیین کنیم و قوانین مربوط به N G O ها را در وزارت کشور یا سایر وزارتخانه‌ها تنظیم کنیم، بهتر است که این دو نهاد در يك جا باشد و هر کدام مکمل دیگری شود ولی اکنون N G O ها و اداره ثبت مؤسسات، کاری با وقف ندارد و اوقاف هم کاری به N G O ها

نمی‌شوند و در بزرگ‌سالی بدون پیش‌زمینه آن را می‌شناسند نهادینه کردن چنین مفهومی در ذهن آنها مشکل است. از این جهت باید از ابتدا و در لابلای کتب درسی به اندازه لازم به وقف پرداخت.

سبحانی‌نیا در مورد جایگاه دولت در اداره وقف گفت: اداره کامل موقوفات، کنترل، دقت و بهره‌برداری از درآمد موقوفات و دقت در هزینه کردن درآمد وقف که در وقف‌نامه‌ها آمده است و نیز تبلیغ و فرهنگ‌سازی مسئله وقف یکی از ضرورت‌های کاری دولت است.

نیازمند وقف برای ایجاد مراکز تخصصی قرآن و مهدویت هستیم

مباحث مربوط به قرآن، مهدویت و ظهور مباحثی هستند که موقوفات بسیار کمی در رابطه با آنها وجود دارد و لازم است مردم وارد این وادی شوند.

حجت الاسلام والمسلمین حسین احمدیان، مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان تهران، در پاسخ به این پرسش که با توجه به کم بودن موقوفات مربوط به قرآن در کشور در حال حاضر چه اقداماتی در این رابطه باید صورت گیرد پاسخ داد: این مسئله یک واقعیت است که در کشور ما در برخی از زمینه‌ها موقوفات بسیار کمی وجود دارد و خود سازمان اوقاف و ادارات تابعه آن در تلاش هستند آگاهی‌هایی را در این زمینه به مردم ارائه کنند.

وی تصریح کرد: مباحث مربوط به قرآن، مهدویت و ظهور مباحثی هستند که موقوفات بسیار کمی در رابطه با آنها وجود دارد و لازم است مردم وارد این وادی شوند و نکته‌ای که باید در این زمینه مطرح شود این است که اگر اطلاع‌رسانی شود، مردم به خوبی استقبال می‌کنند. وی به تأسیس مرکز قرآنی جامعه القرآن اشاره کرد و گفت: زمانی که این مرکز وارد مباحث قرآنی شد مردم به خوبی از آن استقبال کردند و موقوفات خوبی در این رابطه صورت گرفت و علت آن این بود که به مردم اطلاع‌رسانی درستی شد.

معاون فرهنگی سابق سازمان اوقاف و امور خیریه تأکید کرد: اگر مجموعه مراکز فرهنگی، دست اندرکاران سازمان اوقاف و افرادی که مردم در امور خود از آنها مشورت می‌گیرند، به خصوص علما، مشورت و آگاهی درستی در زمینه وقف و نیازهای جاری آن به مردم ارائه کنند، فکر می‌کنم در آینده نزدیک بتوانیم مشکلات موجود را از بین ببریم.

وی از اقداماتی که سازمان اوقاف برای آگاه ساختن مردم از نیازهای وقفی جامعه انجام می‌دهد نیز سخن گفت و عنوان کرد: مسئله وقف برای قرآن و مهدویت در دستور کار سازمان و ادارات اوقاف قرار گرفته است و مراجعاتی که برای گرفتن مشورت به سازمان اوقاف می‌شود در جهت موقوفات قرآنی و بحث مهدویت و ایجاد مراکز تخصصی در این زمینه‌ها جهت‌دهی می‌شود.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان تهران از بررسی‌هایی که در همین رابطه صورت گرفته است خبر داد و افزود: در آینده نزدیک برنامه‌هایی که برای گسترش وقف‌های قرآنی انجام شده است را اعلام خواهیم کرد.

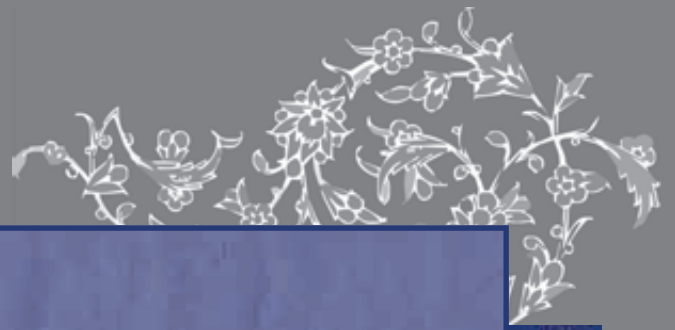

اطلاع‌رسانی در زمینه وقف کم صورت گرفته است

وی با تأکید بر اینکه نیاز است آیات و روایات مربوط به وقف تحلیل و تفسیر شود، در آسیب شناسی نهادینه کردن فرهنگ وقف عنوان کرد که مهمترین مشکل در این حوزه عدم آشنایی مردم با مبحث وقف است و اطلاع‌رسانی در این زمینه‌ها بسیار کم صورت گرفته است.

حجت الاسلام والمسلمین حسین احمدیان با اشاره به منابع و کتاب‌هایی که در زمینه وقف وجود دارد، تصریح کرد: مباحث مربوط به اهمیت وقف، تشویق مردم به وقف و مسائل فقهی وقف عمدتاً قبل از انقلاب صورت گرفته است و ما بعد از انقلاب در این زمینه کوتاهی کرده‌ایم.

وی به نقش حوزه‌های علمیه در این زمینه نیز اشاره و عنوان کرد: حتی منابع فقهی موجود در حوزه‌های علمیه و اقدامات علمی که علما در این زمینه انجام داده‌اند و دروس خارج فقهی که علما به مبحث وقف اختصاص می‌دهند به صورت عمده قبل از انقلاب صورت گرفته و بعد از انقلاب متأسفانه به آن کمتر توجه شده است؛ واقعیت این است که مردم ما معتقد و متدین هستند و کافی است که اطلاع‌رسانی درست انجام شود به خصوص اگر در مسائل فرهنگی و اعتقادی مردم درست اطلاع‌رسانی شود، بسیاری از مشکلات جامعه معاصر چه در بحث مردم و چه در بحث ارگان‌های دولتی مرتفع می‌شود.

خلأ قانونی؛ مهمترین مشکل حوزه وقف

مجلس و فراکسیون وقف باید طرح و لایحه‌ای برای اصلاح این مشکل ارائه کند و مجتهدان و علما نیز باید به تبلیغ وقف اقدام کنند.

اقبال محمدی، دبیر فراکسیون وقف و امامزادگان مجلس شورای اسلامی با اشاره به مشکلات اسناد وقفی تأکید کرد: با توجه به اینکه اسناد و مدارک قانونی محکمه‌پسند در مورد برخی موقوفات در دسترس نیست و یک‌سری از اسناد نیز به دلیل سهل‌انگاری مسئولان سابق از بین رفته است و نمی‌توان به آنها استناد کرد، برخی به عنوان ورثه نسل دوم و سوم با ارائه مستندات و مدارک به مراجع قضایی رجوع کرده‌اند، که به دلیل در دسترس نبودن مستندات کافی، اماکن موقوفه به اجبار به افراد بازگشت داده می‌شود.

وی در ادامه تصریح کرد: این در حالی است که اجداد این نسل دوم و سوم، عملاً در حضور چندین نفر اراضی و دارایی غیر منقول خود را وقف کرده‌اند، ولی متأسفانه وارثان به دلیل بالا رفتن ارزش افزوده این اراضی، مدعی وقفی نبودن و مالکیت بر آن

هستند. محمدی مشکل بزرگ دیگر وقف را مدیریت عنوان کرد و اظهار کرد: مشکل دیگر در این عرصه نیز از نظر مدیریت و بهره‌برداری از اموال وقفی است. به نظر من در حال حاضر سازمان اوقاف و امور خیریه، فراکسیون وقف و

ضعیف شدن بنیه اقتصادی مردم و نیز کم شدن اعتقادات وقفی در برخی از اقشار نیز مزید بر علت است.

مسئول تبلیغ وقف نه تنها سازمان اوقاف بلکه مراجع تقلید و علما هستند

وی در ادامه اظهار کرد که مسئول تبلیغ وقف در ایران نه تنها سازمان اوقاف و امور خیریه، بلکه مراجع تقلید و علمای اهل سنت و شیعه هستند که باید در مراسم مختلف به امر تبلیغ وقف توجه کنند.

به اعتقاد من تبلیغاتی که لازم است در مورد وقف صورت بگیرد، کم شده البته ضعیف شدن بنیه اقتصادی مردم و نیز کم شدن اعتقادات وقفی در برخی از اقشار نیز مزید بر علت است

بقاع متبرکه مجلس شورای اسلامی در زمینه روشن شدن این مسائل و رفع خلأهای قانونی در قالب طرح یا لایحه سریعتر اقدام کنند تا حقوق مردم و واقفان ضایع نشود. دبیر فراکسیون وقف

محمدی در پایان بحث وقف را يك عرف شرعی و يك سنت الهی دانست که می‌تواند در بحث تبلیغات اسلامی مورد استفاده قرار گیرد و افزود: وقف باقیات الصالحاتی است که می‌تواند احیاکننده فرهنگ‌های اصیل اسلامی باشد.

مجلس در پاسخ به این پرسش که چرا روند وقف در ایران کاهش یافته است؟ عنوان کرد: این مسئله به سوءاستفاده‌ها، وقف‌خواری و عدم فرهنگ‌سازی کافی در این زمینه برمی‌گردد، به اعتقاد من تبلیغاتی که لازم است در مورد وقف صورت بگیرد، کم شده البته

اقدامات علمی در زمینه وقف نسبت به ظرفیت آن اندک است

شناسایی کاملی از میزان موقوفات و کارکردهای آنها جمع‌آوری و در اختیار محققان قرار گیرد.

رئیس هیئت علمی گروه معارف قرآن دانشگاه مفید عنوان کرد: مردم اگر بخواهند وقفی را انجام دهند باید امیدوار باشند که کارشان به خوبی به ثمر خواهد رسید و آثار خوبی در پی داشته و خدمات اجتماعی تأثیرگذاری را ایجاد خواهد کرد؛ اما اگر این دیدگاه مطرح شود که بسیاری از افراد در طول تاریخ وقف کرده‌اند اما این وقف‌ها بلااستفاده، بدون جهت و بی‌ارزش مانده است، مردم نمی‌توانند به وقف اطمینان کنند.

این پژوهشگر حوزه وقف تأکید کرد: اخباری که در مورد تخریب، از بین رفتن، بلا استفاده ماندن موقوفات و یا موقوفه‌خواری در جامعه منتشر می‌شود (چه این موقوفات در اختیار سازمان اوقاف و امور خیریه باشد و چه در اختیار و نظارت متولیان شخصی) انگیزه‌های مردم را نابود می‌کند. باید به مردم نشان داد که از وقف می‌توان استفاده بسیار زیادی کرد همچنانکه امروزه نیز در سراسر دنیا از آن استفاده می‌شود.

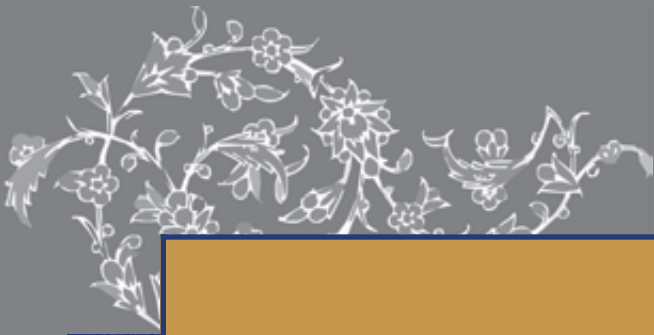
رضایی با اشاره به گسترش وقف و تأثیرات عمیق آن در غرب عنوان کرد: در مغرب زمین بحث وقف و امور خیریه بسیار گسترده است و درآمدهای بسیار زیادی را ایجاد می‌کند به صورتی که

کارهای علمی و تحقیقی که در زمینه وقف صورت گرفته نسبت به ظرفیت بالای وقف در کشور بسیار اندک بوده و نیاز به تلاش‌های بیشتری در این زمینه وجود دارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین مجید رضایی، رئیس هیئت علمی گروه معارف قرآن دانشگاه مفید و پژوهشگر وقف، با اشاره به عدم توجه به نگارش کتب جامع در مورد وقف گفت: موقوفات زیادی در ایران وجود دارد از جمله اکثر مساجد معروف ایران، برخی از این موقوفات مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته اما بسیاری از آنها رها شده است به خصوص از زمان رضا شاه که اداره اوقاف دولتی شد و با توجه به مشکلات بین مردم و حکومت، مطالعات علمی و کتب تخصصی در مورد موقوفات کمتر نوشته شد.

وی به ادامه این روند بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز اشاره و بیان کرد: بعد از انقلاب نیز اگر چه سمینارهای مختلف و یا مجلاتی مانند «وقف میراث جاویدان» منتشر می‌شود ولی این اقدامات علمی نسبت به ظرفیت موقوفات ما بسیار کم است و ما هنوز در مورد میزان موقوفات اطلاعات جامع و کاملی نداریم و این اطلاعات محدود هم که وجود دارد، نمی‌تواند منابع کاملی برای دانشجویان و محققان فراهم کند. کار گسترده‌ای لازم است تا

موقوفات کوچک با رعایت امور شرعی و فقهی به مجموعه تبدیل شوند

وی به عنوان پیشنهاد بیان کرد: موقوفات اگر در سطح گسترده‌ای باشند، می‌توانند به عنوان واحد اقتصادی فعالیت کنند، اما اگر موقوفه کوچک باشد، این موارد را باید با توجه به اختیاراتی که سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه به عنوان نماینده ولی فقیه داراست - با در نظر گرفتن تمام امور شرعی و مسائل فقهی - به مجموعه بزرگ تبدیل کرد، تا این مجموعه بزرگ بتواند مستقل باشد و بازدهی و رشد اقتصادی داشته باشد.

این پژوهشگر حوزه وقف در ادامه به تفاوت‌های بین وقف در کشورهای اسلامی و ملل غربی اشاره و اظهار کرد: در کشورهای غربی قوانین زیادی به نفع امور خیریه وضع شده است و به طور کلی امور اقتصادی مربوط به وقف و بهره‌برداری از اموال وقفی شکل‌های مختلف دارد که برای گسترش آن از کارشناسان مجرب استفاده می‌شود، همان طور که یک کارخانه نیازمند کارشناس و اهل فن است، در غرب هر کدام از موقوفات دارای کارشناسان متبحری است که برای بازدهی اقتصادی آن موقوفه فعالیت و تلاش می‌کنند.

رضایی با اشاره به تفاوت‌های قوانین وقف در اسلام و کشورهای غیر اسلامی عنوان کرد: برای مسائل خاص وقف در کشورهای اسلامی راهکارهای فقهی وجود دارد و از نظر فقهی می‌توان به گونه‌ای وقف کرد که اگر موقوفه از نظر مالی در خطر قرار بگیرد و یا ارزش اقتصادی آن پایین بیاید، بتوان آن را به شیوه دیگر تبدیل و دوباره آن را وقف کرد؛ این شیوه در کشورهای غربی به شدت مورد توجه است، اما در کشور ما این مسئله با محدودیت روبه‌رو است.

وی تصریح کرد: افرادی که می‌خواهند وقف کنند نیازمند راهنمایی هستند تا بدانند دروقف‌نامه این اختیار را به آیندگان خود بدهند که اگر موقوفه بازدهی اقتصادی خود را از دست داد و یا دیگر کاربری نداشت، آیندگان بتوانند آن را به ارزش مالی دیگری تبدیل و دوباره آن را وقف کنند. یعنی برای موقوفه‌داری‌های جدید ایجاد کنند مثل سهام و اوراق بهادار و از درآمد آن خود موقوفه را نیز گسترش دهند.

بخش‌های خیریه توان اقتصادی بالایی را دارا بوده و کارشناسان بسیار مجربی را در اختیار می‌گیرند و در بازارهای بورس حضور بسیار فعالی دارند که همه اینها نشان می‌دهد ما باید تلاش‌ها و اقدامات بسیار زیادی را در این رابطه انجام دهیم تا بتوانیم به نقطه مطلوب برسیم.

وی در پاسخ به این سؤال که نحوه مدیریتی که می‌تواند ما را به جایگاه مطلوب وقف برساند، چیست؟ بیان کرد: همانگونه که در اقتصاد مطرح می‌شود، بخش دولتی باید فقط آن بخش از امور اقتصادی را که بخش خصوصی نمی‌تواند انجام دهد، بر عهده بگیرد، اداره اوقاف هم باید تا جایی که ممکن است مدیریت و اداره موقوفه‌ها را بر عهده خود مردم و متولیان قرار دهد و از آنها حمایت کرده و اطلاع‌رسانی مناسبی نسبت به آنها انجام دهد.

این پژوهشگر حوزه وقف در ادامه تصریح کرد: هر گاه بخش‌های خصوصی مورد تعرض قرار گرفت و رو به خرابی گذاشت اداره اوقاف باید وارد عمل شده و از صدمه وارد شدن به وقف جلوگیری کند و تا جایی که ممکن است باید مردم را تشویق کرد که موقوفات را خود اداره کرده و مثل حضرت علی (ع) اداره آن را پس از فوت خود بر عهده فرزندان‌شان قرار دهند، تا بدین وسیله هم فرزندان خود را در این امر خیر شریک کنند و هم از راه اداره موقوفات زندگی فرزندان خود را تأمین کنند، چون متولیان می‌توانند زندگی خود را از درآمد موقوفه تأمین کنند.

وی در ادامه سخنان خود با تأکید بر اینکه اگر موقوفه مربوط به خانواده و خاندان خود فرد باشد، متولی تلاش بیشتری را برای اداره درست آن انجام خواهد داد، تصریح کرد: سازمان اوقاف فقط باید ناظر بر اجرای صحیح نیت واقفان و اجرای اموری باشد که مردم نمی‌توانند آن را انجام دهند.

رضایی در پاسخ به این پرسش که آیا در ایران به جنبه‌های پویایی اقتصادی وقف توجه شده است، گفت: در ایران به جنبه‌های فرهنگی و خدمات معنوی وقف توجه شده است اما با وجود اینکه در فقه شرایطی برای حفظ و بازدهی بالای اقتصادی موقوفات وجود دارد، به این مسئله که خود موقوفه بتواند سرپا بایستد و بازدهی اقتصادی بالایی داشته باشد و گسترش پیدا کند، کمتر توجه شده است.

فرهنگ وقف را با توسعه زیرساخت‌ها نهادینه کنیم

میزان این تلاش را افزایش دهد.

زیرساخت‌سازی وقف با طرح دروس مرتبط با وقف در

حوزه علمیه

وی به نقش حوزه علمیه در این مسیر نیز اشاره کرد و گفت: مطرح شدن دروس وقف به صورت تخصصی در حوزه علمیه و مباحث مربوط به روزآمد کردن آن می‌تواند در زیرساخت‌سازی وقف مؤثر باشد.

وی عنوان کرد: بزرگ‌نمایی برخی از نقاط منفی اوقاف، عدم تبلیغ به جا و درست وقف توسط دست‌اندرکاران وقف و عدم بیان این مسئله که درآمدهای وقف کجا مصرف می‌شود، عدم تبیین وقف توسط مراکز علمی که ابعاد گسترده وقف و جنبه‌های مختلف آن را بیان کنند، باعث شده است که وقف مغفول بماند، به گونه‌ای که بسیاری از مردم گمان می‌کنند که وقف فقط اهدای یک مفاتیح الجنان و یا یک جلد کلام‌الله مجید به مسجد است.

حجت‌الاسلام سیداحمد سجادی افزود: مسئله دیگری که باعث مهجور ماندن وقف شده این است که مردم نمی‌دانند برای انجام وقف به کجا مراجعه کنند؛ یک فرد واقف باید دوندگی داشته باشد و کارهای اداری انجام دهد در واقع این فرد هم از مال خود می‌گذرد و هم مجبور است قوانین اداری طولانی‌را طی کند در حالی که باید برای چنین افرادی تسریع در روند انجام کارهای اداری به وجود بیاید.

البته مدیر عامل مؤسسه فرهنگی اطلاع‌رسانی

عدم وجود زیرساخت وقف در جامعه باعث صدمه

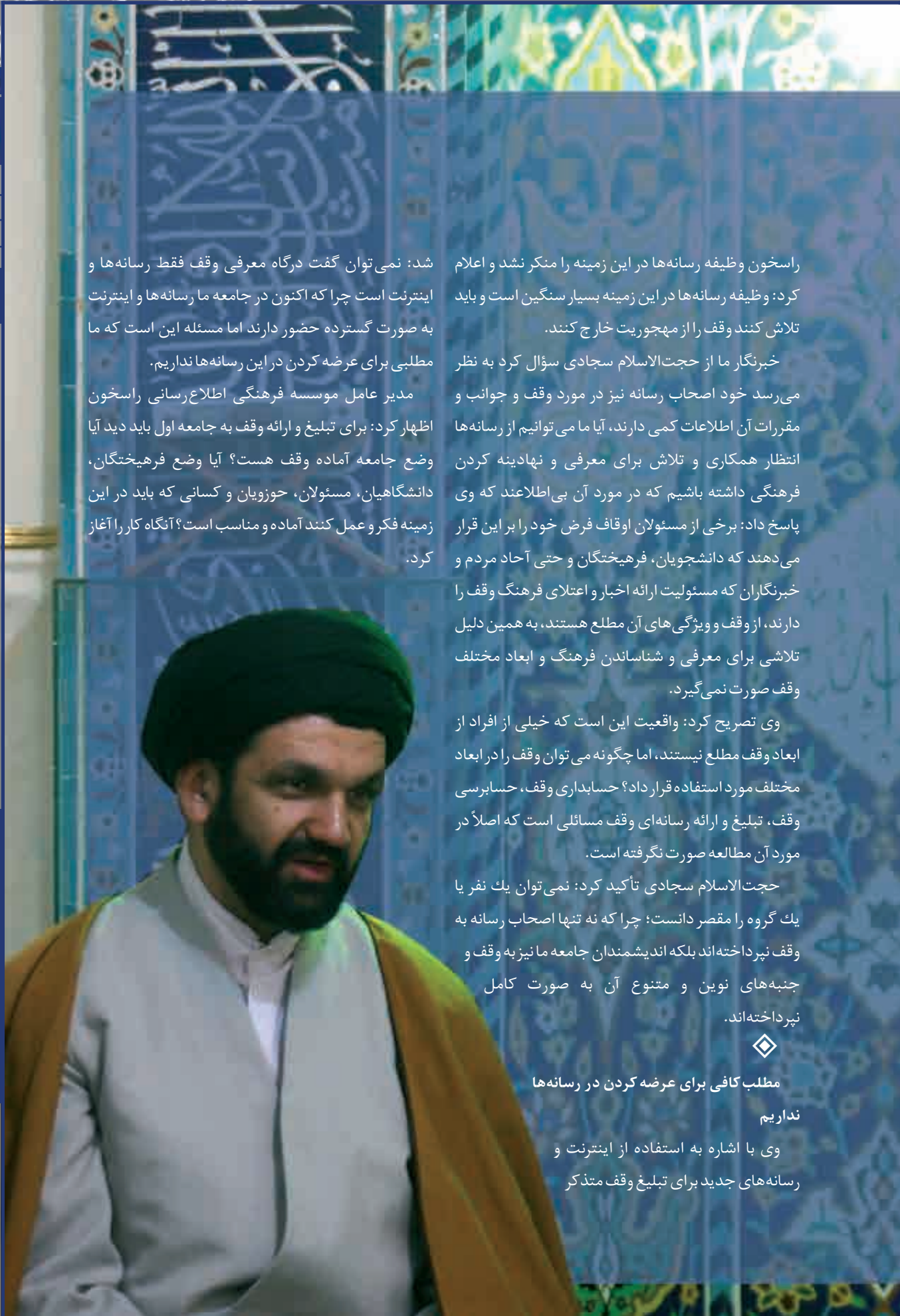
دیدن وقف شده است که باید به گسترش این زیرساخت‌ها بپردازیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین سیداحمد سجادی، مدیر عامل مؤسسه فرهنگی اطلاع‌رسانی راسخون وابسته به سازمان اوقاف و امور خیریه در پاسخ به این سؤال که بسیاری از افراد و مسئولان، رسانه‌ها را مقصر و مسئول مغفول ماندن وقف در جامعه می‌دانند، آیا از سوی رسانه‌ها در زمینه مطرح کردن وقف در جامعه کم‌کاری صورت گرفته است، گفت: در این مسئله که وقف به عنوان یک موضوع مهم در جامعه مطرح نیست فقط رسانه‌ها مقصر نیستند، بلکه مجموعه‌ای از مسائل دست به دست هم داده و موجب شده‌اند که وقف در مهجوریت قرار گیرد.

وی با ابراز تأسف از اینکه در جامعه ما بیشتر افراد در تلاش برای احیای موقوفات گذشته هستند تا ایجاد موقوفات جدید تصریح کرد: باید اول زیرساخت‌های لازم فراهم شود اگر زیرساخت‌ها آماده نباشد توقع بی‌جایی است که از مسئولان رسانه‌ها انتظار داشته باشیم در جهت ترویج وقف اقدام کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین سجادی با اشاره به نقش مقاله، کتاب و لوح‌های فشرده، مجله «وقف میراث جاویدان» و سایر اقداماتی که سازمان اوقاف در جهت زیرساخت‌سازی برای وقف انجام می‌دهد، عنوان کرد: سازمان اوقاف در حد خودش در حال تلاش است اما باید

شد: نمی توان گفت درگاه معرفی وقف فقط رسانه ها و اینترنت است چرا که اکنون در جامعه ما رسانه ها و اینترنت به صورت گسترده حضور دارند اما مسئله این است که ما مطالبی برای عرضه کردن در این رسانه ها نداریم.

مدیر عامل موسسه فرهنگی اطلاع رسانی راسخون اظهار کرد: برای تبلیغ و ارائه وقف به جامعه اول باید دید آیا وضع جامعه آماده وقف هست؟ آیا وضع فرهیختگان، دانشگاهیان، مسئولان، حوزویان و کسانی که باید در این زمینه فکر و عمل کنند آماده و مناسب است؟ آنگاه کار را آغاز کرد.

راسخون وظیفه رسانه ها در این زمینه را منکر نشد و اعلام کرد: وظیفه رسانه ها در این زمینه بسیار سنگین است و باید تلاش کنند وقف را از مهجوریت خارج کنند.

خبرنگار ما از حجت الاسلام سجادی سؤال کرد به نظر می رسد خود اصحاب رسانه نیز در مورد وقف و جوانب و مقررات آن اطلاعات کمی دارند، آیا ما می توانیم از رسانه ها انتظار همکاری و تلاش برای معرفی و نهادینه کردن فرهنگی داشته باشیم که در مورد آن بی اطلاعند که وی پاسخ داد: برخی از مسئولان اوقاف فرض خود را بر این قرار می دهند که دانشجویان، فرهیختگان و حتی آحاد مردم و خبرنگاران که مسئولیت ارائه اخبار و اعتلای فرهنگ وقف را دارند، از وقف و ویژگی های آن مطلع هستند، به همین دلیل تلاشی برای معرفی و شناساندن فرهنگ و ابعاد مختلف وقف صورت نمی گیرد.

وی تصریح کرد: واقعیت این است که خیلی از افراد از ابعاد وقف مطلع نیستند، اما چگونه می توان وقف را در ابعاد مختلف مورد استفاده قرار داد؟ حسابداری وقف، حسابرسی وقف، تبلیغ و ارائه رسانه ای وقف مسائلی است که اصلاً در مورد آن مطالعه صورت نگرفته است.

حجت الاسلام سجادی تأکید کرد: نمی توان يك نفر یا يك گروه را مقصر دانست؛ چرا که نه تنها اصحاب رسانه به وقف نپرداخته اند بلکه اندیشمندان جامعه ما نیز به وقف و جنبه های نوین و متنوع آن به صورت کامل نپرداخته اند.

مطلب کافی برای عرضه کردن در رسانه ها

نداریم

وی با اشاره به استفاده از اینترنت و رسانه های جدید برای تبلیغ وقف متذکر

گرایش مردم به موقوفات سهل الوصول تر

وی با اشاره به این مطلب که حضرت علی (ع) نیز بسیاری از چاه‌های خود را وقف حجاج و سیراب کردن مسافران کرده است و موضوع وقف جایگاه والایی در دین اسلام و سیره ائمه اطهار (ع) دارد، افزود: این اهمیت می‌طلبد که این موضوع در فرهنگ ملی ما نیز دیده شود که طبق تشخیص شورای فرهنگ عمومی هفته پایانی ماه صفر به هفته وقف و ترویج آن اختصاص پیدا کرد.

کابینی در ادامه به برکات وقف در جامعه پرداخت و تصریح کرد: وقف وسیله نزدیکی اغنیا به فقرا، ایجاد توازن اجتماعی، حل مشکلات جامعه، مانع حسرت هنگام مرگ، تأمین آینده روشن، مبین علاقه گذشتگان به آیندگان، پاسداری آیندگان از میراث گذشتگان، فقرزدایی، نشر فرهنگ اسلامی، نوع دوستی و... است.

معاون امور اوقافی و خیریه سازمان اوقاف و امور خیریه در ادامه با اشاره به این مطلب که فرهنگ وقف در کشور ما از قدمت زیادی برخوردار است، عنوان کرد:

در حال حاضر مردم از راه‌های سهل الوصولتری نظیر دادن صدقه و کمک به بیماران خاص که یکی از اشکال وقف و انفاق است در این عرصه حضور دارند.

محمد رضا کابینی، معاون امور اوقافی و خیریه سازمان اوقاف و امور خیریه، در پاسخ به این پرسش مبنی بر اینکه چرا این اهمیت در جامعه کنونی ما ملموس نیست، اظهار کرد: یکی از دلایل این موضوع این است که ما نتوانسته‌ایم آثار و برکات ناشی از فرهنگ وقف را در جامعه فرهنگ‌سازی و مردم را تشویق به حضور مستمر در این عرصه کنیم.

این مقام مسئول در سازمان اوقاف و امور خیریه در ادامه افزود: البته موضوع دیگر این است که در حال حاضر مردم از راه‌های سهل الوصولتری نظیر دادن صدقه و کمک به بیماران خاص که یکی از اشکال وقف و انفاق است در این عرصه حضور دارند.

وقف وسیله نزدیکی اغنیا به فقرا،
ایجاد توازن اجتماعی، حل
مشکلات جامعه، مانع حسرت
هنگام مرگ، تأمین آینده روشن،
مبین علاقه گذشتگان به آیندگان،
پاسداری آیندگان از میراث
گذشتگان، فقرزدایی، نشر فرهنگ
اسلامی، نوع دوستی و ... است

تأکیدات دینی و خیرخواهی مردم شرایطی را فراهم کرده است که از دیرباز این موضوع حتی در روستاهای دورافتاده قابل مشاهده است.

کابینی با تأکید بر این مطلب که وقف حالت پایداری دارد و با گذشت زمان ارزش آن نه تنها کاهش نیافته بلکه افزایش می‌یابد، اظهار کرد: در حال حاضر خیران به اشکال مختلف همچون مدرسه‌سازی و حضور در مراسم‌های مختلف نسبت به فقرا احساس مسئولیت می‌کنند و به نظر می‌رسد مردم با توجه به ارزش بالای زمین به انجام وقفات ریالی راغب شده‌اند.

شعب تخصصی ویژه وقف امری ضروری است

وی افزود: البته در این میان تقویت شعب تخصصی

ویژه وقف امری ضروری است که امیدوارم مورد توجه مسئولان قوه قضائیه قرار گیرد.

وقف نسبت به سال‌های قبل از انقلاب از رشد قابل

ملاحظه‌ای برخوردار است

معاون امور اوقافی و خیریه سازمان اوقاف و امور

خیریه درباره ارزیابی کمی و آماری رشد صورت گرفته در زمینه وقف گفت: با مطالعات انجام شده، وقف نسبت به سال‌های قبل از انقلاب از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار است به نحوی که در حال حاضر ۱۶ هزار و ۲۰۰ وقف جدید داشتیم البته در این میان افرادی هستند که در دفترخانه‌ها اقدام به

برای مبارزه با پدیده موقوفه
خواری دو اقدام را در دستور کار
داریم؛ نخست حضور فعال
سازمان اوقاف و امور خیریه در
شورای حفظ حقوق بیت‌المال و
دیگری طرح این پرونده‌ها در
قوه قضائیه

وقف می‌کنند و اسناد را به اطلاع سازمان نمی‌رسانند. باشد.

تغییر نام موقوفات عامل مهمی در افول سنت وقف است

سال‌های گذشته به صورت جدی وجود داشت و بسیاری از خیران تمایل زیادی به وقف اموال خود داشتند، افزود: مسئله وقف در يك مدت زمان خاصی به افول رسید اما در حال حاضر دوباره از سر گرفته شده و در بسیاری از استان‌ها و شهرها شاهد آن هستیم که خیرین اموال و دارایی‌های خود را برای بیمارستان، مدرسه و... وقف می‌کنند که به طور قطع این اقدام جزئی از باقیات‌الصالحات است.

وجود بروکراسی اداری خاص باعث پشیمانی بسیاری از واقفان می‌شود
وی در بخش دیگری از سخنان خود با یادآوری اینکه در حال حاضر برای انجام عمل وقف تشکیلات و بروکراسی اداری خاصی وجود دارد اظهار کرد: وجود تشکیلات و بروکراسی اداری خاص و سرگردانی در ادارات مختلف برای وقف يك ملك یا اموال سبب می‌شود تا بسیاری از واقفان از انجام عمل وقف پشیمان شده و اموال خود را وقف نکنند.
استاد دانشگاه شهید بهشتی در ادامه با یادآوری اینکه

طی سال‌های گذشته در بخشی از موقوفات شاهد آن بوده‌ایم که نام متولیان وقف تغییر کرده و متولیان را تغییر داده‌ایم که همین مسئله سبب بروز مشکلات و موانعی بر سر راه ترویج فرهنگ وقف شده زیرا به هر حال يك واقف دوست دارد که نامش بر روی ملك وقفی باشد و البته از نظر شرع و عرف نیز باید این اتفاق بیافتد و هیچ کس مجاز نیست که نام املاک وقفی را تغییر دهد.

حسین باهر، جامعه‌شناس و مدرس دانشگاه شهید بهشتی به دلایل افول مسئله وقف طی چند سال گذشته اشاره کرد و افزود: تعویض نام اموال وقفی از جمله دلایل افول و فراموشی وقف بوده است و در این میان عده‌ای اموالی را که به نام فرد واقف بوده تغییر نام داده و از این طریق سبب ناراحتی و ایجاد بی‌اعتمادی میان واقفان شده‌اند زیرا به هر حال يك واقف به طور طبیعی علاقه‌مند است که نام نیک او بر روی ملك وقف شده باقی بماند.
وی در ادامه با بیان اینکه وقف اموال از سوی خیران و واقفان

این سازمان‌ها است که دولت نباید وارد این مسئله شده و تنها کار حمایت، هدایت و ارشاد آن را بر عهده بگیرد.

استاد دانشگاه شهید بهشتی در ادامه این بخش از گفت‌وگو اظهار کرد: انجام امور وقف و به طور کلی فعالیت سازمان اوقاف و امور خیریه نباید دستوری، فرمایشی و یا دستورالعملی باشد و هر چند که قاعده و قانون دارد اما دولت فقط باید نظارت داشته باشد تا مبادا کسی از حدود خود خارج شود و به طور کلی سازمان اوقاف باید تلاش کند تا انجام فعالیت‌های این سازمان را به مردم واگذار کند.

مدیریت شایسته می‌تواند اموال و دارایی‌های افراد خیر را به

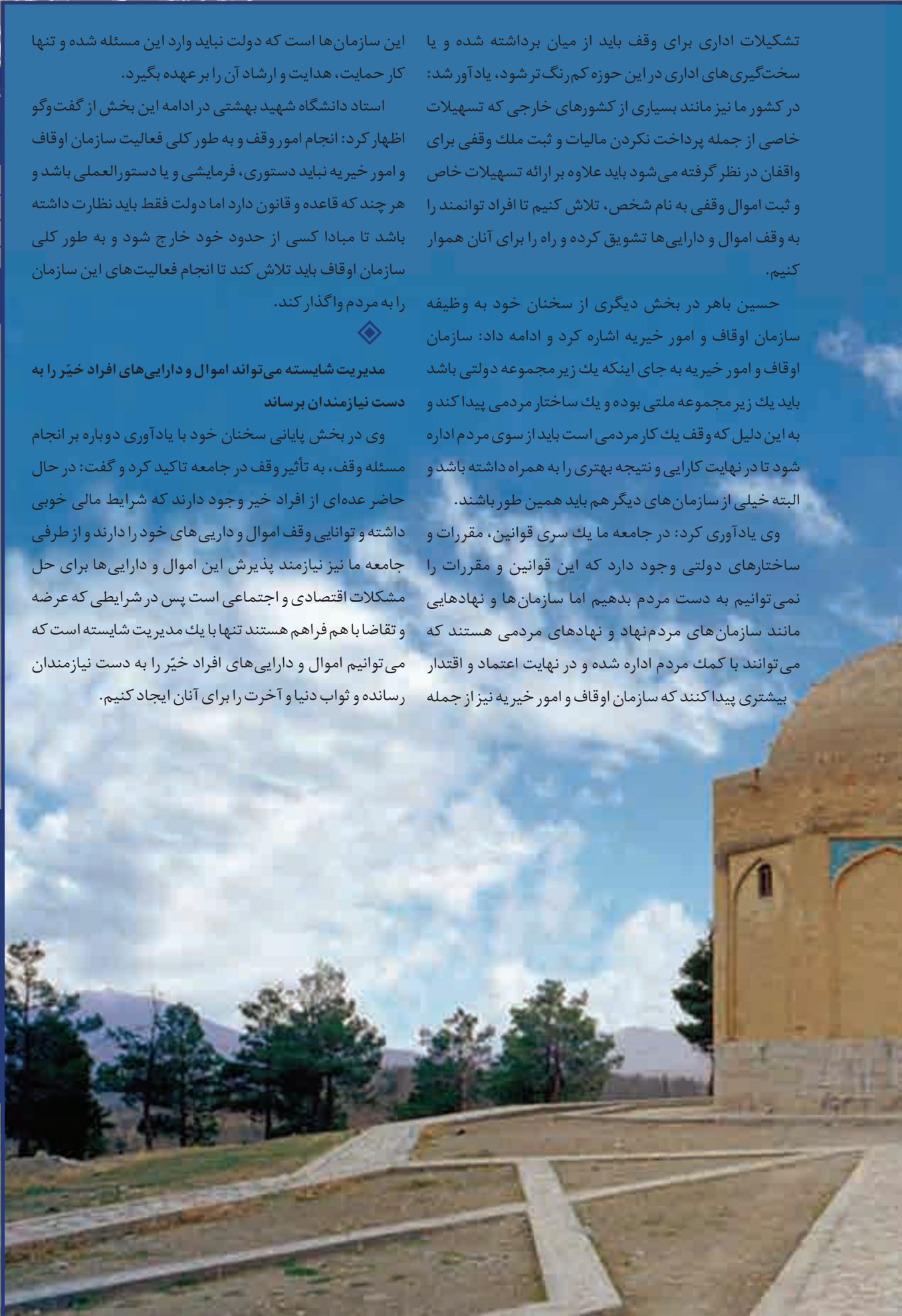
دست نیازمندان برساند

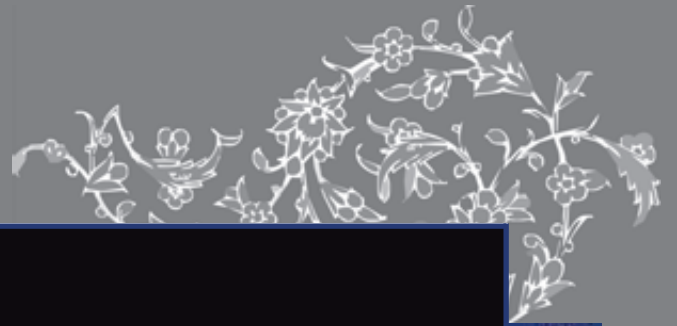
وی در بخش پایانی سخنان خود با یادآوری دوباره بر انجام مسئله وقف، به تأثیر وقف در جامعه تأکید کرد و گفت: در حال حاضر عده‌ای از افراد خیر وجود دارند که شرایط مالی خوبی داشته و توانایی وقف اموال و دارایی‌های خود را دارند و از طرفی جامعه ما نیز نیازمند پذیرش این اموال و دارایی‌ها برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی است پس در شرایطی که عرضه و تقاضا با هم فراهم هستند تنها با یک مدیریت شایسته است که می‌توانیم اموال و دارایی‌های افراد خیر را به دست نیازمندان رسانده و ثواب دنیا و آخرت را برای آنان ایجاد کنیم.

تشکیلات اداری برای وقف باید از میان برداشته شده و یا سخت‌گیری‌های اداری در این حوزه کم‌رنگ‌تر شود، یادآور شد: در کشور ما نیز مانند بسیاری از کشورهای خارجی که تسهیلات خاصی از جمله پرداخت نکردن مالیات و ثبت ملک وقفی برای واقفان در نظر گرفته می‌شود باید علاوه بر ارائه تسهیلات خاص و ثبت اموال وقفی به نام شخص، تلاش کنیم تا افراد توانمند را به وقف اموال و دارایی‌ها تشویق کرده و راه را برای آنان هموار کنیم.

حسین باهر در بخش دیگری از سخنان خود به وظیفه سازمان اوقاف و امور خیریه اشاره کرد و ادامه داد: سازمان اوقاف و امور خیریه به جای اینکه یک زیرمجموعه دولتی باشد باید یک زیرمجموعه ملتی بوده و یک ساختار مردمی پیدا کند و به این دلیل که وقف یک کار مردمی است باید از سوی مردم اداره شود تا در نهایت کارایی و نتیجه بهتری را به همراه داشته باشد و البته خیلی از سازمان‌های دیگر هم باید همین طور باشند.

وی یادآوری کرد: در جامعه ما یک سری قوانین، مقررات و ساختارهای دولتی وجود دارد که این قوانین و مقررات را نمی‌توانیم به دست مردم بدهیم اما سازمان‌ها و نهادهایی مانند سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای مردمی هستند که می‌توانند با کمک مردم اداره شده و در نهایت اعتماد و اقتدار بیشتری پیدا کنند که سازمان اوقاف و امور خیریه نیز از جمله

غفلت از نقش مؤثر وقف در تکامل جامعه

تأکید داشتند و علت این تأکید، نقش تأثیرگذار وقف در روند تکاملی جامعه است.

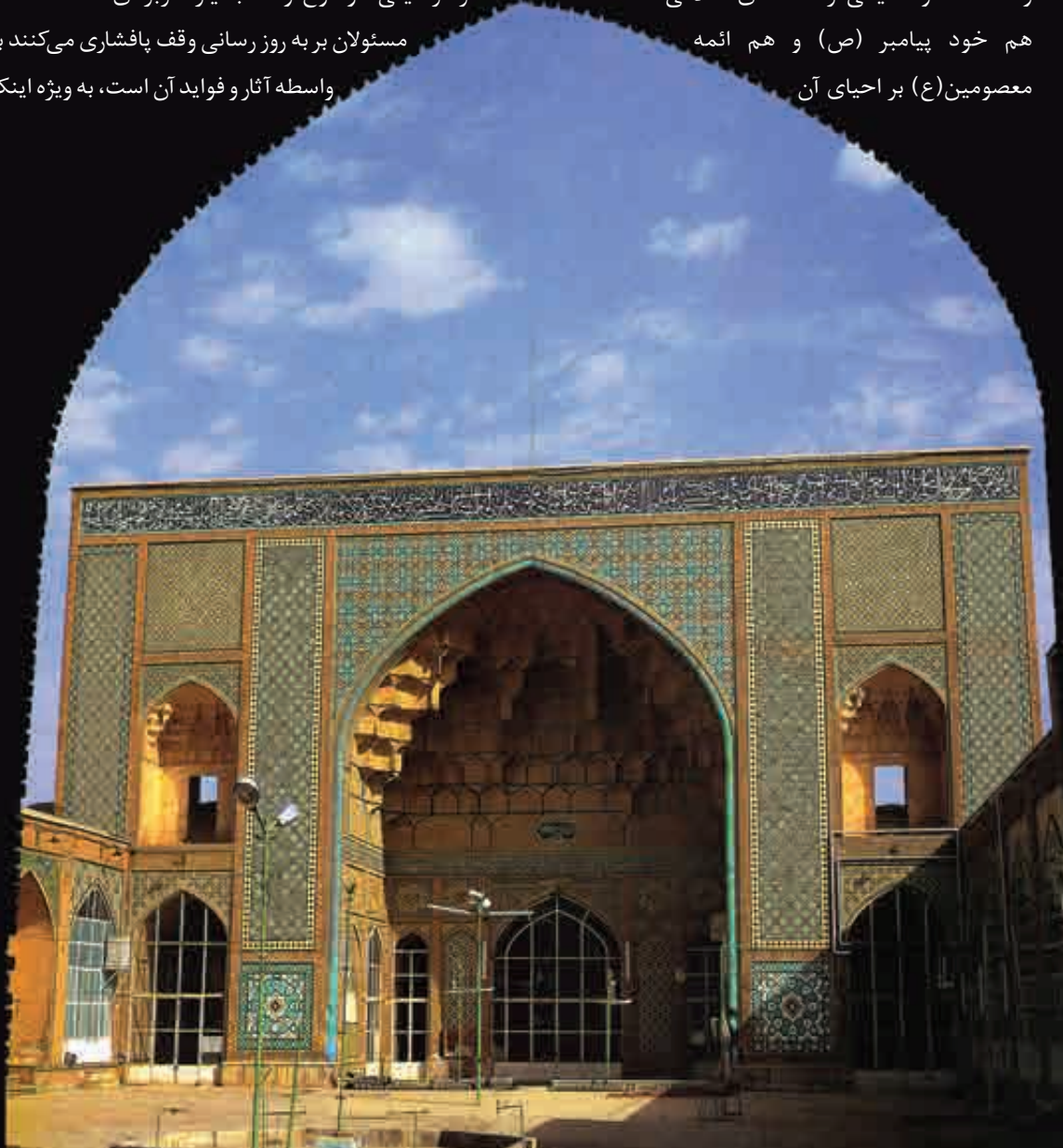
وی در تعریف و تشریح وقف و کاربردهای آن گفت: همانطور که از مفهوم وقف پیداست، نه قابل انتقال و داد و ستد و نه قابل جابه جایی است، در مکتب اسلام بحث وقف و موقوفات از تنوع خوبی برخوردار است و می تواند هم در عرصه اجتماعی و هم در عرصه فرهنگی و اقتصادی و ... مؤثر باشد.

حجت الاسلام ناظمی ادامه داد: برای تأمین منبع مالی مراکز دینی موضوع وقف بسیار کاربردی است لذا اگر مسئولان بر به روز رسانی وقف پافشاری می کنند به واسطه آثار و فواید آن است، به ویژه اینکه

وقف یکی از سنت های اسلامی است که هم خود پیامبر (ص) و هم ائمه معصومین (ع) بر احیا آن تأکید داشتند و علت این تأکید، نقش تأثیرگذار وقف در روند تکاملی جامعه است.

حجت الاسلام والمسلمین غلامرضا ناظمی، مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان قم، در ابتدای صحبت خود از غفلت و بی توجهی به وقف سخن گفت و تصریح کرد: یکی از مباحث بسیار مهمی که مورد غفلت و بی توجهی قرار گرفته، مسئله وقف است، وقف یکی از سنت های اسلامی است که هم خود پیامبر (ص) و هم ائمه معصومین (ع) بر احیای آن

ناظمی در پاسخ به این سؤال که چرا وقف مانند گذشته در جامعه مورد اقبال نیست، عنوان کرد: این مسئله متأثر از چند مطلب است؛ در دوران های مختلف تاریخی وقف کم و بیش تزلزل داشته است در دوران رضا شاه با توجه به اینکه وقف به عنوان يك ابزار ارزشمند دردست علمای دینی و مراکز فرهنگی مردمی قرار داشت و با رشد آن دودمان سلطنت بر باد می رفت، لذا شاهان پهلوی تصمیم بر این داشتند که موقوفات را در قالب اصلاحات ارضی و زمین های ۹۹ ساله از بین ببرند تا به مرور زمان مسئله وقف از جایگاه خود دور شود.

وی ادامه داد: یکی دیگر از مشکلاتی که باعث شده وقف کمرنگ شود، این است که شاید به نیت واقف عمل نمی شد، در اعصار مختلف افرادی بودند که به نیت واقفان عمل نکردند به همین دلیل در بین علاقه مندانی که می خواستند وقف نامه بنویسند وحشت ایجاد می شد، در بعد از جمهوری اسلامی تحولاتی را شاهد هستیم اما اگر بخواهیم میزان موقوفات را با زمان های قبل مقایسه کنیم، زیاد نیست.

وی مشکل سومی که به وقف صدمه رسانده را تصورات اشتباه برخی عنوان و تصریح کرد: برخی فکر می کردند که مجموعه اوقاف متعلق به دوران جمهوری اسلامی ایران است و سازمان اوقاف اقدامات لازم در این زمینه را انجام خواهد داد در حالی که اوقاف از سالیان گذشته وجود داشته است. از طرف دیگر برخی از کسانی که در سازمان اوقاف بودند به این مسئله نیز توجه نداشتند که روح بی اعتمادی در مردم ایجاد شده است. در حال حاضر ما شاهد این معنا نیستیم چراکه نماینده ولی فقیه سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه است و صراحتاً در همه استان ها و مراکز تأکید بر این بوده که هر کس موقوفه ای داشته باشد به ثبت برساند و اوقاف به عنوان يك سازمان در خدمت مجموعه نظام بتواند آن چیزی که در وقف نامه ها

وقف حتی از مشکلاتی که برخی اعتبارات دولتی ما با آن مواجه هست، مستثنی است.

وی به تشریح مسائلی پرداخت که دولت یا نمی تواند آنها را انجام دهد و یا در صورتی که بخواهد به دلیل روندهای اداری به زمان زیادی نیاز است اما وقف به راحتی این معضلات اجتماعی را حل می کند و با ذکر يك مثال عنوان کرد: تصور کنید کسی به دلیل دین و یا قرض زندانی شده است، این فرد چگونه باید آزاد شود؟ کسی نیست که به این فرد کمک کند، خوشبختانه برخی از موقوفات مادر سراسر کشور مرتبط با این قضیه است یعنی واقف با این نیت زمین، ملک یا مجموعه ای را وقف کرده تا عواید آن موقوفه صرف آزادی زندانیان شود.

مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان قم با اشاره به وجود برخی از مراکز حمایتی به لزوم داشتن موقوفات به روز برای این مراکز اشاره و تصریح کرد: مراکز حمایت از ایتم، سالمندان، بیماران و ... نمی توانند برای هر کاری از اعتبارات دولتی استفاده کنند اما اگر این مراکز موقوفاتی داشته باشند از درآمد آن موقوفات می شود این مجموعه ها را پرچرخاند و بدین وسیله متکی به کس دیگری هم نمی شوند.

وی با تأکید به ریشه داری وقف به دلایل تلاش برای احیای آن اشاره کرد و گفت: در اثر اهمیتی که گذشتگان ما بر مسئله وقف داشتند و از آن به خوبی استفاده می کردند موقوفات بسیاری برای ما باقی مانده است و اگر امروز به دنبال احیای موقوفات هستیم ولو اینکه متعلق به ۱۰۰ یا ۲۰۰ سال قبل باشد، به این دلیل است که وقف در اصل صدقه جاریه است یعنی چه در زمان حیات انسان و چه در دوران مرگ وی عواید آن صرف نیت واقف می شود، یعنی فرد در وقف نامه قید می کند که این موقوفه صرف چه مسائل و مواردی شود و الی الابد و برای همیشه تاریخ حفظ شود و زنده بماند.

در وقف نامه های خودشان متولی تعیین کنند، مثلاً در وقف نامه مقرر کنند تا زمانی که زنده هستند خودشان وقف نامه را اجرا کنند و برای بعد از مرگشان نیز مشخص کنند مثلاً اولادشان یا هر کس دیگری به وقف نامه عمل کند.

ناظمی در مورد نقش وقف در جامعه اسلامی تأکید کرد: همه تلاش وقف برای تحول آفرینی در جامعه است، وقف و موقوفات سرمایه و میراث گرانبهایی است که در اختیار جامعه اسلامی است، اگر ما در خصوص وقف تلاش کنیم تأثیر خود را ایجاد خواهد کرد، حتی کمک خوبی برای دولت اسلامی می تواند باشد؛ شاخصه، آثار و ارزشی در وقف وجود دارد که اگر به روز شود و در عرصه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می تواند مؤثر باشد و بخش عمده ای از معضلات جامعه را مرتفع کند.

هست را اجرا کند و اکنون ما تلاش داریم این مشکلات را به سرعت رفع کنیم تا روح اعتماد را در بین مردم ایجاد کنیم و مردم احساس کنند که اگر وقف نامه ای در اختیار اوقاف قرار داده شد دیگر به هیچ وجه سرمایه او هدر نخواهد رفت و وقف وی به اجرا گذاشته شده است.

ما بر دخالت مستقیم در موقوفات تأکید نداریم

خبرنگار ما از مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان قم سؤال کرد بهترین نحوه مدیریتی که می توان بر روی موقوفات اعمال کرد چیست نظارت یا اداره مستقیم موقوفات؟ وی ضمن تأکید بر این موضوع اظهار داشت: ما بر دخالت مستقیم در موقوفات تأکید نداریم و بیشتر تمایل داریم که افرادی که اقدام به وقف می کنند

دو هفتاد و نهم

راهی

سال ششم

شماره ۸۱

دی ماه ۱۳۸۹

۶۷

فصل چهارم

راهکارهای ارتقای جایگاه و ترویج وقف

وقف در آینه قرآن و سنت

رسانه‌ها مردم را به انجام وقف‌های قرآنی تشویق کنند

یکی از موقوفات مورد نیاز جامعه امروزی ما وقف برای فعالیت‌های قرآنی است و رسانه‌ها مردم را به انجام وقف‌های قرآنی تشویق کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین علی محمدی، نماینده ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه، با بیان این مطلب و در پاسخ به این سوال که آیا برنامه‌ای برای تشویق مردم به انجام وقف‌های قرآنی در نظر دارید، عنوان کرد: یکی از موقوفات مورد نیاز جامعه امروزی ما وقف برای فعالیت‌های قرآنی، مثلاً چاپ و توزیع قرآن است. وی ادامه داد: افراد علاقه‌مند در سطح جامعه، برای قرائت و

حفظ قرآن کریم بسیارند، اما برخی توانایی حضور در محافل و مجالس آموزش قرآن و یا تأمین هزینه‌های آن را ندارند که این امور در قالب وقف‌های قرآنی محقق می‌شود، یا مثلاً تشویق جوانان و نوجوانان برای فعالیت‌های قرآنی در قالب مسابقات. نماینده ولی فقیه در سازمان اوقاف و امور خیریه از خبرنگار ما درخواست کرد در این

رابطه اطلاع‌رسانی انجام دهند تا افراد خیریه که علاقه‌مند هستند، در این رابطه به وقف اقدام کنند. وی در مورد تغییر نام برخی موقوفات که به نظر بسیاری از کارشناسان به فرهنگ وقف صدمه وارد کرده است، گفت: نام بعضی از موقوفات از لحاظ سیاسی و اجتماعی با مبانی اعتقادی ما سازگار نیست، به همین دلیل چاره دیگری وجود ندارد و باید نام آن موقوفات تغییر داده شود.

در این بخش از گفت‌وگو سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه در پاسخ به این پرسش که آیا سازمان اوقاف برای تشویق مردم به انجام وقف‌های کوچک مانند وقف آب سردکن و یا وقف‌هایی که برای امامزادگان و مساجد صورت می‌گیرد، برنامه‌ای دارد و آیا گمان نمی‌کنید تشویق مردم به انجام چنین وقف‌هایی به رشد فرهنگ عمومی وقف در سطح جامعه کمک کند؟ اظهار کرد: وقف‌های کوچک به لحاظ اجتماعی بسیار خوب، اما اداره آن بسیار مشکل است، مثلاً آب سردکنی که مثال زدید، کار بسیار خوبی است اما حفظ، نگهداری و اداره کردن این موقوفات بسیار مشکل است و یک تیم قوی و سرمایه کلان لازم دارد.

وی با مثبت ارزیابی کردن پیشنهاد خبرنگار ما در این باره گفت: برای اینکه بتوانیم هم از موقوفات کوچک استفاده کنیم و هم اداره و مدیریت آن کم هزینه و با مشکلات کمتری همراه باشد، باید با کارشناسان در این رابطه صحبت شود.

حجت‌الاسلام محمدی در پاسخ به این پرسش که آیا می‌توانیم امیدوار باشیم قانون موقوفات - که فقط وقف‌هایی که مالیت دارد را به عنوان وقف می‌پذیرد و دارایی‌های جدید مثل سهام و پول را شامل نمی‌شود - تغییر پیدا کرده و با توجه به شرایط روز قانون جدیدی وضع شود؟ اظهار کرد: این مسئله بحث شرعی دارد که باید متناسب با آن کار تخصصی و شرعی صورت گیرد که یکی از برنامه‌های آتی سازمان اوقاف انجام کار کارشناسی در همین رابطه است.

نام بعضی از موقوفات از لحاظ سیاسی و اجتماعی با مبانی اعتقادی ما سازگار نیست، به همین دلیل چاره دیگری وجود ندارد و باید نام آن موقوفات تغییر داده شود

آستان قدس رضوی؛ بزرگ‌ترین موقوفه جهان

روی اسناد و دفترهای باقی مانده از زمان نادرشاه، تمامی موقوفات در طوماری ثبت و نگهداری شود. این طومار که به «طومار علیشاهی» معروف است، شامل صورت موقوفات، موارد مصرف و نام واقفان است. طومار معتبر دیگری به نام «طومار عضدالملک» وجود دارد که در دوره ناصرالدین شاه قاجار ثبت و تنظیم شده و به مهر و امضای عده‌ای از علمای اسلام هم رسیده است. تردیدی نیست که آستان قدس رضوی بزرگترین موقوفه جهان است و در بین بقیه ملت‌ها و مذاهب، چنین مؤسسه و بنیاد فرهنگی و مذهبی با این عظمت و گستردگی وجود ندارد، زیرا هم اکنون بیش از یک‌هزار سند و مدرک وقف در این آستان مقدس وجود دارد. اگرچه از دوران قبل از صفویه هیچ سندی مبنی بر وقف املاک و اموال غیرمنقول باقی نمانده، اما موقوفات دوره صفویه حدود ۴۰ درصد موقوفات این آستان مقدس را شامل می‌شود. هر چند در موزه، قرآن‌ها و اشیای عتیقه‌ای وجود دارد که قبل از صفویه وقف شده یا تاریخ آن به هزار سال می‌رسد، اما به نظر می‌رسد اکثر وقف‌نامه‌های آن دوران از بین رفته است که موقوفات غازان خان مغول از آن جمله است. حقیقت این است که اکنون اگر نگاهی به مؤسسات زیر مجموعه آستان قدس رضوی داشته باشیم، خواهیم دید که این نهاد مقدس در هر زمینه‌ای برای خدمات رسانی به مردم گام برداشته، از خدمت به قرآن گرفته تا تبلیغ شعائر دینی و مذهبی، ایجاد فضاهای مناسب برای زیارت، عرضه محصولات فرهنگی، تا مدرسه‌سازی و مسجدسازی در روستاهای دوردست و شهرستان‌ها و مناطق محروم، احداث مساجد بین راهی و تأسیس درمانگاه و بیمارستان‌های مجهز، ایجاد دانشگاه و... تولید مواد غذایی، کارهای عمرانی و هزار خدمت دیگر که هر چه قدر کلام طولانی شود، باز موردی از آن جا خواهد ماند و همه این مسائل زیر سایه خیرات و موقوفات متعلق به آستان قدس رضوی است. اکنون تبلور وقف این صدقه جاریه در آستان قدس رضوی به خوبی دیده می‌شود و هر محقق می‌تواند با بررسی شرایط امروز با کل تاریخ بارگاه منور رضوی، به این نکته پی ببرد که چگونه می‌تواند موقوفات منشأ خیر و نیکی باشد و این موقوفات با نیت خیر واقفان همچنان ادامه دارد.

منبع: فصلنامه وقف میراث جاویدان، پاییز و زمستان ۱۳۸۰ - شماره ۳۵ و ۳۶، پایگاه اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی و سایت اطلاع‌رسانی راسخون

آستان قدس رضوی بی‌تردید بزرگ‌ترین موقوفه جهان است و در بین بقیه ملت‌ها و مذاهب، چنین مؤسسه و بنیاد فرهنگی و مذهبی با این عظمت و گستردگی وجود ندارد و هم‌اکنون بیش از یک‌هزار سند و مدرک وقف در این آستان مقدس وجود دارد.

دوست داشتن اهل بیت (ع) آمیخته به جان شیعیان جهان به خصوص شیعیان ایران اسلامی است؛ این عشق و علاقه موجب شده است ایرانیان در طول تاریخ به هر وسیله و بهانه‌ای تلاش کنند ارادت و علاقه خود را به اهل بیت (ع) به منصفه ظهور برسانند و چه راهکار و روشی بهتر از وقف برای اهل بیت (ع) که خیراتی همیشگی و جاودانه است.

مسلمانان و شیفتگان امام رضا (ع) از هنگام شهادت آن حضرت برای هزینه نگهداری از این مزار شریف، اموال و رقباتی را وقف کرده‌اند؛ یعنی سند ملک و املاک خود را برای همیشه به نام علی بن موسی الرضا (ع) کرده‌اند که از فوائد و درآمد باغ، زمین، ملک و... برای نگهداری این بارگاه عزیز و پذیرایی از عاشقان این آستان استفاده شود.

قدیمی‌ترین سند موجود وقف به سال ۹۳۱ هجری قمری و به نام «عتیق علی بن احمد ملک طوسی» بازمی‌گردد؛ در حالی که وجود برخی از قرآن‌های وقفی، سنت وقف را تا سده چهارم یعنی حدود سال ۳۹۳ هجری قمری به عقب می‌برد، پس از آن وقف‌نامه علاءالدین حاجی قدمت بیشتری دارد که تاریخ آن سال ۹۳۳ هجری قمری را نشان می‌دهد. واقف آن ۵/۱۸ سهم از مزرعه احمدآباد تربت حیدریه را برای ساختن رباطی در بلوک رخ برای استراحتگاه زوار و فرش و روشنایی حرم مطهر وقف کرده است. مجموعه موقوفات آستان قدس رضوی به دو بخش؛ اموال منقول و غیر منقول تقسیم می‌شود. اموال منقول شامل: قرآن‌ها، کتاب‌های خطی، جواهرات، اشیای نفیس، ظروف، پارچه‌ها، تابلوها و... است که بیشتر در موزه‌ها و خزانه نگهداری می‌شود و اموال غیرمنقول شامل: املاک، اراضی، کشتزارها، باغ‌ها، نهرها، ابنیه و عمارت‌ها هستند که هر کدام طبق مقررات خاص خودشان اداره می‌شوند. اسناد تمام این موقوفات در مخزن اسناد و کتب خطی آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود. علی قلیخان مشهور به علیشاه، والی خراسان که برادرزاده نادرشاه بود، دستور داد تا از

مردم را با نقش عظیم وقف در تاریخ اسلام آشنا کنیم

را جلب اطمینان مردم عنوان کرد و افزود: مردم باید اطمینان بیابند که شرط و حرکتشان مورد مصادره دولت و یا زورمندان قرار نگیرد، چرا که وقتی مردم اطمینان نداشته باشند، به وقف اقدام نمی‌کنند.

آیت‌الله تسخیری تأکید کرد: امروزه متأسفانه در جهان اسلام اینگونه شده است که اوقاف را دولت‌ها در اختیار می‌گیرند و به نفع مقاصد و اهداف منحرفشان صرف می‌کنند، لذا باید تضمین کرد که سازمان‌های اوقاف طبق شرط واقف عمل خواهند کرد و این اطمینان را به وجود آورد.

وی سومین نکته مهم را توجه به تاریخ و فواید وقف عنوان کرد و افزود: نکته مهم دیگر این است که باید تاریخ وقف را به مردم گفت، مردم باید بدانند که وقف در تاریخ اسلام چه نقش عظیمی در منافع عمومی داشته و اثرات خوبی به جا گذاشته است.

مردم باید بدانند که وقف در تاریخ اسلام چه نقش عظیمی در منافع عمومی داشته و اثرات خوبی به جا گذاشته است.

آیت‌الله محمدعلی تسخیری، دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، با بیان این مطلب و با اشاره به نحوه تشویق مردم به وقف عنوان کرد: در این زمینه اعتقاد من بر این است که اولاً باید فرهنگ وقف را گسترش داد تا مردم بدانند که چه ثواب عظیمی در وقف هست و اینکه با این حرکت می‌توانند کنترل پول‌های خودشان را تا ابد خودشان به دست بگیرند؛ باید این مسائل را به مردم گفت و آن‌ها را تشویق کرد، این حرکت را پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) انجام داده‌اند.

وی مسئله دومی که در تشویق مردم به وقف مهم است

وقف راهی يك طرفه برای سوق دادن مالکیت‌های خصوصی

به سمت اهداف عمومی است

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی مسئله وقف را طرحی زیبا برای سوق دادن اموال شخصی یعنی ملکیت خصوصی به سمت ملکیت عمومی دانست و عنوان کرد: وقف یعنی يك راه يك طرفه که مالکیت‌های خصوصی به سمت اهداف عمومی سوق داده می‌شود و خوبی این مسئله این است که فرد می‌تواند

مالکیت خصوصی خود را تا ابد به این سمت تخصیص بدهد؛ چون یکی از شرایط وقف ابدی بودن آن است.

وی افزود: این شرط که واقف می‌تواند تضمین کند که اموالش در مسیر دلخواه او خرج می‌شود يك نکته زیبا است، به علاوه قصد قربت نیز در این کار مطرح است، اگر چه بعضی معتقد نیستند که در وقف، قصد قربت لازم است ولی رأی ارجح این است که قصد قربت وجود داشته باشد چرا که در تعریف وقف گفته شده است که اصل را نگه می‌داریم و این اصل باید فی سبیل الله باشد.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی ادامه داد:

وقف تا ابد به انسان قدرت حاکمیت بر پولش را می‌دهد، چرا که آخرین حدی که پول باقی می‌ماند، زمان مرگ است و وقتی فرد از دنیا رفت مالکیت معنی ندارد و فرد دیگر کنترلی بر ثروتش ندارد، ولی وقتی که فردی وقف می‌کند، می‌تواند تا ابد سرنوشت پولش را مشخص کند و ثوابش هم در طول زمان، هر چه طول بکشد، استمرار خواهد داشت.

داشته باشد می‌تواند محل وقف قرار بگیرد؛ چه زمین باشد، چه مالکیت‌های معنوی مثل اختراعات، حتی پول قابل وقف کردن است به شرطی که مالیت آن باقی بماند؛ یعنی می‌شود مقدار زیادی پول را برای قرض دادن با تضمین برگشت وقف کرد.

وقف هر چه بیشتر به سمت نفع عمومی باشد، ثوابش بیشتر است

آیت‌الله تسخیری در مورد وقف‌های کوچک و میزان ثواب آنها، گفت: مسئله بزرگی و کوچکی یا کم بودن در اسلام مطرح نیست و هر چه

وقف بیشتر در نفع عمومی باشد، ثوابش بیشتر است و محدودیتی در این زمینه وجود ندارد، می‌توان يك اتاق کوچک را وقف کرد و یا يك زمین بزرگ و فقط شرط این است که قدرت دوام داشته باشد.

آیت‌الله تسخیری در پاسخ به این پرسش که اگر واقفی در وقف‌نامه خود خواهان نامگذاری موقوفه به نام خودش باشد، ولی فرد خوب و خوش نامی در تاریخ معرفی نشده باشد، آیا ما اجازه تغییر نام موقوفه را داریم؟ که وی پاسخ داد: نه، نمی‌توان نام موقوفه را تغییر داد، واقف هر کسی که باشد، باید شرطش را مراعات کرد، مگر اینکه از حیث انتفاع ساقط شده باشد؛ مثلاً

اگر کسی برای حرم حضرت معصومه (س) شمع وقف کرده باشد با توجه به اینکه اکنون دیگر شمع کاربرد ندارد، می‌توان آن را به نزدیکترین چیز به نیت واقف مبدل کرد، اما شرط واقف را باید کاملاً در نظر گرفت؛ این مطلب هم عمومی است هر امر خیری مثلاً برای غذا دادن به حیوانات ولگرد یا هر چیز دیگری که نیت واقف باشد، باید به آن

هر آنچه قدرت دوام داشته باشد می‌تواند محل وقف قرار بگیرد؛ چه زمین باشد، چه مالکیت‌های معنوی مثل اختراعات، حتی پول قابل وقف کردن است به شرطی که مالیت آن باقی بماند

اگر چه بعضی معتقد نیستند که در وقف، قصد قربت لازم است ولی رأی ارجح این است که قصد قربت وجود داشته باشد چرا که در تعریف وقف گفته شده است که اصل را نگه می‌داریم و این اصل باید فی سبیل الله باشد

عمل کرد.

آیت‌الله تسخیری در پاسخ به این پرسش که آیا وقف پول و سهام صحیح است یا خیر، تأکید کرد: هر آنچه قدرت دوام صورت گیرد فقط در این حالت وقف درست نیست.

وی در پایان افزود: اگر برای انجام کارهای حرام، وقفی صورت گیرد فقط در این حالت وقف درست نیست.

آیت‌الله یحیی عابدی پیشنهاد کرد: تأسیس بانک به همت سازمان اوقاف برای سرمایه‌گذاری در وقف

شد، اظهار کرد: اکنون در کشور بانک‌های متعددی تأسیس می‌شود، می‌توان بانکی را نیز به وسیله اوقاف تأسیس کرد تا به سرمایه‌گذاری در وقف کمک کند.

با بیان بهترین روش و راهکار مدیریت موقوفات، گفت: نباید مدیریت موقوفات دولتی باشد از سویی هم نباید تنها به متولیان واگذار شود چرا که متأسفانه در برخی موارد مشاهده می‌شود که متولیان به وقف خیانت می‌کنند؛ اداره موقوفات باید توسط هیئت امنایی متشکل از؛ نماینده دولت، نماینده مراجع تقلید، نماینده

تجارت، نماینده بانوان و نماینده متولیان اداره شود.

آیت‌الله عابدی به عنوان نمونه به موقوفه کاشانک واقع در جاده قم اشاره کرد و گفت: انیس الدوله یکی از همسران ناصرالدین شاه بوده که این مکان را وقف کرده است اما بسیاری از رقبات آن از بین رفته در حالی که این موقوفه ارزش تاریخی داشته و حتی در کتاب ناسخ‌التواریخ وقف‌نامه این موقوفه مطرح شده است.

شاگرد درس خارج مرحوم آیت‌الله العظمی بروجردی (رض) با اشاره به اینکه در گذشته موقوفات زیادی برای ساخت مدرسه و دانشگاه صورت گرفته است به مقایسه وضعیت دانشگاه‌های ایران و دانشگاه‌های سایر کشورها پرداخت.

وی با تأکید بر اینکه یکی از مشکلات جامعه ما مسئله دانشگاه است، بیان کرد: دانشگاه باید در محل دنجی باشد و دانشجو و استاد در آن با آرامش سکونت داشته و به تحصیل بپردازند در حالی که اکنون دانشگاه‌های ما با امکانات کم و پراکنده در کشور ساخته می‌شوند؛ همین اکنون امکانات و درآمد سازمان اوقاف به

آیت‌الله یحیی عابدی با اشاره به اینکه می‌توان با درآمد موقوفات سرمایه‌گذاری کرد، گفت: اکنون در کشور بانک‌های متعددی تأسیس می‌شود، می‌توان بانکی را نیز به وسیله اوقاف تأسیس کرد تا به سرمایه‌گذاری در وقف کمک کند.

آیت‌الله یحیی عابدی، استاد خارج فقه حوزه‌های علمیه تهران و امام جماعت مسجد مجد با اشاره به اینکه برخی از موقوفات در حال از بین رفتن و نابودی است، اظهار کرد: موقوفاتی وجود دارد که سالیانه باید هزینه‌ای برای مرمت و مراقبت از آنها اختصاص یابد اما متأسفانه واقف این مسئله را پیش‌بینی نکرده است و در وقف‌نامه مقداری از درآمد موقوفه را برای حفظ و نگهداری آن اختصاص نداده‌اند، برای این موارد باید از درآمد سایر موقوفات استفاده کرد و مانع خرابی و از بین رفتن موقوفات شد.

آیت‌الله عابدی در ادامه سخنان خود با اشاره به اینکه می‌توان با درآمد موقوفات سرمایه‌گذاری کرد و در سهام کارخانجات سهیم

خیانت در وقف و موقوفات را بدتر از خیانت در بیت المال دانست و تأکید کرد: کسی که به بیت المال خیانت می‌کند یک بار اختلاس می‌کند و میزان مشخصی از پول بیت المال را می‌دزدد اما کسی که به وقف خیانت می‌کند، وقفی که بناست تا ظهور حضرت ولی عصر (عج) از آثارش به نفع اجتماع استفاده شود، این خیرات دائم را برای همیشه قطع می‌کند و همچنان که فواید آن قرار بود مستدام باشد وی فواید مداوم را می‌دزدد و قطع می‌کند.

آیت الله عابدی با اشاره به اینکه برای بسیاری از امور مانند تبلیغ و ترویج دین، اطعام مساکین، ساخت بیمارستان، دانشگاه و ... وقف صورت گرفته است، گفت: ما موقوفات بسیار زیادی داریم، کل آستان قدس رضوی موقوفه است و بسیاری از هتل‌هایی که اکنون در اطراف حرم امام رضا (ع) قرار دارد باغ توت و موقوفه بودند که اکنون از آنها استفاده شخصی صورت می‌گیرد؛ متأسفانه بسیاری از موقوفات ایران مورد سوء استفاده قرار گرفته و به ملکیت شخصی افراد در آمده است.

استاد درس خارج فقه حوزه‌های علمیه تهران با اشاره به موقوفه مرحوم مجدالدوله که بانی مدرسه مجد در خیابان ۳۰ تیر است، اظهار کرد: همین مدرسه موقوفات زیادی داشته است که تولیت این مدرسه چهار سال تلاش کرد تا یکی از موقوفات آن را احیا کند و وقف جدیدی نیز برای این مدرسه صورت گرفت؛ اما متأسفانه مقداری از موقوفات این مدرسه توسط خویشاوندان مجدالدوله تصرف شده است به نحوی که حجره‌هایی که امروزه در آن تدریس صورت می‌گیرد به انبار کالا تبدیل شده و اجاره داده شده بود.

وی با ابراز تأسف از اینکه همچنان تفکر عده‌ای از مردم بر این قرار است که وقف خیرات است و باید آن را تصرف کرد، از بروز و منصفانه نبودن اجاره بهای موقوفات انتقاد کرد و گفت: اکنون ملکی در همین مکان قرار دارد که وقف مسجد و مدرسه است که اجاره بهای آن روزی فقط چهار تومان است.

این واقف کشورمان با تأکید بر اینکه برای احیا موقوفات باید شجاعت به خرج داده شود و با جدیت و حتی خشونت دست متعرضان به موقوفات کوتاه شود، تأکید کرد: عین وقف‌نامه‌ها باید اجرا شود.

حدی است که می‌تواند با آن دانشگاه تأسیس کند مخصوصاً که زمین‌های موقوفه زیادی وجود دارد که این مسئله نیازمند یک تلاش فوق‌العاده است، با ملائمت و مقدس‌مآبی نمی‌شود موقوفات را احیا کرد بلکه باید با جدیت برخورد شود.

این واقف کشورمان در پاسخ به این سؤال که چگونه می‌توان مردم را با فرهنگ وقف آشنا کرد، تأکید کرد: به غیر از تبلیغ، باید دست به دامان مراجع شد تا مطالبی که در توضیح المسائل در مورد وقف نوشته شده است را به علما، طلاب و افراد رده‌های بعدی حوزه‌ها انتقال داده و در دروس حوزوی مطرح کنند؛ ۶۰ هزار نفر طلبه در قم وجود دارد که حدوداً ۳۰ هزار نفر این افراد با آمدن ماه محرم و رمضان برای تبلیغ به سراسر کشور می‌روند مراجع می‌توانند این افراد را مأمور و مسئول تبلیغ وقف کنند و پس از پایان زمان تبلیغ نیز از آنها سؤال کنند که چه چیزی بر موقوفات این مملکت با تبلیغ آنها افزوده شده است.

وی با تأکید بر اهمیت وقف تصریح کرد: اهمیت وقف اقتضای کند که سازمان اوقاف نشریه هفتگی و ماهیانه به نام وقف منتشر کند و از نویسندگان درخواست کند که آثار خود را برای این نشریه ارسال کنند و همین توقع از بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی است، چرا که عظمت و جلالت خیریه‌کننده این آستان مقدس اول مرهون

موقوفات کلان واقفان و بعد مدیریت صحیح مدیران فعلی است. وی با تأکید بر جایگاه تبلیغ برای وقف بیان کرد: در جامعه کنونی وقف کمتر صورت می‌گیرد، چرا که برای وقف تبلیغی انجام نمی‌شود؛ در حالی که اسلام با تبلیغ زنده است و دستوره‌های اسلام نیازمند تبلیغ هستند. اگر نماز زنده است به دلیل اذان است که اگر اذان تعطیل شود، خدا نکرده نماز نیز تعطیل خواهد شد.

آیت الله عابدی در درجه اول سازمان اوقاف و امور خیریه و در درجه دوم آستان قدس رضوی را مسئول تبلیغ وقف دانست و در پاسخ به این سؤال که در اسلام برای موقوفه‌خواری چه مجازاتی تعیین شده است، گفت: موقوفه‌خواری مانند امانت خواری است، موقوفه امانتی است در دست متولی که اگر متولی طبق وقف‌نامه عمل نکند باید از تولیت عزل شود.

خیانت به وقف و موقوفات بدتر از خیانت در بیت المال است
شاگرد درس خارج مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (رض)

موقوفه خواری مانند امانت خواری است، موقوفه امانتی است در دست متولی که اگر متولی طبق وقف‌نامه عمل نکند باید از تولیت عزل شود

آموزش قرآن و ترویج فرهنگ قرآنی در اولویت وقف قرار گیرد

صدها سال پیش آن را از مالکیت خود خارج و در مالکیت خداوند در آورده‌اند و امروزه نیز از این موقوفات استفاده می‌شود.

وی با بیان این مطلب که امروزه مشاهده می‌کنیم که یک سری بناهایی که وقف بوده‌اند - متأسفانه در اثر این که اداره اوقاف در نگهداری از آن کوتاهی کرده است - به طور کلی از مسیر خود خارج شده‌اند و حتی گاهی به نقل و انتقال نیز رسیده، تصریح کرد: در بعضی از شهرها سردرهای مساجد و مکان‌هایی باقی مانده است ولی خود این مدرسه و یا مسجد به پاساژ تبدیل شده است که این یک مسئولیت بسیار مهمی است که بر عهده اداره اوقاف است که باید از این اموال و منافع آن حفاظت و حراست کند.

رئیس بنیاد بین‌المللی نهج‌البلاغه در ارتباط با سیره معصومین (ع) اظهار کرد: در سیره معصومین (ع) شاهد آن هستیم که در سیره امیرالمومنین علی (ع) و ائمه، وقف کردن بسیار عمل مشهودی بوده است چنانچه در سیره امیرالمومنین (ع) دیده می‌شود که ایشان اموال زیادی را برای حجاج مکه و زائران مدینه وقف می‌کردند و یکی از نکات مهمی که در زندگی این بزرگواران دیده می‌شود موقوفه‌های این ذوات مقدسه است. وی در ادامه افزود: ایشان فرزندان خود را متولی این وقف‌ها می‌کردند تا حاصل و ثمره این موقوفات را به مواردی که مدنظر ایشان بود، برسانند.

وی راهکار نهادینه‌سازی فرهنگ وقف را ایجاد اعتماد بین مردم دانست و افزود: در این زمینه دو اقدام ضروری است اول آن‌که برای این کار باید سیره ائمه را بیان کرد و در بخش دوم باید مردم متوجه این موضوع بشوند که اداره اوقاف چگونه از موقوفات نگهداری می‌کند و سازمان اوقاف نیازمند ایجاد این حس اعتماد است.

باید برای آموزش قرآن و ترویج فرهنگ قرآنی امر وقف صورت بگیرد و باید توجه داشت که آشنایی مردم با معارف اسلامی بهترین شکل وقف است.

آیت‌الله سید جمال‌الدین دین‌پرور، رئیس بنیاد بین‌المللی نهج‌البلاغه، با بیان این مطلب و با اشاره به بهترین نوع وقف اظهار کرد: متأسفانه بعضی از واقفان یک سری موقوفاتی را مطرح کرده‌اند که وقتی دقت می‌کنیم متوجه می‌شویم که تنها در یک مقطع زمانی کاربری داشته است، در مقابل هم عده‌ای بودند که مقتضیات زمانه را در نظر می‌گرفتند؛ مثلاً برای تعلیم و تربیت افراد بی‌بضاعت و ایتم این کار را انجام می‌دادند، امروزه نیز افرادی که می‌خواهند وقف کنند نباید فقط امروز را در نظر بگیرند و باید طوری وقف کنند که در هر زمانی آن چیزی که اهم و نیاز جامعه هست مورد وقف قرار بگیرد و یا در امور فرهنگی و یا حوزه‌های علمیه که از مهم‌ترین موارد است این وقف باید صورت بگیرد.

آیت‌الله دین‌پرور در ارتباط با بهترین وقف قرآنی گفت: مسئله آموزش قرآن از نکات مهمی است، افرادی از قدیم نیز این موقوفات را داشته‌اند و باید برای آموزش قرآن و ترویج فرهنگ قرآنی امر وقف صورت بگیرد، باید توجه داشت که آشنایی مردم با معارف اسلامی بهترین شکل وقف است و می‌تواند در طول تاریخ و زمان‌های زیادی مورد استفاده قرار بگیرد و همین طور روز به روز زایش پیدا کند.

مالی که انسان آن را وقف می‌کند جاودانه می‌شود

وی در ادامه افزود: این یک سنت حسنه بسیار مهمی است که در طول تاریخ اسلام منشأ خیرات و برکات بسیاری شده است، ما در حال حاضر شاهد موقوفات مهمی هستیم که افرادی

فعالیت‌های قرآنی در سطوح مختلف از طریق موقوفات پشتیبانی شود

در جامعه امروز باید فعالیت‌های وسیع و شبکه‌ای قرآن در سطوح قرائت، تجوید، حفظ، فهم و تفسیر و فعالیت‌های هنری این حوزه را مورد پشتیبانی قرار دهند تا از این طریق تولیدات علم به خصوص در حوزه علوم دینی و فعالیت‌های قرآنی توسعه داشته باشد.

حجت‌الاسلام والمسلمین علیرضا اعرافی، رئیس جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه، به کمبودهایی که در برخی حوزه‌ها وجود داشته و نیازمند وقف است اشاره کرد و افزود: وقف در هر دوره‌ای از تاریخ باید براساس کمبودها و نیازهای هر جامعه انجام شود و در جامعه امروز نیز برای پیشرفت در حوزه‌های علمی و معرفتی چه در بحث حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها نیازمند وقف هستیم.

وی ادامه داد: بعد از انقلاب اسلامی شاهد آن بوده‌ایم که در فعالیت‌های قرآنی و در ابعاد و سطوح گوناگون آن شبکه‌های وسیع قرآنی شکل گرفته است اما به طور کلی قالب این فعالیت‌ها با مشکلات اقتصادی و سرمایه‌ای مواجه است.

رئیس جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه ادامه داد: در جامعه امروز نیاز است تا موقوفات یک فعالیت وسیع و شبکه‌ای قرآن را در سطوح قرائت، تجوید، حفظ، فهم و تفسیر و مدارس قرآنی و فعالیت‌های هنری حوزه قرآن مورد پشتیبانی قرار دهند تا از این طریق فعالیت‌های قرآنی در کشور گسترش پیدا کرده و تولیدات علم به خصوص در حوزه علوم دینی و فعالیت‌های قرآنی رشد و توسعه داشته باشد.

وی در بخش دیگری از سخنان خود اظهار کرد: وقف در قرآن با عنوان باقیات‌الصالحات و در روایت هم با عنوان پایه‌گذاری سنت‌های نیکو نام‌گذاری شده است و براین اساس آن چه که انسان به عنوان باقیات‌الصالحات انجام دهد از نظر قرآن و روایات یک کار نیکو است و به تناسب موجی که آن کار نیکو ایجاد می‌کند ارزش و ماندگاری آن نیز افزایش می‌یابد.

رئیس جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه در بخش دیگری از سخنان خود با یادآوری و تأکید بر اهمیت وقف در جامعه به موانع و مشکلاتی که در جهت گسترش و توسعه فرهنگ وقف وجود دارد اشاره کرد و افزود: برخی موانع اجتماعی و تاریخی که در مسیر وقف وجود دارد تا جایی پیش می‌رود که گاهی اوقات افراد خیر و نیکوکار را از انجام وقف منصرف می‌کند.

زیرساخت‌های قانونی وقف را قوی‌تر کنیم

وی ادامه داد: در طول تاریخ شاهد آن بوده‌ایم که برخی موقوفات مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند، به طور مثال در دوره رضاشاه روال به گونه‌ای بود که وقف‌ها به صورت ملکی در آمدند و همین امر سبب از بین رفتن اعتماد مردم و افراد نیکوکار برای وقف اموال و دارایی‌هایشان شد، البته بخشی از این مشکل به قانون‌گذاری‌ها نیز برمی‌گردد که در این راستا باید تلاش کنیم تا با جبران کم‌کاری‌های گذشته، زیرساخت‌های قانونی وقف را قوی‌تر کنیم تا بتوانیم بخشی از اعتماد از دست رفته مردم را بازگردانیم. وی یادآور شد: راهکار دیگری که در جهت ایجاد اعتماد افراد

نسبت به وقف وجود دارد این است که حساسیت بالایی را برای حفظ موقوفات در جامعه ایجاد کنیم و فرهنگ حساسیت نسبت به مسئله وقف را در جامعه قوی کنیم تا مردم اطمینان پیدا کنند که مسئولان و متولیان نسبت به حفظ موقوفات حساسیت داشته و تمامی تلاش خود را در جهت حفظ آن‌ها انجام می‌دهند.

عناوین موقوفات سنجیده و با ظرافت بیشتری انتخاب شود

حجت‌الاسلام اعرافی با بیان اینکه جایگاه موقوفات در گذر زمان عوض می‌شود، ادامه داد: به این دلیل که عناوین موقوفات در طول تاریخ از بین می‌روند باید عناوین موقوفات را سنجیده و قابل انعطاف و با ظرافت بیشتری انتخاب کرد تا با تحول در شرایط زندگی از بین نرود.

بعد از انقلاب اسلامی شاهد آن بوده‌ایم که در حوزه فعالیت‌های قرآنی و در ابعاد و سطوح گوناگون آن شبکه‌های وسیع قرآنی شکل گرفته است اما به طور کلی قالب این فعالیت‌ها با مشکلات اقتصادی و سرمایه‌ای مواجه است

اعراف‌ی در ادامه این بخش از سخنان خود یادآور شد: وقف باید در محافل دینی و قرآنی نیز مورد توجه ویژه قرار گیرد و در این راستا اگر با یک برنامه‌ریزی کلان و تصویر روشنی کار شود به طور قطع جواب می‌دهد و می‌تواند نه تنها وقف کردن را بلکه بهره‌گیری درست از وقف را نیز در جامعه تقویت کند.

رئیس جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه در پاسخ به خبرنگار ما که با توجه به تاکید آیات و روایات

اسلامی بر وقف تا چه میزان در ترویج فرهنگ وقف میان دانشجویان ایرانی و دانشجویان سایر کشورها که در ایران تحصیل می‌کند، موفق شده‌ایم، گفت: کار ما در جامعه‌المصطفی العالمیه کار حوزه‌ای است و هر چند که به وقف هم مانند سایر حوزه‌های اسلامی توجه داشته‌ایم اما این فرهنگ را بیش از پیش مورد توجه قرار دهیم و دانشجویانی که از سایر کشورها در ایران اسلامی تحصیل می‌کنند را نیز با فرهنگ وقف آشنا کنیم.

مرکز وقف در حوزه فعالیت‌های فرهنگی-دینی خارج از کشور راه‌اندازی شود وی عنوان کرد: در کشور ما باید زمینه‌ای برای وقف در فعالیت‌های فرهنگی و دینی در حوزه خارج از کشور راه‌اندازی شود و این کار می‌تواند ناشی از نگاه فراملی باشد و تعامل خوبی میان کشور ما با سایر کشورها ایجاد کند.

حجت‌الاسلام اعرافی یادآور شد: امروزه وجود مراکز و حوزه‌های دانشگاهی، موسسات و مدارس دینی در دنیا زمینه‌ای را ایجاد می‌کند که بخشی از موقوفات را در کشورهای اسلامی به این سمت هدایت کنیم.

وی در پایان به فعالیت‌های انجام شده در جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه در زمینه وقف اشاره کرد و گفت: به طور کلی وقف در سیستم آموزشی ما وجود دارد و کم و بیش هم موقوفاتی برای کار مادر کل کشور است اما فکر می‌کنم جای کار برای برنامه‌ریزی بیشتر دارد تا در جامعه‌المصطفی (ص) العالمیه نیز به سمت وقف‌های اساسی و سنجیده برای تقویت بینش دینی و اسلامی برویم.

نیازمند وقف در حوزه نرم افزارهای قرآنی کودکان هستیم

در جامعه امروز نیازمند وقف در حوزه نرم افزارهای قرآنی برای کودکان و نوجوانان هستیم. نرم افزارهای قرآنی موجود به دلیل قیمت بالا کمتر مورد استفاده کودکان و نوجوانان قرار می‌گیرند و واقفان باید در این زمینه اهتمام ویژه‌ای داشته باشند.

حجت الاسلام والمسلمین محمدحسن راستگو، کارشناس قرآنی، به لزوم نیازسنجی برای وقف در عرصه‌های مختلف قرآنی، دینی و فرهنگی در جامعه اشاره کرد و افزود: در حال حاضر نیازمند آن هستیم تا در تمامی عرصه‌ها به ویژه عرصه‌های قرآنی و دینی یک نیازسنجی در سراسر کشور داشته باشیم و نیازهای موجود در مباحث قرآنی را شناسایی کرده و موقوفات را در آن جهت‌ها هدایت و راهنمایی کنیم.

این کارشناس قرآنی با یادآوری اینکه در جامعه ما مهد کودک، مهد قرآن، دارالقرآن و سایر مراکز قرآنی برای کودکان و نوجوانان وجود دارد، گفت: ساخت چنین مراکز و وقف این مراکز برای استفاده کودکان و نوجوانان از کارهای ظاهری است و در این زمینه گمان می‌کنم که نیازمند وقف نیستیم و باید سرمایه و اموال دارایی‌ها را در سایر نیازهای قرآنی کودکان و نوجوانان که کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند صرف کنیم.

وی در ادامه به کم بودن نرم افزارهای قرآنی و قیمت بالای آنها اشاره کرد و ادامه داد: در حال حاضر در جامعه شاهد وجود نرم افزارهایی با قیمت پایین و قابل دسترس اما مبتذل و همراه با بار منفی برای کودکان و نوجوانان هستیم، اما نرم افزارهای قرآنی که بتواند برای کودکان و نوجوانان مورد استفاده قرار گیرد، با قیمت‌های بالا عرضه می‌شوند و به همین دلیل خانواده‌ها، کودکان و نوجوانان در بسیاری از مواقع توانایی تهیه این نرم افزارها را نداشته و در نهایت در جامعه‌ای که از آن به عصر دیجیتال یاد

می‌کنند هیچ بهره‌ای از نرم افزارهای قرآنی نمی‌برند.

رئیس مرکز تربیت مربی کودک و نوجوان دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم بر لزوم وقف در نرم افزارهای قرآنی تأکید کرد و گفت: واقفان باید در جامعه امروز با توجه به نیازهایی که در میان نوجوانان و جوانان وجود دارد اموال و دارایی‌های خود را وقف کنند.

مقایسه‌ای میان وقف و صدقه

این کارشناس قرآنی معتقد است که وقف در حوزه نرم افزارهای قرآنی و صرف هزینه برای تولید و انتشار نرم افزارهای قرآنی و اسلامی برای استفاده کودکان و نوجوانان از جمله اقداماتی است که در جامعه امروز ما نیاز بوده و واقفان باید با انجام وقف در حوزه نرم افزارهای قرآنی و تولید محتوای قرآنی، این نرم افزارها را به صورت رایگان در اختیار کودکان و نوجوانان قرار دهند تا در نهایت کودکان و نوجوانانی قرآنی در جامعه تربیت شوند.

رئیس مرکز تربیت مربی کودک و نوجوان دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در بخش دیگری از سخنانش بر اهمیت وقف از منظر روایات و احادیث اشاره و به انجام مقایسه‌ای میان وقف و

صدقه پرداخت و گفت: به طور کلی وقف با صدقه تفاوت‌های بسیاری دارد و به عبارتی وقف جاری، مستمر و همیشگی است و ثمره آن همیشه در جریان است اما صدقه به عنوان یک کار خیر و پسندیده تنها برای یک زمان خاص بوده و تاثیر طولانی مدت نخواهد داشت.

این کارشناس قرآنی در مورد ویژگی‌ها و برتری‌های وقف نسبت به صدقه گفت: وقف یک کار عام است و می‌تواند نسل‌های بسیاری را در برگیرد و حالت پویایی دارد، اما صدقه یک کار خاص بوده و تنها برای یک نسل و یا حتی خیلی محدودتر برای یک نفر یا یک خانواده است.

وی یادآور شد: یکی دیگر از ویژگی‌هایی که وقف با خود به همراه دارد این است که وقف نقش تولید دارد اما صدقه نقش مصرف داشته و در تولید هیچ تأثیری ندارد و دیگر اینکه از نظر روانی هنگامی که کسی صدقه می‌گیرد ممکن است احساس حقارت کند یا ممکن است منتی از سوی صدقه‌دهنده بر او وارد شود، اما هنگامی که وقف انجام می‌شود به این دلیل که نتیجه و سود آن برای یک شخص خاص نیست، هیچ کس در این میان احساس حقارت نکرده و منتی نیز بر کسی وارد نمی‌شود.

وقف براساس نیازسنجی که از سوی کارشناسان انجام می‌شود، صورت‌گیرد حجت‌الاسلام راستگو در بخش دیگری از سخنان خود در مورد نیازهای جامعه امروز به وقف، گفت: موقوفاتی که در گذشته انجام می‌شد براساس نیازهای جامعه و مردم بود و به طور کلی گذشتگان با نیازسنجی که در جامعه و میان مردم انجام می‌دادند نیازهایی را شناسایی کرده و افراد را در جهت وقف در آن نیازهای مورد نظر راهنمایی می‌کردند که البته این اتفاق در جامعه امروز نیز باید رخ دهد و وقف اموال و دارایی‌ها باید براساس نیازسنجی که از سوی مسئولان و کارشناسان امر انجام می‌شود، صورت‌پذیرد.

وی در ادامه به بیان مثالی در این زمینه پرداخت و گفت: مشهد یکی از شهرهایی است که دارای موقوفات بسیاری بوده و افراد خیر بسیاری از اموال و زمین‌های خود را براساس نیازهای زمان خود برای آن وقف کرده‌اند، اما در حال حاضر باید توجه شود که برای وقف در شهری مانند مشهد دیگر نباید به نیازهای گذشته توجه شود بلکه باید یک نیازسنجی جدید صورت‌گیرد و آن چه که در حال حاضر مورد نیاز است مانند؛ مسافرخانه یا هتل برای زائران کم‌بضاعت و با توانایی مالی کم وقف شود.

در نشست «وقف در آئینه قرآن و سنت» مطرح شد؛

فرهنگ وقف با استخراج آثار معنوی و مادی آن از قرآن و احادیث نهادینه می شود

حجت الاسلام موسویان، عضو هیئت علمی دانشگاه مفید با اشاره به بیانات قرآن در ارتباط با موضوع وقف اظهار کرد: در مورد تشویق های وقف آیات زیادی در مورد باقیات الصالحات در قرآن وجود دارد که انسان کاری و یا چیزی را از خود به یادگار بگذارد که برای نسل های بعد باقی بماند، این باقیات الصالحات در روایات به سه دسته تفکیک شده است؛ یک مورد این که انسان فرزندی را از خود به جای بگذارد که این فرزندان منشأ آثار خیری در جامعه باشند.

عضو هیئت علمی دانشگاه مفید در ادامه عنوان کرد: دوم، سنت حسنه ای است که از انسان به جای بماند و این سنت حسنه مادامیکه مورد توجه عاملانی که این کار را انجام می دهند قرار می گیرد، ثواب آن برای کسی که این سنت را بر جای گذاشته محسوب خواهد شد و مورد سوم باقی گذاشتن اموالی از انسان است که آثار آن در دراز مدت باقی بماند و البته این موضوع متوقف به کسانی که توانایی مالی دارند نخواهد بود و ممکن است کسی آثار علمی از خود به جای بگذارد، که بیش از هزار سال این اثر باقی بماند و منشأ اثرات خیر باشد.

وی به فعالیت هایی که فقهای شیعه در طول تاریخ انجام داده اند اشاره و اظهار کرد: کتاب های آنان بعد از گذشت هزار سال همچنان در اختیار محققان و دانشمندان قرار دارد و از آنها استفاده می شود

در نشست «وقف در آئینه قرآن و سنت» که به همت ایکننا در مرکز پژوهش های قرآنی دانشگاه مفید قم برگزار شد، بر این نکته تأکید شد که برای نهادینه سازی فرهنگ وقف در جامعه می توان آثار و برکات مادی و معنوی وقف را از خود آیات و روایت استخراج کنیم.

حجت الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک نیا، مدرس سطح عالی حوزه علمیه قم، در نشست «وقف در آئینه قرآن و سنت» که با حضور حجت الاسلام سید ابوالفضل موسویان، عضو هیئت علمی گروه قرآن و معارف دانشگاه مفید بر پا شد، با بیان اینکه برای نهادینه سازی این فرهنگ باید به آثار معنوی وقف اشاره کرد، گفت: برای این کار لازم است آثار و برکات مادی و معنوی وقف را از خود آیات و روایات استخراج کنیم و برای مخاطبان این آگاه سازی را انجام دهیم که وقف در وهله نخست ذخیره سازی و پس اندازی است که قرآن با ضمانتی مطمئن آن را بیان کرده است.

وی عنوان کرد: اگر تبیین شود وقتی انسان مالی از اموال خود را وقف کند این ضمانت وجود دارد که مثلاً هفت برابر و یا ۷۰ برابر اجر اخروی آن را می گیرد - قرآن نیز در این باره وعده هایی دارد - قطعاً شاهد استقبال بیشتر در این زمینه خواهیم بود.

که این موارد را نیز می‌توان از باقیات الصالحات دانست.

وقف یکی از ویژگی‌های نظام حقوقی و اقتصادی دین مبین

اسلام است

در ادامه این نشست حجت‌الاسلام عبدالکریم پاک‌نیا، از مدرسان سطح عالی حوزه با اشاره به این که وقف یکی از مشخصات نظام حقوقی و اقتصادی اسلام است، افزود: وقف یکی از ویژگی‌های نظام حقوقی و اقتصادی دین مبین اسلام و مصداق روشنی از عمل صالح، تعاون، انفاق، احسان، عمل خیر، عمل صالح، صدقه جاریه — و سایر مواردی است که در قرآن به آن تحت عنوان خیر اشاره شده — است، چنانچه وقف یکی از مصداق روشن این واژه‌های قرآنی است.

وی اظهار کرد: در مورد تشویق‌های قرآن به وقف آیات متعددی اشاره کرد؛ «فستبقوا الخیرات» که قرآن نه تنها بدان تشویق می‌کند، بلکه در مقامی بالاتر امر می‌کند که در این راه مسابقه دهیم که بسیاری از مفسرین واژه خیرات در این آیه را به معنای «وقف» در نظر گرفته‌اند.

این استاد حوزه در ادامه افزود: در سوره مبارکه کهف آیه ۴۶ می‌فرماید «وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلًا؛ نیکی‌های ماندگار از نظر پاداش نزد پروردگارت بهتر و از نظر امید [نیز] بهتر است» که این بدان معناست که ارزش‌های شایسته و بایسته ثوابش نزد پروردگار بهتر و سود بخش‌تر است.

وی ادامه داد: همچنین در سوره مریم آیه ۷۶ آمده «وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا؛ خداوند کسانی را که هدایت یافته‌اند بر هدایتشان می‌افزاید و نیکی‌های ماندگار نزد پروردگارت از حیث پاداش بهتر و خوش‌فرجام‌تر است» همچنین آیات دیگری نیز در این ارتباط وجود دارد که مفسران مراد از آن را به وقف تفسیر کرده‌اند مانند آیه پنج سوره انفطار که می‌فرماید «عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ؛ هر نفسی آنچه را پیش فرستاده و باز پس گذاشته بداند».

وی با اشاره به سوره مزمل آیه ۲۰ «وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ؛ و هر کار خوبی برای خویش از پیش فرستید آن را نزد خدا بهتر و با پاداشی بیشتر باز خواهید یافت و از خدا طلب آموزش کنید که خدا آمرزنده مهربان است»، افزود: در سوره بقره آیه ۱۷۷ «لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنِينَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ

وَالضَّرَاءِ وَجِبْنَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ؛ نیکوکاری آن نیست که روی خود را به سوی مشرق و [یا] مغرب بگردانید بلکه نیکی آن است که کسی به خدا و روز بازپسین و فرشتگان و کتاب [آسمانی] و پیامبران ایمان آورد و مال [خود] را با وجود دوست داشتنش به خویشاوندان و یتیمان و بینوایان و در راه ماندگان و گدایان و در [راه آزاد کردن] بندگان بدهد و نماز را برپای دارد و زکات را بدهد و آنان که چون عهد بندگان به عهد خود وفاداراند و در سختی و زیان و به هنگام جنگ شکیباییانند آنانند کسانی که راست گفته‌اند و آنان همان پرهیزگارانند» نیز با چنین مصداقی مواجه هستیم.

پاک‌نیا در توضیح این آیه گفت: یکی از تفسیرهای «وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ» وقف مال با وجود علاقه انسان به مال و دارایی است که بر حسب آیات قرآن این وقف در طول ایمان به خدا، ایمان به غیب و پیامبر و قرآن قرار گرفته است که این موضوع نشانگر جایگاه عالی وقف در این آیات است.

همچنین حجت‌الاسلام موسویان در ارتباط با راهکارهای نهادینه‌سازی این تشویق‌ها در جامعه اظهار کرد: قرآن در بیان این مطالب سعی دارد این تشویق‌ها را به گونه‌ای بیان کند که با جهان بینی و اعتقادات ماهمانگی داشته باشد؛ چرا که قرآن انسان را موجودی که در یک مقطع خاص به دنیا می‌آید و از دنیا می‌رود، لحاظ نمی‌کند و پرونده عمل او را با مرگ نمی‌بندد و این پرونده تاروز قیامت می‌تواند باقی بماند؛ چه در مورد خوبی‌ها و چه در مورد بدی‌ها.

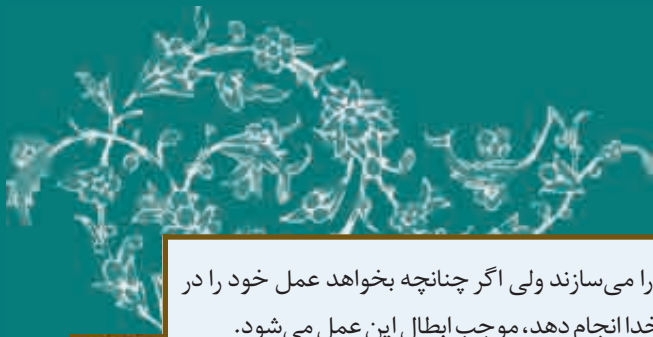

حفظ فرهنگ و تمدن اسلامی از برکات وقف است

این مدرس حوزه در ادامه افزود: مسئله دیگری که باید مطرح شود این است که وقف، انفاقی است بدون تحقیر دیگران؛ یکی دیگر از برکات وقف زنده کردن روحیه ایمان، برادری، تعاون و اعتماد در جامعه است و علاوه بر این موارد در روایات نیز شاهد آثار و برکاتی چون نجات از آتش جهنم هستیم و وقف می‌تواند باعث ایجاد اشتغال در جامعه شود و نیز تعدیل ثروت در جامعه و کاهش فاصله طبقاتی را به دنبال داشته باشد.

پاک‌نیا با اشاره به آثار وقف در حیات اخروی و دنیوی ادامه داد: وقف می‌تواند باعث تقویت احساس نسل گذشته با نسل آینده شود. حفظ فرهنگ و تمدن اسلامی نیز از دیگر برکات وقف است که در این زمینه شاهد موقوفاتی با عمر بیش از ۷۰۰ سال هستیم که برای نشر فرهنگ و معارف اسلامی از آنها استفاده می‌شده است.

حجت‌الاسلام موسویان در ارتباط با تفاوت وقف با سایر خیرات در اسلام به مطالبی اشاره و اظهار کرد: خیرات جنبه عمل خوب و

برای او بنایی را می‌سازند ولی اگر چنانچه بخواهد عمل خود را در جهتی غیر از خدا انجام دهد، موجب ابطال این عمل می‌شود. وی ادامه داد: تفاوت وقف با سایر خیرات در ماندگاری وقف است، اگر ما کاری را انجام دهیم که این کار پس از ما همچنان باقی بماند به صدقه جاریه تعبیر می‌شود و این غیر از آن کار خیری است که دست یک نیازمند را گرفته و به یک نیاز فوری او پاسخ دهیم.

حجت‌الاسلام پاک‌نیا با اشاره به این که در روایات وارده از امامان (ع) از وقف به عنوان صدقه یاد شده است، اظهار کرد: وقف یکی از مصادیق خیرات است که در قرآن نیز بدان اشاره شده و گاهی نیز وقف را با صدقه معادل دانسته‌اند؛ به طور مثال روایتی داریم که معاویه از امام حسین (ع) تقاضا می‌کند چشمه‌ای را که از جانب امیرالمؤمنین (ع) برای خیرات وقف شده بود، به معاویه بفروشد.

وی ادامه داد: ایشان در پاسخ به سؤال معاویه این‌گونه

نیکی است که از انسان سر می‌زند و می‌خواهد این عمل در پرونده او برای آخرت و قیامت محفوظ بماند لذا یکی از شرایط وقف که در قرآن نیز بدان اشاره شده است: «لَا تُبْطَلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى؛ صدقه‌های خود را با منت و آزار، باطل نکنید» توجه به این نکته است که نباید کار خیر انسان با منت و اذیت دیگران همراه باشد که این باعث نابودی آن عمل خواهد شد.

وی ادامه داد: پیامبر (ص) در سفر خود به معراج این‌گونه بیان فرمودند که در شب معراج عده‌ای از ملائکه به ساخت بناهای رفیعی مشغول بودند؛ گاهی تند، گاهی با سرعت کمتر و گاهی نیز دست از کار می‌کشیدند و گاهی نیز خراب می‌کردند و در پاسخ به سؤال ایشان

در مورد رفتار ایشان فرمودند: که این عمل ملائک به عمل انسان بستگی دارد، هر گاه که کار خوبی انجام دهد

فرموده‌اند: «انما تصدق بها ابي، ليقى اللهها وجهه حر النار ولست بائعهما بشيء» و ظاهر در این جامنظور دو چشمه بوده است و در این روایت شاهد چندین مسئله هستیم که یکی رعایت شرایط وقف و یکی هم معنای وقف و تفاوت وقف با سایر خیرات است.

این استاد حوزه در ادامه افزود: در این روایت امام (ع) «تصدق» را به جای وقف به کار برده است و این گونه می‌فرمایند: که پدرم چشمه‌ای را برای این که در روز قیامت او را از آتش جهنم نگاه دارد صدقه (وقف) داد - که یکی از فلسفه‌های وقف نیز همین است - و بعد از آن می‌فرمایند: که من هرگز چنین چیزی را نمی‌فروشم و از جمله رعایت شرایط وقف همین است که هرگز قابل فروش، معامله و یا هدیه نیست و یکی از تفاوت عقد وقف با دیگر عقود نیز در همین است که در وقف، موقوف علیه قابل انتقال و فروش نیست و معمولا این موضوع در وقف‌نامه‌ها نیز مورد اشاره قرار می‌گیرد.

حجت‌الاسلام موسویان در ارتباط با علت خیرات نامیدن وقف توسط مفسران گفت: در اصطلاح قرآن هر چیزی که با عمل نیک و ارزشمندی صورت گرفته باشد، تعبیر خیر برای آن به کار رفته است و طبعا کسی هم که وقف انجام می‌دهد، از آنجایی که تصمیم او بر این است که بنایی را از خود به جای بگذارد که این اثر مورد استفاده قرار بگیرد و نتیجه این عمل در آخرت شامل حال او شود، تعبیر خیر در قرآن برای آن به کار

رفته است و لذا می‌توان وقف را به عنوان یکی از این موارد قلمداد کرد.

وقف برای حذف فاصله طبقاتی در جامعه تعریف

شده است

حجت‌الاسلام پاک‌نیا با اشاره به این‌که وقف برای حذف فاصله طبقاتی در جامعه تعبیه شده است، اظهار کرد: مفسران در این زمینه می‌فرمایند که از آن جایی که خیرات جمع محلی به الف لام است، در ادبیات عرب شامل همه چیز می‌شود اعم از دنیوی و اخروی، واجب و مستحب و این کلمه با مشتقاتش ۱۸۰ مرتبه در قرآن ذکر شده است.

وی با اشاره به اهداف وقف اظهار کرد: اهدافی که در وقف بدان اشاره شده است نشانگر خیر بودن این کار است که از جمله آنها می‌توان به مواردی همچون توسعه فرهنگ تعلیم و تعلم که با وقف مدرسه و مسجد و تأسیس کتابخانه محقق می‌شود، اشاره کرد و این از مهم‌ترین مصادیق خیرات است.

این مدرس حوزه در ادامه گفت: توسعه اماکن مقدس که معارف مذهبی در آنها تبلیغ می‌شود، رفاه عمومی که با وقف در جامع محقق می‌شود، آب و آبیاری، اراضی و چشمه‌ها و سایر مواردی از این دست می‌تواند به رفاه عمومی جامعه منجر شود که از جمله اهداف وقف دانسته شده است.

وی افزود: به طور مثال در یکی از وقف‌نامه‌های امام علی (ع) این چنین آمده است: «بسم الله

روز رسانی موقوفات با نیازهای روز جامعه بوده است و وقف متناسب با نیازهای روز جامعه صورت نگرفته بود؛ چه بسا این موقوفات راه‌گشای برخی مشکلات در عصر خود بوده‌اند، اما این وقف در زمان ماقابل توجیه نیست.

وی در پایان افزود: یک جهت دیگر در این موضوع این است که متولیان وقف به شرایط وقف عمل نمی‌کردند و چه بسا متولی از موقوفه استفاده شخصی می‌کرده است و وقتی مردم با این دسته از موارد مواجه می‌شوند، باعث می‌شود تا نسبت به این موضوع بدبین شوند و نسبت به آینده موقوفات خود نگرانی پیدا کنند.

حجت الاسلام پاک‌نیا نیز در این ارتباط اظهار کرد که یکی از موانع موجود در عدم اعتماد به متولیان امر بوده است و مانع دیگر عدم اطلاع ثروتمندان به اثرات و برکات وقف است، همچنین نیز به روز نبودن موقوفات و عدم تناسب با نیازهای روز جامعه از دیگر موانع و آسیب‌های این حوزه است.

وی در خاتمه گفت: از جمله این عوامل داشتن برکات محض معنوی موقوفات است که آن چه باعث می‌شد تا در زمان گذشته با آغوش باز آن را می‌پذیرفتند و از آن استقبال می‌کردند، آشنایی مردم با برکات و آیات قرآن و فهم این نکته برای آنها بود، ولی متأسفانه این موضوع امروزه برای مردم توضیح داده نمی‌شود و مردم اطلاع چندانی در این باره ندارند.

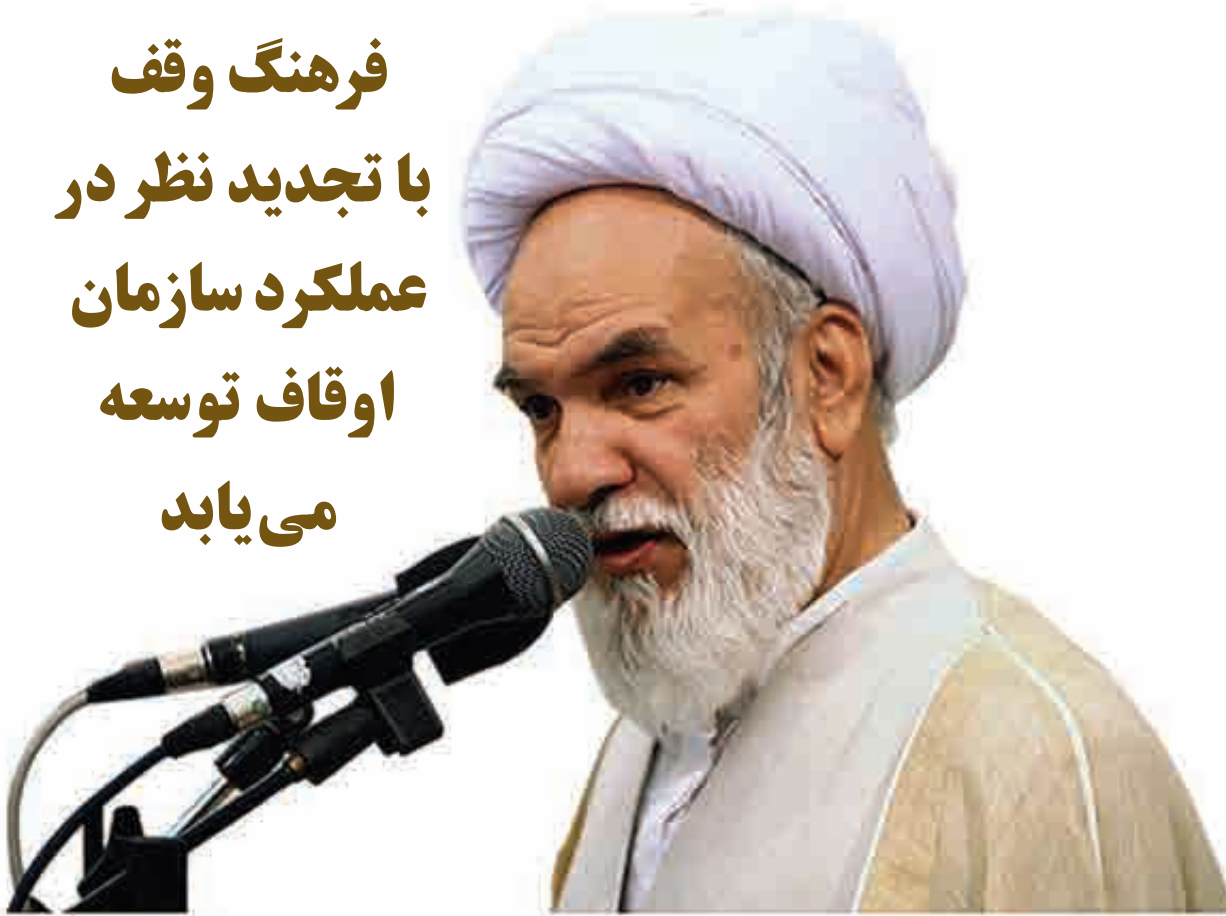
الرحمن الرحیم. هذا ما تصدق به علی بن ابیطالب وهو حیّ سوی تصدق بداره الّتی فی بنی زریق صدقة لا تباع و لا توهب حتّی یرثها الله یرث السّموات و الأرض و اسکن هذه الصدقة خالاته ما عشن و عاش عقبهنّ فاذا انقرضوا فهی لذوی الحاجة من المسلمین شهد الله. به نام خداوند بخشاینده مهربان، این چیزی است که بنده خدا علی بن ابی‌طالب صدقه داده؛ در حالی که زنده و سلامت است. صدقه داد خانه‌ای را که در محله «بنی زریق» است. کسی حق فروش و بخشش آن را ندارد. تا آن گاه [قیامت] که خدا [ی وارث آسمان‌ها و زمین] وارث آن‌ها شود و در این خانه [وقفی] خاله‌هایش ساکن هستند تا مادامی که خود و اعیالشان زنده و موجودند. پس از انقراض آنان، [این خانه] در اختیار مسلمانان مستمند قرار می‌گیرد».

موانع وقف در جامعه

حجت‌الاسلام موسویان در ارتباط با موانع وقف در جامعه اظهار کرد: این موانع در چند بعد قابل بررسی است یکی از این موارد به عمل و تجربه غلطی که در گذشته وجود داشته مثل برخورد‌های که گذشته با موقوفات برمی‌گردد و مردم شاهد این بوده‌اند که گاهی این موقوفات از مسیر اصلی خود خارج می‌شده‌اند و این موضوع باعث ایجاد نوعی بدبینی در جامعه شده است. وی در ادامه گفت: یکی دیگر از موانع عدم به

فرهنگ وقف با تجدید نظر در عملکرد سازمان اوقاف توسعه می یابد

می شد و املاک و مستقالات واقفان که با نیت الهی وقف شده بود در اختیار رانت خواران قرار می گرفت.

ابراهیمی در بخش دیگری از سخنان خود به آسیب های وقف در انقلاب اسلامی پرداخت و تصریح کرد: پس از آن هم وقف احیا نشد، یعنی زمین های زیادی اعم از؛ املاک، قنوات و مزارع از سوی خیرخواهان وقف شده بود که کسی در اندیشه بهره مندی از آنها نیفتاد.

رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد با اشاره به برخی اظهار نظرهای مبنی بر اینکه تقریباً دو سوم تهران وقف است، اظهار کرد: اما با این وسعت شاهدیم که نهادی به دنبال احیا و استرداد این وقفات نرفت و اقدامات لازم در این زمینه محدود به برخی فعالیت های اداری شد.

این نماینده مجلس درباره ارزیابی عملکرد سازمان اوقاف و امور خیریه به خبرنگار ما گفت: به عقیده من این سازمان با فعالیت کنونی اش موفقیتی پیدا نمی کند چرا که مثلاً درباره فعالیت مساجد و حوزه های علمیه که بخشی از موقوفات است،

سازمان اوقاف و امور خیریه باید با اتخاذ راهکارهای مختلف و واگذاری برخی از مسئولیت ها، از تمرکز موجود پرهیز کند؛ چرا که در غیر این صورت، روز به روز به آمار موقوفات تصرفی افزوده می شود و از سوی دیگر کسی اقدام به وقف و پیروی از این سنت الهی نمی کند.

حجت الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی، رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد و نماینده مردم بجنورد در مجلس شورای اسلامی با اعلام این مطلب گفت: حوزه وقف تاکنون با آسیب های زیادی مواجه بوده است که بیشترین آنها مربوط به دوره طاغوت است، چرا که در آن ایام از وقف استفاده جاسوسی می شد و نیروهای ساواک از امکانات این صدقه جاریه به نفع مطامع غیرانسانی خود استفاده می کردند.

وی افزود: این عملکرد منفی به نحوی تداوم یافت که مسئولان پهلوی نه تنها وقف را بر حسب نیت واقف هزینه نمی کردند، بلکه درآمدهای اوقاف در اموری غیرالهی هزینه

سرپرست سازمان

اوقاف و امور خیریه:

مشکلات فی مابین

امور مساجد و اوقاف با

تعامل قابل حل است

در همین راستا خبرگزاری ایکننا گفت وگویی را با حجت الاسلام والمسلمین علی محمدی نماینده ولی فقیه و سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه درباره انتقادات حجت الاسلام والمسلمین ابراهیمی ترتیب داد.

وی درباره اینکه نظارت اوقاف در امور مساجد به دخالت تبدیل شده است، گفت: اداره مساجد و موقوفات آن طبق قانون به عهده ادارات و سازمان اوقاف و امور خیریه است چرا که مسجد و متعلقات آن جزئی از وقف است و درآمد آن باید به حساب اوقاف واریز شود.

سرپرست سازمان اوقاف و امور خیریه در پایان تصریح کرد: البته وجود برخی از مشکلات در این حوزه امری طبیعی است که مطمئناً با تعامل این سازمان با هیئت امنای مساجد قابل حل است چرا که ممکن است اقدامات برخی از مدیران با مسائل و مشکلاتی همراه باشد که سازمان اوقاف و امور خیریه مکلف به حل این معضلات است و من در این خصوص اعلام آمادگی می‌کنم.

فقط حق نظارت دارند اما متأسفانه این عملکرد نظارتی به دخالت تبدیل شده است به نحوی که همه درآمدهای مساجد به حساب سازمان اوقاف و امور خیریه واریز می‌شود و امام جماعت و هیئت امناء تنها با داشتن فاکتور و گذراندن وقت زیاد می‌توانند هزینه‌های صورت گرفته در مساجد را دریافت کنند.

وی افزود: و این در حالی است که موقوفه برای مسجد است و مسئولان اوقاف در این زمینه باید به امام جماعت و هیئت امناء اعتماد کنند، بنابراین این عملکرد سلیقه‌ای شرایطی را فراهم کرده است که نیت واقف در امر وقف تأمین نشده و خیران ترجیح می‌دهند دنبال اموری باشند که اختیارش دست خودشان یا افراد معتمدشان باشد.

حجت الاسلام ابراهیمی تجدیدنظر در عملکرد سازمان اوقاف و امور خیریه را مهم‌ترین اقدام در توسعه و نهادینه شده این فرهنگ دانست و تصریح کرد: این سازمان باید با اتخاذ راهکارهای مختلف و واگذاری برخی از مسئولیت‌ها، از تمرکز موجود پرهیز کند، چرا که در غیر اینصورت، روز به روز به آمار موقوفات تصرفی افزوده می‌شود و از سوی دیگر کسی اقدام به وقف و پیروی از این سنت الهی نمی‌کند.

این عضو فراکسیون وقف در پاسخ به اقدامات صورت گرفته در مجلس شورای اسلامی برای ارتقای فرهنگ وقف و کاهش مشکلات این حوزه به خبرنگار ایکننا اظهار کرد: به دلیل انتقاداتی که به عملکرد سازمان اوقاف دارم، همچنین بی‌نتیجه بودن نشست‌های قبل و باقی ماندن مشکلات، مدت‌هاست در این جلسات شرکت نکرده‌ام.

راهکارهای جلوگیری از گسترش موقوفه خواری بخش پایانی این گفت‌وگو بود که حجت الاسلام ابراهیمی درباره آن گفت: مبارزه با این اقدام غیر شرعی نیز نیازمند فرهنگسازی دو جانبه است تا مردم و سازمان اوقاف و امور خیریه در این خصوص فعالانه عمل کنند چرا که متأسفانه در شرایط کنونی قبح موقوفه خواری از بین رفته است تا حدی که برخی از دین‌داران نیز آن را کار زشتی نمی‌دانند.

تلاش سازمان اوقاف برای وارد کردن مبحث وقف به کتب درسی

مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان اوقاف و امور خیریه عنوان کرد: با ارتباطاتی که با سازمان آموزش و پرورش برقرار شده تلاش می‌شود مباحث مربوط به وقف وارد کتب درسی دانش‌آموزان شود.

حسن ربیعی، مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان اوقاف و امور خیریه با بیان این مطلب به تلاش سازمان اوقاف برای وارد کردن مباحث وقف به کتب درسی دانش‌آموزان اشاره کرد و گفت: سازمان اوقاف در سال‌های ۷۹ تا ۸۳ تلاش‌هایی را جهت مطرح شدن مباحث وقف در کتب درسی انجام داد اما این تلاش‌ها نتیجه مطلوبی در پی نداشت، این مسئله تا سال گذشته مسکوت باقی مانده بود اما از سال جدید سازمان اوقاف با آموزش و پرورش ارتباطاتی را جهت گنجاندن موضوعات وقف در کتب درسی برقرار کرده است و تلاش می‌کند مطالب مربوط به وقف را به کتاب‌های درسی دانش‌آموزان وارد کند.

وی با اشاره به مشکلاتی که ترویج و گسترش فرهنگ وقف با آن روبه‌رو است، گفت: ترویج و گسترش فرهنگ وقف و اجرای صحیح و مطلوب آن در جامعه با موانع متعددی مواجه است که از جمله آن‌ها می‌توان به ناکافی بودن قوانین و مقررات حوزه وقف، همچنین مغایرت قوانین وقف با سایر قوانین از جمله قوانین مربوط به شهرسازی و منابع طبیعی و عوارض مالیاتی اشاره کرد که این مسائل مشکلات زیادی را به وجود آورده و حتی موجب سوءاستفاده برخی از افراد از این قوانین شده است.

کم‌کاری در تبلیغ از مشکلات سازمان اوقاف برای ترویج فرهنگ وقف

وی عدم برخورداری موقوفات از ضمانت اجرایی در وصول

حقوق خود و کم‌کاری در تبلیغ و شناساندن وقف را از دیگر مشکلات پیش روی سازمان اوقاف برای ترویج فرهنگ وقف عنوان کرد و افزود: عدم آشنایی بخش‌های مختلف جامعه از جمله؛ اصحاب رسانه، نمایندگان مجلس، قضات دادگاه‌ها و ... اغلب موجب ابهام و شبهه در زمینه بهره‌برداری صحیح از موقوفات و اجرای نیات واقفین شده است.

ربیعی با اشاره به شناخت اندک اصحاب رسانه از ماهیت وقف و تأثیرات عمقی که این سنت حسنه می‌تواند در جامعه ایجاد کند، اعلام کرد: سازمان اوقاف آمادگی دارد تا به صورت رایگان مستندات و مکتوبات لازم و روشن را در جهت آشنایی اصحاب رسانه با شرایط، ضوابط و فواید وقف در اختیار اصحاب رسانه قرار دهد.

وی با اشاره به پیشینه وقف در اسلام عنوان کرد: وقف یکی از پسندیده‌ترین سنت‌های خیر خواهی و نیکوکاری است که در همه ادیان و جوامع وجود دارد، در اسلام نیز به عنوان باقیات الصالحات از اهمیت والایی برخوردار است، حضرت رسول (ص) اولین واقف جهان اسلام بوده و این سنت نزد شیعیان ارزشی دو چندان می‌یابد چرا که در پیوند مستقیم و ناگسستنی با سیره عملی حضرت علی (ع) نیز قرار دارد.

وی با اشاره به دلایل بالا بودن موقوفات عزاداری حضرت سیدالشهدا (ع) عنوان کرد: بدیهی است که وقف نیز مانند هر پدیده دیگری از جامعه معاصر خود تأثیر می‌پذیرد و تحت شرایط حاکم، دستخوش تغییراتی می‌شود؛ چنان‌که با تکیه بر حافظه تاریخی ملت ایران در دوره حکومت پهلوی، به ویژه پهلوی اول، بخش عظیمی از موقوفات به مراسم سوگواری در ایام تاسوعا، عاشورا، اربعین و ماه‌های محرم و صفر اختصاص یافت و این مسئله جواب تاریخی ملت ایران به محدودیت‌های اعمال شده از سوی رضاخان بوده است.

ربیعی به شرایط وقف در دوران پس از انقلاب نیز اشاره و عنوان کرد: در دوران پس از انقلاب سنت حسنه وقف به خصوص به دلیل اعتماد مردم به رهبری جدید و دولت اسلامی ادامه یافت و

گزارش

وقف بیش از ثروت،

نیازمند نیت و اشتیاق است

وقف اقدامی است که بیش از آنکه نیازمند ثروت باشد نیازمند نیت و اشتیاق است و این مسئله را می‌توان در اقدام به وقف اقشار مختلف جامعه مشاهده کرد

فاطمه حاج حبیبی، بانوی کهن‌سالی که خانه مسکونی خود را وقف کرده تا بعد از فوت خود به امور خیر اختصاص یابد، با بیان اینکه هیچ مشکلی از نظر قانونی و ثبتی نداشته و به راحتی کارهای اداری وقف انجام شده است، عنوان کرد: اشتیاقی در من برای وقف وجود داشت که باعث شد اقدام به این کار کنم، خداوند به من اولاد عنایت نکرده است به همین دلیل دوست نداشتم پس از مرگ اموال من حیث و میل شود به همین دلیل تصمیم گرفتم آن را برای امور خیریه وقف عام کنم.

این بانوی واقف با ابراز خوشحالی از اقدامی که انجام داده است گفت: هر لحظه خدا را برای دادن چنین نیت و اشتیاق خیری شکر می‌کنم.

این بانوی واقف - که تنها دارایی اش همین خانه مسکونی است - عنوان کرد: وقف نیت خیری است که عمل به آن کاملاً به اعتقاد و عقیده افراد بستگی دارد و وابسته به خلوص قلب و نیت افراد است، هر کس اعتقاد خود را دارد و نمی‌توان عقیده افراد را در این زمینه عوض کرد.

نصرالله نوری یکی دیگر از واقفانی است که علیرغم توان مالی بسیار متوسط اقدام به وقف زمین برای ساخت مسجد کرده و در حال حاضر منتظر انجام مراحل اداره برای آغاز ساخت مسجد است، وی که به شدت از تأخیری که در دریافت پروانه ساخت این مسجد به وجود آمده است ناراحت و نگران بود به خبرنگار ما گفت: دعا کنید به زودی پروانه ساخت مسجد را دریافت کنم که تا عمرم باقی است بتوانم مسجد را بسازم.

این واقف کشورمان که قبلاً قناده بوده و اکنون بازنشسته شده است، ادامه داد: این مسجد به نام حضرت زهرا(س) در سرحد آباد کرج

وقف‌های جدید بسیاری صورت گرفت اما در این میان باید به یک مسئله مهم اشاره کرد و آن این است که شاید به دلیل کم کاری در جهت معرفی و شناساندن فرهنگ وقف، بسیاری از واقفان راه را به سمت دیگری پیمودند و وقف خود را به صورت ناقص انجام دادند.

وی در تشریح سخنان خود تصریح کرد: خیرین مدرسه‌ساز، مسجد ساز، بیمارستان ساز و ... کار نیک بسیار عظیمی انجام داده‌اند اما به دلیل اینکه وقف‌نامه تهیه نشده است به راحتی ممکن است در سال‌های آینده موقوفه آنها را تغییر کاربری دهند و کار خیر آنها از دوام و بقای جاودانه وقف برخوردار نشود، در حالی که انجام همین کار با شرایط وقف می‌توانست کار خیر آنها را برای همیشه تضمین کرده و نیت آنها را برای همیشه تاریخ جاودانه کند.

اعتمادسازی؛ مهمترین فعالیت فرهنگی سازمان اوقاف

برای نهادینه کردن فرهنگ وقف

خبرنگار ما در این بخش از مصاحبه فعالیت‌های فرهنگی سازمان اوقاف برای نهادینه کردن فرهنگ وقف در جامعه را جویا شد که ربیعی مهمترین فعالیت فرهنگی در این زمینه را اعتمادسازی عنوان کرد و افزود: سازمان اوقاف و امور خیریه بر این باور است که بهترین فعالیت فرهنگی برای نهادینه کردن فرهنگ وقف در جامعه، اعتمادسازی در جامعه و جلب افکار عمومی است و مهمترین و مؤثرترین مسئله در این زمینه، اجرای صحیح و دقیق نیت واقفان است.

مدیرکل روابط عمومی و امور بین‌الملل سازمان اوقاف و امور خیریه بیان کرد: اعتمادسازی و عمل به نیت واقفان، آثار و ثمرات وقف در جامعه را به خوبی نمود خواهد داد و آحاد جامعه نیز اطمینان می‌یابند ملکی که وقف می‌کنند، حتماً در جای مناسب خود و مطابق با مقصودشان مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

وی ادامه داد: در کنار اعتمادسازی به وسیله اعمال، رفتار و رویکردها، سازمان اوقاف به منظور گسترش بیشتر فعالیت‌های فرهنگی اقدامات متنوع دیگری را مد نظر دارد از جمله؛ ساماندهی و هدایت و عطف و خطابه‌هایی که به هزینه موقوفات در ایام معین برگزار می‌شود، معرفی و شناساندن واقفان و بانیان مراسم عزاداری که با درآمد موقوفات آنها مراسم برگزار می‌شود، هماهنگی با صدا و سیما و سایر رسانه‌ها، گسترش ارتباطات با کلیه نهادهای تصمیم‌گیر یا بهره‌بردار مرتبط.

ساخته خواهد شد.

وی تصمیم به ساخت مسجد را مربوط به سال‌ها پیش اعلام و خواست خدا را آغازگر این اقدام دانست و گفت: نیت من فقط و فقط رضای خداست و امید به قبول و پذیرش این کار از خدا دارم.

نصرالله نوری در مورد توان مالی خود گفت: توان مالی زیادی ندارم اما می‌دانم که خدا کمک خواهد کرد که این مسجد را بسازم.

دکتر عزت‌الله عزتی، نویسنده بیش از ۱۰ عنوان کتاب و استاد ژئوپلیتیک و مسائل استراتژیک دانشگاه تربیت مدرس، اولین فردی است که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی اقدام به وقف در استان تهران کرده است.

وی با اشاره به حضور خود در دانشگاه و دیدن مشکلات مالی دانشجویانی گفت: مشاهده دانشجویانی که از استعداد بالایی برخوردار بودند اما به دلیل فقر مالی توان ادامه تحصیل را نداشتند باعث شد که به ساخت و وقف ساختمانی در حمایت از این دانشجویان اقدام کنم.

بخشی از اموال را پس از مرگ برای خود برداشتم

عزتی ادامه داد: تا زمانی که خودم زنده هستم اداره این موقوفه را بر عهده خواهم داشت و پس از مرگ اولاد ذکور و اناثم متولی آن خواهند بود؛ اموال انسان بعد از مرگش تقسیم می‌شود پس بهتر است بخشی را نیز برای خودش نگه دارد.

این واقف کشورمان در رابطه با فرهنگ وقف و نیاز به گسترش آن گفت: باید فرهنگ جامعه در رابطه با دین، فرهنگ دینی و اخلاق

دینی اصلاح شود و این کار مستلزم برنامه‌ریزی فرهنگی است. چرا که خلأ فرهنگی آینده بدی را برای کشور رقم خواهد زد.

وی همه افراد از جمله اساتید دانشگاه و بازاریان را به وقف در جهت امور فرهنگی توصیه کرد.

ابوالقاسم پورا احسان حصارکی که سه سال پیش یک خانه و ۲ باب مغازه را وقف

کرده اظهار کرد: ابتدا ثلث اموال را معین کردم و پس از آنکه بخشی از اموال را که می‌توانم برای آن وصیت کنم مشخص شد، آن را وقف کردم.

وی تأکید کرد: این اموال را از ارثی که باید برای بچه‌ها باقی می‌گذاشتم وقف نکردم و حالا چون خودم پیر شده‌ام در آمد آن

توسط بچه‌ها جمع‌آوری می‌شود و بخشی از آن به عنوان خیرات در ماه محرم صرف شده، بخش دیگر از آن برای دعوت از روحانی برای مسجد محله مصرف می‌شود و بخش دیگر آن نیز در تأمین نیازهای حسینیه محل خرج می‌شود.

این واقف در بیان دلیل خود برای اقدام به وقف، گفت: مسجد ما روحانی نداشت ولی حالا با درآمد این موقوفه در مسجد نماز جماعت برگزار می‌شود.

شاید بسیاری فکر کنند که وقف چشمه و یا منبع آب متعلق به سال‌های قبل است در حالی که رضا قربان‌علی حدود ۲۰ سال قبل زمینی را خریداری و در آن منبع و پمپ آبی را در روستای «مرا» وقف کرده است و در طول این مدت از آب این چشمه به عنوان احسان و نذر حضرت فاطمه زهرا (س) و امام حسین (ع) استفاده می‌شود.

وی گفت: کهولت سن باعث شده دیگر نتوانم به صورت شخصی به این مسئله رسیدگی کنم بنابراین آن را وقف کردم تا برای همیشه این نیت و این احساس پابرجا و

ماندگار باشد، چرا که مردم روستا به این پمپ آب نیاز بسیاری دارند و اکنون از عواید این پمپ آب، نیازهای مردم و مسجد همزمان برطرف می‌شود.

ابوالحسن شریف خطیبی نیز خود واقف نیست، اما کاری را انجام داده که ثواب آن کمتر از وقف نیست؛ پدر وی که یک کشاورز بوده

شاید بسیاری فکر کنند که وقف چشمه و یا منبع آب متعلق به سال‌های قبل است در حالی که رضا قربان‌علی حدود ۲۰ سال قبل زمینی را خریداری و در آن منبع و پمپ آبی را در روستای «مرا» وقف کرده است

گرفتن این مسئله که هیچ ارگان دیگری خرده مسائل و مشکلات محله و اطراف آنها را نمی تواند به خوبی خودشان حل کند، اقدام به وقف کرده اند.

وقف هدیه ای برای بچه های بی سرپرست است

ملیکا گلی نویسنده کوچک کشورمان که عنوان خردسالترین واقف جهان اسلام را نیز به خود اختصاص داده است، حق تألیف تمام کتاب های خود مانند؛ ماهی مغرور، شاهزاده خانم نازک نارنجی، دو چرخه، زیباترین عروسک دنیا، خوشگل تر از همیشه، کلاغه به خونش نرسید، می خواهم چه کاره شوم و ... را وقف کودکان بی سرپرست کرده است و دلیل این اقدام خود را این گونه بیان کرد: بچه های بی سرپرست مثل ما پدر و مادر ندارند که به آنها کتاب خواندن را یاد بدن، خدا به هر کسی استعدادی داده است مثل نقاشی و نویسندگی، من هم این کار را انجام دادم تا بچه های بی سرپرست این کار من را ببینند و استعداد های آنها هم کشف شود.

ملیکا با مخاطب قرار دادن افراد متمول گفت: من به اونا میگم وقف یک هدیه برای بچه های بی سرپرست هست که در آخرت وقتی بریم اون دنیا خدا پاداش این کار ما رو حتما به ما میدهد.

محمد گلی، پدر این واقف خردسال کشورمان در مورد تألیفات دخترش گفت: ملیکا تا کنون ۱۴ کتاب تألیف کرده است و ۲۰ کتاب دیگر نیز در دست چاپ دارد، وی معتقد است خداوند عادل است و هر کسی را که خلق می کند در نهاد وی استعدادی به ودیعه می گذارد و اشتباه ما این است که این استعداد را کشف و شکوفا نمی کنیم و

وظیفه نهادهایی مثل آموزش و پرورش و کانون های پرورشی این است که در کشف استعدادها به افراد به خصوص کودکان کمک کنند، اگر این استعدادها کشف شود همه افراد به آن ستاره ای که باید، تبدیل می شوند.

وی در پاسخ به پرسش که چه کسی ملیکا را به سمت وقف سوق داد، بیان کرد: دخترم قرار شد برای اداره اوقاف و امور خیریه استان

خراسان رضوی سه کتاب بنویسد، لطف مسئولان اوقاف استان ما نسبت به ملیکا بسیار زیاد بود و زمانی که ملیکا لطف و فعالیت های آنها را دید تصمیم گرفت که پول تألیف این سه کتاب را از اداره اوقاف دریافت نکند.

وی ادامه داد: در ابتدا قرار شد پول این سه کتاب دریافت نشود

چندبار به صورت کلامی به وی اعلام می کند که بخشی از زمین کشاورزی موروثی آنها وقف است و باید وقف باقی بماند، پس از مرگ پدر، ابوالحسن شریف خطیبی که پسر بزرگ خانواده بود، این مسئله را به تمامی اعضای خانواده اعلام و از آنها می خواهد که این مسئله را بپذیرفته و در اجرای این وقف به وی کمک کنند، تمامی اعضای خانواده با پذیرش سخن برادر بزرگتر با این مسئله موافقت کرده و این زمین به ثبت رسمی سازمان اوقاف می رسد.

وی عنوان کرد که تربیت خانوادگی ما این مسئله را به ما آموخته است که نباید به مال وقف تعدی صورت گیرد به همین دلیل با وجود

اینکه هیچ مدرکی دال بر موقوفه بودن زمین وجود نداشت و پدر من به صورت کلامی این مسئله را به من اعلام کرده بود، ما به محض فوت پدر سریعاً اقدام به ثبت وقفیت آن کردیم که مبدا تعدی نسبت به آن صورت گیرد.

وی درآمد این موقوفه را صرف عزاداری امام حسین (ع) و خیرات در ماه محرم عنوان کرد و افزود: اکنون به عنوان متولی

این زمین کشاورزی را اجاره داده و درآمد آن را صرف اکرام و اطعام عزاداران حسینی می کنم.

نگاه به این واقفان نشان دهنده تأثیر نوع نگرش آنها بر عمل به وقف است، نه میزان درآمد آنها. اگر چه هیچ کدام از آنها ثروتمند نیستند ولی هر کدام با نیاز سنجی محیط زندگی خود و با در نظر

ملیکا گلی نویسنده کوچک کشورمان که عنوان خردسالترین واقف جهان اسلام را نیز به خود اختصاص داده است، حق تألیف تمام کتاب های خود را وقف کودکان بی سرپرست کرده است

اما ملیکا پس از آن به ما گفت اکنون که قرار است پول این کتاب‌ها را نگیریم آیا می‌شود پول بقیه کتاب‌ها را نیز به بچه‌هایی بدهیم که دوست دارند کتاب بخوانند؟

محمد گلی ادامه داد: پس از این درخواست ملیکا، ما به اداره اوقاف استان مراجعه کردیم و پس از اعلام نظر کارشناسان حقوقی اداره اوقاف این وقف انجام شد.

پدر ملیکا گلی در ادامه سخنان خود وقف فرزندش را شروعی برای مطرح کردن بیشتر فرهنگ وقف در کشور دانست و با ابراز تعجب از اینکه بسیاری از دانشگاه‌های دنیا از محل وقف تأمین می‌شوند، تأکید کرد: دنیا به سمت نهادینه‌سازی فرهنگ وقف پیش می‌رود تا خود مردم به همدیگر کمک کنند.

امانت خدا را با وقف به صاحبش بازگرداندم

ام‌الله احمدی، پژوهشگر انستیتو تحقیقات سرطان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران و مرکز تحقیقات پزشکی دانشگاه شاهد که داروی ضد سرطان به نام را تولید و در سال ۱۳۸۴ وقف عام کرده است، در مورد دلیل اقدام به

وقف این دارو گفت: این دارو و هر آنچه که در دنیا وجود دارد از آن ما نیست بلکه از آن خداست و اگر مفید باشد برای شخص نیست و برای تمام بشریت است.

وی ادامه داد: باید امانت را به دست صاحب امانت سپرد و عقل حکم می‌کند که انسان به خود بیاید و هر آنچه را که در دست دارد به جایگاه خودش بازگرداند، در واقع وقف روشی است در جهت رسیدن به این مقصود و شکل بهتری در جهت کاربرد آن است.

احمدی با اشاره به اینکه داروی خود را برای تعلیم و تربیت و در راستای انجام تحقیقات علمی وقف کرده است، عنوان کرد: در وقف‌نامه قید کرده‌ام که سخت‌ترین بیماری‌ها جهل انسان‌هاست که بسیار خطرناک‌تر از سرطان است و چون من به عنوان یک شخص نمی‌توانستم به تنهایی در جهت ارتقا دانش اقدامات زیادی انجام دهم، عمل به نیت خود را به دانشگاه شاهد واگذار کردم البته بر اجرای صحیح آن نظارت می‌کنم و در صورتی که به کمک و راهنمایی نیاز باشد انجام می‌دهم.

احمدی در بیان چگونگی تشویق دیگر پزشکان و محققان به انجام وقف در حوزه فعالیت‌های علمیشان، عنوان کرد: این نوع تصمیم‌ها به یک نوع طرز تفکر و ایدئولوژی خاص نیاز دارد، طرز

تفکر و ایدئولوژی به انسان می‌گوید که به نکتها توجه کن، پس هر کسی اول باید تعلیم و تربیتی در این جهت داشته باشد تا افکارش از جهل خارج شود، وقتی فردی از جهل بیرون آمد احساس تکلیف‌های بسیاری می‌کند و یکی از این تکلیف‌ها وقف است.

احمدی در ادامه تصریح کرد: پس باید افراد به خودشان بیایند و به اعتقاد من مسئول به خود آوردن افراد در جامعه متولیان تفکر از جمله؛ علما و دانشمندان برجسته هستند که باید افکار را در این زمینه روشن کنند و ما به امید چنین روزی هستیم.

وی استقبال مسئولان سازمان اوقاف و همکاری آنها را بسیار خوب عنوان کرد و افزود: این استقبال و همکاری آنها مشوق من در انجام اقدامات بعدی در راستای وقف‌های جدید است.

واقف داروی ضد سرطان به نقش قرآن و

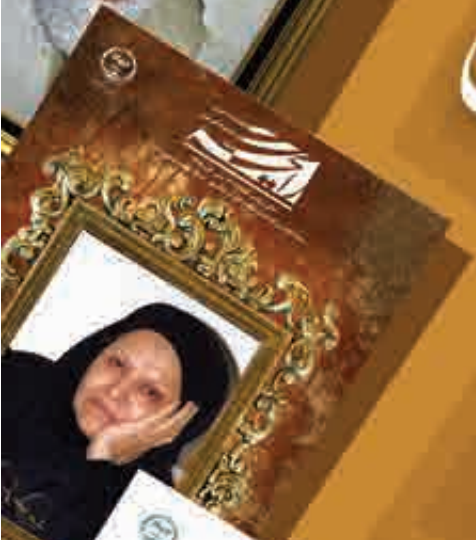
آموزه‌های قرآنی در اقدام به وقف خود اشاره کرد و گفت: باید به ریشه‌های مفاهیم قرآنی توجه کرد اگر به ریز نکات بحث‌های قرآن توجه داشته باشیم باعث عجب شدن انسان با قرآن می‌شود و می‌توان گفت که انسان در کنار قرآن قرار می‌گیرد آنجا که قرآن در آیه ۱۱۲ سوره بقره می‌فرماید «بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ

وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ؛ آری هر کس که خود را با تمام وجود به خدا تسلیم کند و نیکوکار باشد پس مزد وی پیش پروردگار اوست» پس وقتی وجه انسان که فطرت او نیز هست به سمت خدا قرار بگیرد، انسان محسن می‌شود، پس باید وجه‌ها را به سمت خدا برگردانند. انسان به هر کجای قرآن که توجه کند هادی و روشن‌گر راه و تکلیف انسان است.

وی تأکید کرد: پس ما به جز قرآن وسیله‌ای برای روشن کردن راهمان نداریم؛ اگر کسی به غیر از قرآن راهنمایی می‌شناسد آن را به ما معرفی کند و من می‌دانم که بجز قرآن راه دیگری که مرا به سر منزل مقصود برساند نیست، پس حالا که اینگونه است به قرآن متوسل می‌شویم و این امید را دارم که آن را بهتر بشناسم.

این استاد دانشگاه شاهد در پاسخ به این پرسش که آیا برنامه‌ای برای انجام وقف‌های جدید دارید، با تأکید گفت: بله اکنون چند داروی دیگر نیز هست که بنا داریم آن‌ها را نیز وقف کنیم، هم افراد هم اجتماع، هم دانشگاه هم حوزه و هم حکومت به خودشان بیایند، که حضرت علی (ع) می‌فرمایند: من عرف نفسه فقد عرف ربه؛ هر کس خود را شناخت خدا را هم شناخته است.

ما به جز قرآن وسیله‌ای برای روشن کردن راهمان نداریم؛ اگر کسی به غیر از قرآن راهنمایی می‌شناسد آن را به ما معرفی کند و من می‌دانم که بجز قرآن راه دیگری که مرا به سر منزل مقصود برساند نیست

WWW.IQNA.IR

نشر تخصصی خبرگزاری تسنیم فی ایران (ایکنا)
مهر و هفته یک بار

با خادمان قرآن از طریق رایج آشنا شوید

تہا خبر گزار ہی تخصصی سکرنی در جہان
 با تولید روزانہ ۷۵۰ خبر بہ ۲۵ زبان زندہ دنیا

خبر گزارى و قرآن پارس

International Quran News Agency

وكالة الأنباء القرآنية العالمية (إقنا)